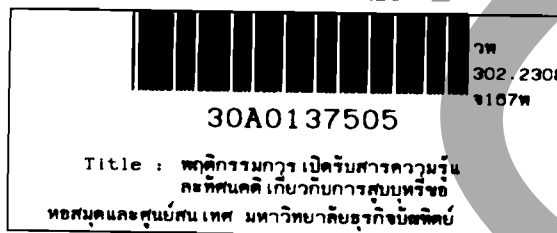

พฤติกรรมกรเปิดรับสารความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปลายสี่โรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร

นางสาวจรรยา โกสินทร์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาโทศาสตรธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
พ.ศ. 2543

ISBN 974-281-395-7

ห้องค้นคว้าบัณฑิตวิทยาลัย

Media Exposure of Knowledge and Attitude Towards Tobacco-smoking in
Four Secondary Schools in Bangkok

MISS CHARIYA KOSIN

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

For the Degree of Master of Arts

Department of Business Communication Arts

Graduate School Dharukijpundit University

เลขทะเบียน.....	0137505
วันลงทะเบียน.....	- 9.ลค 2543
เลขเรียกหนังสือ.....	กน
	302.2308
	ค167W
	A4

2000

ISBN 974-281-395-7

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ปริญญา นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต

ชื่อวิทยานิพนธ์ พฤติกรรมการเปิดรับสารความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ของนักเรียน
ที่ประณมปลายสี่โรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร

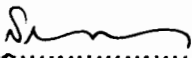
โดย น.ส.จรรยา โกสินทร์

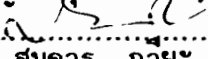
สาขาวิชา นิเทศศาสตรธุรกิจ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รศ.ดร.สมควร กวียะ

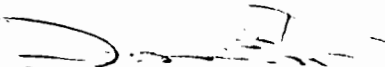
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

..... ประธานกรรมการ
(ศ.สุกัญญา สุกบรรทัด)

..... กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(รศ.ดร.สมควร กวียะ)

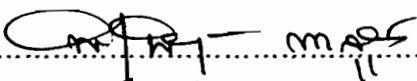
..... กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

..... กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
(รศ.ดร.ศักดา บันเทิงเพชร)

..... กรรมการ

..... กรรมการผู้แทนทบวงมหาวิทยาลัย
(รศ.ดร.พระ จรัสไพบ)

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ดร.พรพันธุ์ พาลุสุข)

วันที่ ๒๗ เดือน มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๓

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี ด้วยความกรุณาของรศ.ดร.สมควร กวียะ อาจารย์ที่ปรึกษาผู้ซึ่งเสียสละเวลาอันมีค่าในการให้คำแนะนำและตรวจแก้ไข ศ.สุกัญญา สุดบรรทัด ประธานกรรมการ รศ.ดร.พีระ จิตร โสภณ ผู้แทนจากทบวงมหาวิทยาลัยและรศ.ดร.ศักดา ปั่นแห่งเพชร ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำทางวิชาการ เพื่อให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้มีความสมบูรณ์และถูกต้องมากยิ่งขึ้น

ผู้เขียนขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ทุกคนของมูลนิธิธรรมาภิบาลเพื่อการไม่สูบบุหรี่ที่กรุณาให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์อย่างมากต่อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

และท้ายที่สุดขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัยที่ให้ผู้เขียนได้ศึกษาเล่าเรียน ได้พัฒนาหลายสิ่งหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นความคิด ความรู้ จนสำเร็จได้ปริญญาโทสมดังที่ผู้เขียนได้ตั้งจำมุ่งหมายไว้

จรรยา โกสินทร์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ฉ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ง
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
บทที่	
1. บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
ปัญหาคำวิจัย.....	8
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	9
สมมติฐานการวิจัย.....	9
ขอบเขตของการวิจัย.....	9
นิยามศัพท์.....	10
2. แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	12
ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปิดรับสื่อสารมวลชน.....	12
แนวคิดเรื่องผลกระทบของสื่อที่มีต่อบุคคล.....	16
ทฤษฎีทางทัศนคติและจิตวิทยาการเรียนรู้.....	30
แบบจำลองการพึ่งพาผลของการสื่อสารมวลชน.....	35
แนวคิดเรื่องการหาเหตุผลของเด็ก.....	37
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	37
3. ระเบียบวิธีวิจัย.....	42
วิธีดำเนินการวิจัย.....	42
ประชากร.....	42
กลุ่มตัวอย่าง.....	42
ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย.....	43
เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล.....	46

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การทดลองเครื่องมือ.....	48
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	48
กรรมวิธีทางข้อมูล.....	48
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	48
4. ผลการวิจัย.....	50
5. สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	80
บรรณานุกรม.....	87
ภาคผนวก.....	90
ประวัติผู้เขียน.....	107

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามข้อมูลพื้นฐาน.....	51
2	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตาม การรับข่าวสารจากโทรทัศน์.....	54
3	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการ อ่านหนังสือการ์ตูน.....	55
4	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการ รับชมวิดีโอ.....	56
5	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามพฤติกรรม การเปิดรับสารเกี่ยวกับการสูบบุหรี่.....	57
6	แสดงจำนวนและร้อยละของนักเรียนที่มีความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่.....	58
7	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความรู้เกี่ยวกับ การสูบบุหรี่.....	59
8	แสดงจำนวนและค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามทัศนคติเกี่ยวกับ การสูบบุหรี่.....	60
9	แสดงผลทดสอบตามความแตกต่างของเพศกับความรู้เกี่ยวกับการ สูบบุหรี่.....	61
10	แสดงผลการทดสอบความแตกต่างของสถานภาพการสมรส ของบิดามารดากับความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่.....	62
11	แสดงผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างสถานที่อยู่อาศัย กับความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่.....	63
12	แสดงผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างสถานที่อยู่อาศัย.....	64
13	แสดงผลการทดสอบความแตกต่างของการมีบุคคลใกล้ชิด สูบบุหรี่กับความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่.....	65
14	แสดงผลการทดสอบความแตกต่างของเพศกับทัศนคติ เกี่ยวกับการสูบบุหรี่.....	66

สารบัญญัตราง (ต่อ)

	หน้า
15	แสดงผลการทดสอบความแตกต่างของสถานภาพสมรส ของบิดามารดากับทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่.....67
16	แสดงผลการทดสอบความแตกต่างของสถานที่อยู่อาศัย กับทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่.....67
17	แสดงผลการทดสอบความแตกต่างของกลุ่มตัวอย่างที่มี บุคคลใกล้ชิดที่สูบบุหรี่กับทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่.....68
18	แสดงผลการทดสอบความแตกต่างของการถูกชักชวนให้สูบบุหรี่ กับทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่.....69
19	แสดงผลการทดสอบความแตกต่างของแหล่งที่เคยเห็นคนสูบบุหรี่ กับทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่.....70
20	แสดงผลการทดสอบความแตกต่างของพฤติกรรมกาเปิดรับสาร เกี่ยวกับการสูบบุหรี่กับความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่.....71
21	แสดงผลการทดสอบความแตกต่างของความถี่ในการ อ่านหนังสือการ์ตูน.....72
22	แสดงผลการทดสอบความแตกต่างของพฤติกรรมกาเปิดรับสาร เกี่ยวกับการสูบบุหรี่กับความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่.....73
23	แสดงผลการทดสอบความแตกต่างการมีพฤติกรรมกาเปิดรับสาร เกี่ยวกับการสูบบุหรี่กับความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่ จำแนกตามสื่อที่ได้รับ.....74
24	แสดงผลการทดสอบความแตกต่างของพฤติกรรมกาเปิดรับสารทั่วไป กับทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่.....76
25	แสดงผลการทดสอบความแตกต่างของพฤติกรรมกาเปิดรับสาร เกี่ยวกับการสูบบุหรี่กับทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่.....77
26	แสดงผลการทดสอบความแตกต่างของการมีพฤติกรรมกาเปิดรับสาร เกี่ยวกับการสูบบุหรี่กับทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่.....78

ชื่อวิทยานิพนธ์	พฤติกรรมการเปิดรับสาร ความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร
ชื่อ	นางสาว จริยา โกสินทร์
อาจารย์ที่ปรึกษา	รศ.ดร.สมควร กวียะ
สาขาวิชา	นิเทศศาสตรธุรกิจ
ปีการศึกษา	2542

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1.พฤติกรรมการเปิดรับสารเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา 2.ความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา 3. เพื่อศึกษาถึงความแตกต่างระหว่างพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมปลายกับความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับบุหรี่ 4.เพื่อศึกษาถึงความแตกต่างระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับสารทั่วไปและพฤติกรรมการเปิดรับสารเกี่ยวกับบุหรี่ของนักเรียนชั้นประถมปลาย กับความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ แบบเก็บข้อมูลครั้งเดียว กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาคือนักเรียนชั้นประถมปลายของโรงเรียนนิริปัญญา โรงเรียนวัฒนศิลป์วิทยาลัย โรงเรียนช่างอากาศยาน และโรงเรียนอัสสัมชัญบางรัก จำนวน 310 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การหาค่าร้อยละเพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง สำหรับการทดสอบสมมติฐานใช้การวิเคราะห์โดยใช้ค่าสถิติ t-test และ ANOVA

ผลการวิจัยมีดังนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในกลุ่มนักเรียนชั้นประถมปลายที่มีสถานที่อยู่อาศัยแตกต่างกัน
2. ทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในกลุ่มนักเรียนชั้นประถมปลายที่เห็นคนสูบบุหรี่จากแหล่งที่แตกต่างกัน
3. ความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในกลุ่มนักเรียนชั้นประถมปลายที่อ่านหนังสือการ์ตูน และกลุ่มที่มีพฤติกรรมการเปิดรับสารเกี่ยวกับบุหรี่ผ่านสื่อวารสาร นิตยสาร ครูอาจารย์
4. ทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในกลุ่มนักเรียนชั้นประถมปลายที่มีพฤติกรรมการเปิดรับสารเกี่ยวกับบุหรี่ผ่านสื่อ ครูอาจารย์ บิดามารดา

Thesis title   Media Exposure of Knowledge and Attitude Towards Tobacco-smoking
  in Four Secondary Schools in Bangkok

Name   Miss Chariya Kosin

Thesis advisor   Assoc.Prof.Dr.Somkuan kavieya

Department   Business Communication Atrs

Academic year   1999

ABSTRACT

The purposes of this research are :

1. To study the media exposure of smoking of secondary school students.
2. To study the knowledge and attitude towards tobacco-smoking in secondary school students.
3. To study the background of secondary school students, related to knowledge and attitude toward the smoking.
4. To study the relationship between general media exposure, media exposure of smoking as well as knowledge and attitude towards tobacco-smoking.

This is one-shot study survey research. The 310 samples were randomly drawn from the students of four secondary schools in Bangkok including Nitipunya, Wattanasil Wittayalai Chang-akat Umrung and Assumption Bangruck. The questionnaires were distributed to the students and collected by researcher.

The data were tabulated and analyzed by applying T-test and ANOVA to test the hypotheses.

The results show that;

1. The knowledge about smoking varies significantly among the students living in different domiciles
2. The attitude towards smoking varies significantly among the students watching smokers in different places.

3. The knowledge about smoking varies significantly between the students usually reading cartoons and the students usually receiving the messages about smoking from journals, magazines and teachers.

4. The attitude towards smoking varies significantly among the students usually receiving the smoking messages from media, teachers and parents.

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากการศึกษาพบว่าคนไทยสูบบุหรี่มาเป็นเวลานาน นับตั้งแต่กรุงศรีอยุธยาจนถึงปัจจุบัน แต่เดิมการสูบบุหรี่ยังไม่แพร่หลายนัก ต่อมาเมื่อมีการคัดแปลงบุหรี่กันป้าน ในสมัยรัชกาลที่ 5 การสูบบุหรี่จึงได้มีแพร่หลายมากขึ้นจนมีการนำบุหรี่จากต่างประเทศเข้ามาจำหน่ายในสยาม เกิดอุตสาหกรรมยาสูบขึ้นมาและนำรายได้มาสู่ผู้ผลิตอย่างมหาศาล ต่อมารัฐบาลได้จัดตั้งโรงงานยาสูบขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2482 และประกาศใช้พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ.2486 ให้การประกอบอุตสาหกรรมชิกาแรตเป็นการผูกขาดของรัฐ

บุหรี่ถือเป็นสิ่งเสพติดประเภทติดเป็นนิสัย (Habitual Drugs) ที่มีผลเสียต่อร่างกาย การสูบบุหรี่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นสาเหตุของโรคร้ายอย่างน้อย 3 โรค คือ โรคมะเร็งปอด โรคถุงลมปอดพอง และโรคหัวใจขาดเลือด อันตรายร้ายแรงดังกล่าวมิได้ส่งผลกระทบต่อผู้สูบเท่านั้น แต่ยังส่งผลถึงผู้ที่อยู่ใกล้ชิด ที่ทำให้มีความเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพเหมือนกับผู้สูบบุหรี่เช่นกัน

ขณะนี้ทั่วโลกมีผู้สูบบุหรี่ทั้งสิ้น 1,000 ล้านคน และในแต่ละปีมีคนตายจากการสูบบุหรี่ประมาณ 3 ล้านคน หรือวันละ 8,000 คน หากไม่มีการควบคุมอัตราการสูบบุหรี่ คาดว่าในปี ค.ศ. 2020 (พ.ศ. 2563) จะมีผู้เสียชีวิตจากบุหรี่ถึงวันละ 28,000 คน (Hen, 1991 : 13)

นอกจากปัญหาทางด้านสาธารณสุขซึ่งก่อให้เกิดความสูญเสียทรัพยากรมนุษย์ ก่อนวัยอันควรด้วยโรคที่เกิดจากบุหรี่แล้ว บุรียังก่อให้เกิดปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม ปีหนึ่งๆ รัฐต้องเสียเงินจำนวนมากเพื่อรักษาผู้ป่วยด้วยโรคที่เกิดจากบุหรี่ ผลจากการวิจัยยังพบว่า การสูบบุหรี่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้ยาเสพติดอื่นๆ อีกด้วย เพราะบุหรี่คือด่านแรกที่น่าไปสู่การติดยาเสพติดอื่นๆ กล่าวคือ ร้อยละ 90 ของวัยรุ่นที่ติดโคเคนและเฮโรอีน ร้อยละ 75

ของวัยรุ่นที่ติดฝิ่นและกัญชา และร้อยละ 62 ของวัยรุ่นที่ติดเหล้าจะเริ่มจากการติดยูทรีก่อน (ประภิต เวทีสารกกิจ, 6)

สำหรับประเทศไทย จากข้อมูลล่าสุดของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ที่ได้ทำการสำรวจ พฤติกรรมการสูบบุหรี่ของประชากรในปีพ.ศ.2534 พบว่า ประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 6 ปี ขึ้นไปทั่วประเทศ ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 49.6 ล้านคน เป็นผู้ที่สูบบุหรี่เป็นประจำหรือสูบบ่อยทุกวัน ประมาณ 11,402,690 คน มากขึ้นกว่าจำนวนผู้สูบบุหรี่เป็นประจำในปีพ.ศ.2531 (มีผู้สูบบุหรี่เป็นประจำจำนวน 10,109,890 ล้านคน) จำนวน 1.3 ล้านคน หรือประมาณร้อยละ 12.9 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2536 : 1-2)

✓ อัตราการสูบบุหรี่ของประชากรในหลายประเทศโดยเฉพาะประเทศที่กำลังพัฒนามีอัตราเพิ่มขึ้นตลอดมา อย่างน่าเป็นห่วง องค์การอนามัยโลกได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวและพยายามที่จะหาหนทาง มาตรการ แนวทางและความร่วมมือจากนานาชาติในอันที่จะป้องกันและแก้ไขเรื่อยมา การประชุมครั้งแรกจัดขึ้นที่กรุงนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา เมื่อปีพ.ศ.2510 นายแพทย์ สงคราม ทรัพย์เจริญ เป็นตัวแทนของประเทศไทยเข้าร่วมการประชุมดังกล่าว ผลการประชุมในครั้งนั้นต่อประเทศไทยคือ ได้มีข้อเสนอให้มีการพิมพ์คำเตือนข้างซองบุหรี่ว่า “สูบบุหรี่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ” โดยแพทย์สมาคมให้มีหนังสือถึงกระทรวงการคลัง ในฐานะที่เป็นผู้ควบคุม โรงงานยาสูบ จนกระทั่งถึงปีพ.ศ.2517 จึงได้มีการพิมพ์ข้อความดังกล่าวซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นของการคืนตัวต่อโทษภัยของบุหรี่ในประเทศไทย

การประชุมในครั้งที่ 2 และครั้งที่ 3 ยังคงจัดขึ้นที่กรุงนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกาเช่นเดิม ปรากฏว่าไม่มีตัวแทนจากประเทศไทยเข้าร่วม ที่ประชุมได้มีการพูดถึงประเทศกำลังพัฒนาว่า ปริมาณการสูบบุหรี่ไม่ได้ลดลงเลย แต่กลับเพิ่มสูงขึ้น จึงเสนอให้ประเทศเหล่านี้เข้าร่วมการประชุมในครั้งต่อไป

การประชุมครั้งที่ 4 จัดขึ้นที่กรุงสต็อกโฮม ประเทศสวีเดน ในปีพ.ศ.2522 องค์การอนามัยโลกให้ความสำคัญต่อการต่อต้านการสูบบุหรี่มากขึ้น ได้เสนอคำขวัญว่า “Smoking or Health, the choice is yours” และในปีต่อมารัฐบาลไทยถือเป็นนโยบายระดับชาติให้เป็นปีแห่งการต่อต้านบุหรี่ ในเดือนเมษายนปีเดียวกันนี้เอง กระทรวงสาธารณสุขจึงได้เริ่มจัดสัปดาห์ต่อต้านการสูบบุหรี่ขึ้นกำหนดคำขวัญตามองค์การอนามัยโลกว่า “Smoking or Health, the choice is yours” ภาษาไทยใช้ว่า “สุขภาพดี เมืองคนบุหรี่ได้”

การประชุมครั้งที่ 5 เมืองวินนิเพก ประเทศแคนาดา ได้มีการเสนอสาระสำคัญในการสัมมนาที่หลากหลายมากขึ้น ได้แก่ นโยบายและวิธีการควบคุมบุหรี่ การวิจัยและการสำรวจการเจ็บป่วย วิธีการเลิกสูบบุหรี่ การสูบบุหรี่และวิธีป้องกันการริเริ่มสูบบุหรี่ในวัยรุ่น

การประชุมครั้งที่ 6 ที่กรุงโตเกียว ในปีพ.ศ.2530 มติจากที่ประชุมกำหนดให้วันที่ 7 เมษายน พ.ศ.2531 ซึ่งเป็นวันครบรอบ 40 ปีขององค์การอนามัยโลก ประกาศให้เป็น “วันงดสูบบุหรี่ของประชากรโลกครั้งที่ 1” (World First No Tobacco Day) และได้ให้ข้อสังเกตว่าประชากรในประเทศที่ยากจนและกำลังพัฒนาสูบหรี่มากขึ้น และได้รับการพิจารณาที่จะแก้ไขปัญหาหรือความตื่นตัวในการแก้ปัญหาน้อยมากจากรัฐบาล จึงขอความร่วมมือจากทุกฝ่ายและบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในสังคมให้ความร่วมมือกันต่อต้านการสูบบุหรี่ โดยให้มีการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับโทษและพิษภัยของการสูบบุหรี่ไปยังประชาชนทุกระดับโดยผ่านทางสื่อมวลชน การจัดเข้าในหลักสูตรการศึกษา และในระบบดำเนินงานสาธารณสุขมูลฐาน

การประชุมครั้งที่ 7 ที่เมืองเพิร์ท ประเทศออสเตรเลีย ระหว่างวันที่ 1-5 เมษายน พ.ศ. 2533 ผู้เข้าร่วมประชุมได้ลงนามสนับสนุนแผนปฏิบัติการระดับโลก (Global Plan of Action) โดยให้สมาคมต่อต้านมะเร็งแห่งสหรัฐอเมริกา (American Cancer Society's Globalink) เป็นศูนย์เครือข่ายข้อมูลข่าวสารคอมพิวเตอร์ ผู้เข้าร่วมประชุมยังขอร้องชาติต่างๆ ไม่ให้ใช้สิทธิพลบับบังคับชาติอื่นๆ ให้ยกเลิกข้อห้ามหรือข้อกำหนดเกี่ยวกับภาษี การผลิต การนำเข้า การจำหน่ายจ่ายแจก ตลอดจนการโฆษณาผลิตภัณฑ์ยาสูบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ประชุมยังขอร้องให้สหรัฐอเมริกาหยุดให้การสนับสนุนปฏิบัติการใดๆ เกี่ยวกับการค้ายาสูบของสหรัฐ ที่เป็นการบีบบังคับประเทศไทยและประเทศอื่นๆ

การประชุมนี้ยังเห็นด้วยกับความคิดริเริ่มให้มีการจัดตั้งเครือข่ายการณรงค์สตรีไม่สูบบุหรี่ (International Network of Women Against Tobacco, INWAT) และขอให้ตัวแทนจากหน่วยงานต่างๆ ในที่ประชุมให้การสนับสนุนทางการเงินต่อองค์กรนี้ ทั้งยังเสนอให้มีการปรึกษาหารือด้านแผนงาน การจัดองค์กร ตลอดจนการดำเนินการของ INWAT ในครั้งต่อไป

การประชุมครั้งที่ 8 จัดขึ้นที่เมืองบัวโนส ไอเรส ประเทศอาร์เจนตินา ระหว่างวันที่ 30 มีนาคม ถึง 3 เมษายน พ.ศ.2535 มีการรวบรวมบทความ ผลงานวิจัยเกี่ยวกับการบริโภคยาสูบ ตลอดจนสื่อที่ใช้ในการรณรงค์ ได้แก่ โปสเตอร์ และวีดีโอ

สำหรับประเทศไทย รัฐบาลและองค์กรเอกชนได้ให้ความสำคัญกับปัญหาที่เกิดขึ้นจากการสูบบุหรี่ มีการเคลื่อนไหวต่อปัญหาดังกล่าว พอสรุปได้ดังนี้

ปีพ.ศ.2519 กรุงเทพมหานคร ออกข้อบัญญัติเรื่อง การควบคุมความเป็นระเบียบเรียบร้อย และการอนามัยในโรงพยาบาลและรถประจำทาง มีผลทำให้ห้ามสูบบุหรี่ในโรงพยาบาล โดยให้โรงพยาบาลจัดสถานที่เฉพาะสำหรับผู้สูบบุหรี่ และฉายภาพนิ่งซึ่งมีเครื่องหมายหรือข้อความเพื่องดสูบบุหรี่ นอกจากนี้กระทรวงคมนาคมยังได้ออกกฎกระทรวงห้ามสูบบุหรี่บนรถประจำทาง และให้ผู้ประกอบการขนส่งรถประจำทาง ติดตั้งเครื่องหมายหรือข้อความ ให้ผู้โดยสารงดสูบบุหรี่บนรถประจำทางให้เห็นชัดเจน

ในปีพ.ศ.2523 องค์การอนามัยโลก กำหนดให้เป็นปีรณรงค์เพื่อต่อต้านการสูบบุหรี่ กระทรวงสาธารณสุขได้สนองตอบนโยบายโดยจัดกิจกรรมการเผยแพร่ความรู้แก่ประชาชนคือ

- จัดนิทรรศการ พร้อมฉายภาพยนตร์และการอภิปราย
- การเผยแพร่ทางสื่อมวลชน เช่น การสัมภาษณ์ การสนทนาทางวิทยุ และโทรทัศน์
- การจัดทำหนังสือวันอนามัยโลก จุลสาร โปสเตอร์ และสติ๊กเกอร์ แจกจ่ายสถานบันการแพทย์และสถานศึกษาทั่วประเทศ
- ร่วมกับการสื่อสารแห่งประเทศไทย จัดทำดวงตราไปรษณียากร และซองที่ระลึกวันอนามัยโลก

ปลายปีพ.ศ. 2526 สถาบันมะเร็งแห่งชาติ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุขได้ร่วมกันจัดสัมมนาเรื่อง “การสูบบุหรี่และสุขภาพในประเทศไทย” ณ โรงพยาบาลสงฆ์ ซึ่งในการสัมมนาดังกล่าว ได้มีมติดังนี้

1. ให้กระทรวงสาธารณสุขเป็นหน่วยงานกลาง ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินงานป้องกันและควบคุมการสูบบุหรี่ ทั้งนี้โดยอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นนอกกระทรวงที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและเอกชน
2. ให้มีกฎหมายห้ามสูบบุหรี่ในบางสถานที่ทั่วราชอาณาจักร เช่น ในโรงพยาบาล ในพาหนะขนส่งมวลชน เป็นต้น

3. ให้มีกฎหมายจำกัดอายุคนซื้อ ขาย และสูบบุหรี่ ให้มีอายุไม่ต่ำกว่า 15 ปีบริบูรณ์

ปี พ.ศ.2528 คณะทำงานบุหรืกับสุขภาพเสนอให้มีการออกกฎหมายเพื่อควบคุมการผลิต บุหรื โดยให้ลดสารนิโคตินเหลือ 1 มิลลิกรัม และลดสารทาร์เหลือ 20 มิลลิกรัมในบุหรื 1 มวน และคณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (กบว.) ห้ามออกอากาศโฆษณาบุหรื ทั้งทางวิทยุและโทรทัศน์ นอกจากนี้รัฐสภายังมีมติห้ามสูบบุหรืในการประชุมรัฐสภา

การจัดแถลงข่าวเรื่อง “โรคถุงลมปอดพอง” โดยรศ.น.พ. ประกิต วาทีสาธกกิจ หน่วย โรคปอด โรงพยาบาลรามาธิบดี ในวันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ.2529

ในปี พ.ศ.2529 มูลนิธิหมอชาวบ้าน ได้จัดตั้งโครงการณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรื และได้จัดให้มีกิจกรรมรณรงค์อย่างต่อเนื่อง เพื่อเผยแพร่ความรู้เรื่องโทษและอันตรายจากการสูบบุหรื รวมทั้งพิทักษ์สิทธิของผู้ไม่สูบบุหรื ดังนี้

1. การเผยแพร่ความรู้ทางสื่อมวลชนต่างๆ ได้แก่
  - รายการวิทยุ
  - รายการโทรทัศน์ เช่น การแถลงข่าว การอภิปราย เป็นต้น
  - สื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ เช่น นิตยสารหมอชาวบ้านและคลินิก หนังสือพิมพ์ เป็นต้น
2. การจัดประกวดภาพเขียน และคำขวัญในการณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรื ระหว่างเดือน กันยายน - พฤศจิกายน พ.ศ. 2529
3. การจัดสัมมนา เรื่อง “บุหรื: ภัยเงียบที่กัดกร่อนสังคม” เมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2529 ณ ห้องประชุมจางจินต์ โรงพยาบาลรามาธิบดี ซึ่งในการสัมมนาครั้งนี้ ได้มีข้อเรียกร้องต่อรัฐบาลและผู้นำทางสังคมดังนี้
  - ให้สถานี่ราชการ สถานศึกษา และรัฐวิสาหกิจทุกแห่ง เป็นเขตปลอดบุหรื
  - ห้ามเผยแพร่ภาพการโฆษณาบุหรืทุกรูปแบบ และภาพท่าทางการสูบบุหรื
  - ห้ามขายบุหรืแก่ผู้ที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ
4. การรณรงค์ให้มีการคุ้มครองสิทธิของผู้ไม่สูบบุหรืบนรถขนส่งประจำทางที่สถานีขนส่งสายตะวันตกเฉียงเหนือ สายเหนือ และรถปรับอากาศ โดยร่วมกับโครงการสันติวิธีกลุ่มประสานงานศาสนาเพื่อสังคม เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ.2529

นอกจากนี้ หน่วยงานและองค์กรอื่นๆ ได้จัดให้มีกิจกรรมการรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรื เรื่อยมาดังนี้

1. การอภิปรายและตอบปัญหา ในรายการปัญหาชีวิตและสุขภาพครั้งที่ 1 โดย ศ.น.พ. ชีระ ถิ่นศิลา
2. การอภิปรายและตอบปัญหาชีวิตและสุขภาพ ครั้งที่ 2 ในหัวข้อเรื่อง“บุหรี่ปะเทศมดเลือดเย็น” โดยสมาคมอุรเวชช์
3. การอภิปรายในรายการ “หมอประจำบ้าน” โดย รศ.น.พ. ประภคิต วาทีสารกกิจ จัดรายการโดยน.พ. สุรพงษ์ อัมพันวงศ์ โรงพยาบาลพญาไท
4. การอภิปรายเรื่อง “อันตรายจากบุหรี่ และวิธีเลิก” โดยน.พ.อุดมศิลป์ ศรีแสงนาม จัดโดย คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค
5. บริษัทขนส่งสายอุดรธานี ร่วมกับคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค จัดสถานที่ให้ผู้โดยสารสูบบุหรี่ก่อนขึ้นรถและที่สำหรับสูบบุหรี่ที่ท้ายรถโดยสาร ในเดือนกันยายน พ.ศ.2529
6. สโมสรไลออนส์ รามา ร่วมกับสโมสรไลออนส์สตรี กรุงเทพฯ จัดตั้ง โครงการรณรงค์ต่อต้านการสูบบุหรี่ มีกิจกรรมดังนี้
  - จัดประกวดคำขวัญการรณรงค์ต่อต้านการสูบบุหรี่ ในเดือนมีนาคม พ.ศ.2530
  - จัดการอภิปรายและนิทรรศการเผยแพร่
  - การติดสติ๊กเกอร์ “ห้ามสูบบุหรี่” บนรถโดยสารประจำทางขนส่งมวลชนทั่วกรุงเทพฯ จำนวน 5,000 คัน
7. เมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2535 คณะรัฐมนตรีเห็นชอบร่างพ.ร.บ.ควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ สาระสำคัญคือ
  - ห้ามขายหรือให้ผลิตภัณฑ์ยาสูบแก่ผู้มีอายุไม่ครบ 18 ปี
  - ห้ามขายผลิตภัณฑ์ยาสูบโดยใช้เครื่อง เพื่อป้องกันเยาวชนแอบซื้อบุหรี่จากเครื่อง
  - ห้ามโฆษณาผลิตภัณฑ์ยาสูบในสิ่งพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์หรือสื่ออื่นๆ ที่ใช้เป็นการโฆษณา หรือใช้สื่อหรือเครื่องหมายผลิตภัณฑ์ยาสูบในการแสดงการแข่งขัน
  - ให้ผู้ผลิตยาสูบ ต้องแจ้งส่วนประกอบของยาสูบให้กระทรวงสาธารณสุขทราบเพื่อควบคุม ให้เป็นไปตามมาตรฐาน
  - ต้องมีสลากและคำเตือนติดไว้ที่ซองหรือหีบห่อ
  - ห้ามทำการผลิต นำเข้า หรือโฆษณาแจกจ่ายสิ่งที่ทำเทียมบุหรี่หรือหีบห่อบุหรี่ เช่น หมากฝรั่งที่ทำเป็นรูปของบุหรี่ยี่ห้อต่างๆ

จะเห็นว่า มีการตื่นตัวรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ตลอดมา กิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีเป้าหมายเพื่อให้ประชาชนได้ตระหนักถึงพิษภัยของบุหรี่ และ เลิกสูบบุหรี่ในที่สุด เพื่อลดอัตราการสูบบุหรี่ของประชากรลง แต่ปรากฏว่าจำนวนผู้สูบบุหรี่กลับเพิ่มมากขึ้น โดยพิจารณาจากการสำรวจโดยสำนักงานสถิติ ในปี 2531 มีประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 11 ปี ขึ้นไปสูบบุหรี่เป็นประจำหรือสูบบุหรี่ทุกวัน จำนวนทั้งสิ้นประมาณ 0.1 ล้านคน เมื่อเปรียบเทียบกับ การสำรวจครั้งล่าสุดในปี 2534 พบว่า จำนวนผู้สูบบุหรี่เป็นประจำมีทั้งสิ้นประมาณ 11.4 ล้านคน เพิ่มขึ้น 1.3 ล้านคน เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบความเปลี่ยนแปลงของประชากรที่สูบบุหรี่ระหว่างปี 2531 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2531 : 12) และปี 2534 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2(35 : 23) ในแต่ละหมวดอายุ พบว่า สัดส่วนของประชากรที่สูบบุหรี่เป็นประจำในหมวดอายุ 15-19 ปี 20-24 ปี 25-29 ปี แต่ละประชากรในหมวดอายุเดียวกัน เพิ่มขึ้นอยู่ในพิสัย 1-3 สำหรับประชากรในหมวดอายุ 35-39 ปี มีสัดส่วนคงเดิม คือ ร้อยละ 34.5 ส่วนประชากรที่สูบบุหรี่เป็นประจำในหมวดอายุ 40-49 มีสัดส่วนลดลงจากร้อยละ 36.9 เป็น 36.3 และในหมวดอายุ 50-59 ลดลงจากร้อยละ 38.0 เป็น 35.9

ผลจากการสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของประชากรในปี 2534 สามารถสรุปได้ว่า ประชากรที่มีอายุน้อยมีพฤติกรรมการสูบบุหรี่เพิ่มมากขึ้น ในขณะที่ประชากรในวัยผู้ใหญ่มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ลดลง ฉะนั้น กลุ่มเป้าหมายที่ควรทำการรณรงค์ โดยการให้ความรู้และคำแนะนำเกี่ยวกับโทษของบุหรี่ ควรเป็นกลุ่มประชากรที่มีอายุน้อย เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดประชากรกลุ่มนี้สูบบุหรี่เพิ่มมากขึ้น

เมื่อพิจารณาอายุที่เริ่มสูบบุหรี่ของผู้ที่สูบบุหรี่เป็นประจำหรือสูบบุหรี่ทุกวัน พบว่า เริ่มสูบบุหรี่ตั้งแต่อายุ 15-19 ปี มีสัดส่วนสูงที่สุดคือประมาณร้อยละ 55.2 ของผู้สูบบุหรี่เป็นประจำทั้งหมด รองลงมาคือผู้ที่เริ่มสูบบุหรี่ตั้งแต่อายุ 20-24 ปี มีประมาณร้อยละ 27.3 และผู้ที่เริ่มสูบบุหรี่ตั้งแต่อายุ 10-14 ปี มีประมาณร้อยละ 8.8 ส่วนผู้ที่เริ่มสูบบุหรี่อายุ 25-29 ปี มีประมาณร้อยละ 4.2 และผู้ที่เริ่มสูบบุหรี่เมื่ออายุต่ำกว่า 10 ปี และตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไป มีเพียงร้อยละ 4.5 เท่านั้น (ดูตารางในภาคผนวก) โดยสาเหตุที่ประชากรอายุตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไป ที่สูบบุหรี่เป็นประจำหรือสูบบุหรี่ทุกวันเริ่มสูบบุหรี่เนื่องจากตามอย่างเพื่อนชวนสูบบุหรี่มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 46.0 ของผู้ที่สูบบุหรี่เป็นประจำทั้งหมด รองลงมาคืออยากทดลองสูบบุหรี่ มีประมาณร้อยละ 30.2 และเพื่อเข้าสังคมประมาณร้อยละ 7.3 ส่วนสาเหตุอื่นๆ ที่ทำให้เริ่มสูบบุหรี่ประจำ ได้แก่ ไม่มีอะไรจะทำ มีความเครียด วิตกกังวล เพื่อความโก้เก๋ ตามอย่างที่มีผู้ใหญ่หรือดารา สาเหตุจากการทำงานและอื่นๆ รวมกันมีประมาณร้อยละ 16.5 (ดูตารางในภาคผนวก)

ด้วยความอยากรู้อยากลอง อันเป็นแรงกระตุ้นภายในตัวเอง ความไม่รู้จักถึงผลร้ายของ บุหรี่ที่มีต่อสุขภาพ ประกอบกับค่านิยมที่เชื่อว่าการสูบบุหรี่ทำให้ดูโก้เก๋ แสดงความเป็นผู้ใหญ่ การอยู่กันเป็นกลุ่ม การชักชวนให้เพื่อนสูบบุหรี่ทำให้เยาวชนเริ่มสูบบุหรี่และคิดในที่สุดซึ่งถ้าไม่มีการปฏิเสธหรือการเปลี่ยนค่านิยมความเชื่อที่ผิดๆ แล้ว การสูบบุหรี่ก็จะขยายวงกว้างขึ้น ดังจะเห็นได้จากรายงานข้างต้นที่ว่าอัตราการสูบบุหรี่เพิ่มขึ้นในผู้สูบบุหรี่ที่มีอายุน้อยและรายงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ตั้งแต่ปี 2531 เป็นต้นมา ยังพบว่ามีผู้สูบบุหรี่เพิ่มขึ้นปีละประมาณ 750,000 คน ในจำนวนนี้เป็นเยาวชนที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปีถึงประมาณ 500,000 คน คิดเป็นร้อยละ 75 ของผู้สูบบุหรี่หน้าใหม่ในแต่ละปี ฉะนั้น กลุ่มเป้าหมายที่ควรจะให้ความรู้ และคำแนะนำเกี่ยวกับโทษของบุหรี่นั้นควรจะเป็นกลุ่มประชากรที่มีอายุน้อย เพื่อให้เขารู้จักการปฏิเสธการถูกโน้มน้าวหรือชักชวนให้ลองสูบบุหรี่ในที่สุด การณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ในลักษณะนี้จึงเป็นการรณรงค์ในเชิงป้องกัน ไม่ให้ผู้ที่ยังไม่สูบบุหรี่หันมาสูบ โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชน ซึ่งเป็นอนาคตอันสำคัญของชาติ

ดังนั้น การรณรงค์เชิงป้องกันจึงควรทำก่อนที่เยาวชนจะเริ่มสูบบุหรี่ การที่จะให้ข่าวสารการรณรงค์ฯ เข้าถึงเยาวชนไม่ใช่เรื่องง่าย เนื่องจากเยาวชนเป็นปัจเจกชนที่แม้จะมีความต้องการข้อมูลเพื่อตอบสนองความต้องการข่าวสาร แต่เยาวชนแต่ละคนก็มีกระบวนการเลือกสรรข่าวสาร และพฤติกรรมในการเปิดรับข่าวสารที่แตกต่างกัน เป็นไปตามสภาพแวดล้อม การเลี้ยงดู ที่ทำให้เกิดทัศนคติ ความเชื่อ ที่แตกต่างกันรวมถึงการที่เยาวชนมีลักษณะทางสังคมคล้ายคลึงกัน คือ อายุ และระดับการศึกษา ก็มีพฤติกรรมในการเปิดรับข่าวสารที่คล้ายๆ กัน

การวิจัยครั้งนี้จึงเป็นการศึกษาว่าหากนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีพื้นฐานพฤติกรรม การรับรู้ข่าวสารทั่วไป และพฤติกรรมในการรับข่าวสารทั่วๆ ไปเกี่ยวกับการสูบบุหรี่แตกต่างกัน จะมีความรู้ และทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่แตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

ผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นแนวทางในการ นำไปใช้วางแผนการรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ในด้านการใช้สื่อต่อไป ^๗

ปัญหาคำวิจัย

1. นักเรียนชั้นประถมศึกษา มีพฤติกรรมในการเปิดรับสารเกี่ยวกับสูบบุหรี่อย่างไร
2. นักเรียนชั้นประถมศึกษา มีความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่อย่างไร
3. นักเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีพื้นฐานต่างกัน จะมีความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่แตกต่างกันหรือไม่

4. นักเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีพฤติกรรมการเปิดรับสารทั่วไปและพฤติกรรมการเปิดรับสารเกี่ยวกับสูบบุหรี่แตกต่างกันจะมีความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่แตกต่างกันหรือไม่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับสารเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา
2. เพื่อศึกษาความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา
3. เพื่อศึกษาถึงความแตกต่างระหว่างพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาเกี่ยวกับความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่
4. เพื่อศึกษาถึงความแตกต่างระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับสารทั่วไปและพฤติกรรมการเปิดรับสารเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาเกี่ยวกับความรู้และ ทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่

สมมติฐานการวิจัย

1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีพื้นฐานต่างกันจะมีความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่ต่างกัน
2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีพื้นฐานต่างกัน จะมีทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ต่างกัน
3. นักเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีพฤติกรรมการเปิดรับสารทั่วไปและพฤติกรรมการเปิดรับสารเกี่ยวกับการสูบบุหรี่แตกต่างกันจะมีความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่ต่างกัน
4. นักเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีพฤติกรรมการเปิดรับสารทั่วไป และพฤติกรรมการเปิดรับสารเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ แตกต่างกันจะมีทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาเฉพาะนักเรียนชั้นประถมศึกษาของสี่โรงเรียน ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งได้แก่
  - โรงเรียนนิธิปัญญา
  - โรงเรียนวิฒนศิลป์วิทยาลัย
  - โรงเรียนช่างอากาศอรุณ
  - โรงเรียนอัสสัมชัญบางรัก
2. ในการศึกษานี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเฉพาะพฤติกรรมการเปิดรับสารที่มีต่อความรู้ และทัศนคติที่มีต่อการสูบบุหรี่

3. งานวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะนักเรียนชั้นประถมศึกษา 4 โรงเรียน ในเขตกรุงเทพมหานคร เท่านั้น เนื่องจากปัญหาทางด้านเวลาและงบประมาณซึ่งมีอยู่จำกัดของผู้วิจัยอีกทั้งเพื่อความสะดวกในการควบคุมการวิจัย รวมทั้งในการเก็บข้อมูลด้วย

ข้อจำกัดของการวิจัย

1. ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาเฉพาะนักเรียนชั้นประถมศึกษาของสี่โรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานครเท่านั้น ดังนั้น ผลของการวิจัยครั้งนี้โดยหลักการของระเบียบวิธีวิจัย ไม่สามารถอ้างอิงให้เป็นข้อสรุปของประชากรที่แท้จริงทั้งหมดได้ แต่ก็อาจเป็นแนวทางที่จะนำไปอนุมานใช้เพื่อประโยชน์ในการรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ต่อไปได้

2. การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะพฤติกรรมการเปิดรับสาร ความรู้และทัศนคติที่มีต่อการสูบบุหรี่ โดยนำเอาพฤติกรรมการเปิดรับสาร และข้อมูลพื้นฐาน มาเป็นตัวแปรสำคัญซึ่งในความเป็นจริง อาจมีปัจจัยหรือตัวแปรอื่นๆ ที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์อยู่ด้วยแต่ในการศึกษาครั้งนี้ไม่ได้ครอบคลุมไปถึง ทั้งนี้เนื่องจากการศึกษาในแง่มุมที่กว้างและหลากหลายออกไปจำเป็นต้องใช้เวลา และงบประมาณในการศึกษาวิเคราะห์มากขึ้น ซึ่งผู้วิจัยมีเงื่อนไขที่จำกัดไม่อาจศึกษาให้ครบถ้วนในทุกประเด็นได้ ดังนั้น ผลของการศึกษาวิจัยนี้ จึงอาจไม่สมบูรณ์เท่าที่ควรในประเด็นที่การศึกษามีได้ครอบคลุมไปถึง

นิยามศัพท์

พฤติกรรมการเปิดรับสาร หมายถึง ลักษณะต่างๆ ของบุคคลที่ทำการสื่อสารในรูปแบบประเภทต่างๆ ซึ่งประกอบด้วย พฤติกรรมการเปิดรับสารทั่วไปและพฤติกรรมการเปิดรับสารเกี่ยวกับบุหรี่

พฤติกรรมการเปิดรับสารทั่วไป หมายถึง การที่บุคคลรับข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อต่างๆ ได้แก่ การชมโทรทัศน์ การอ่านหนังสือการ์ตูน การชม VDO

พฤติกรรมการเปิดรับสารเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ หมายถึง การที่บุคคลรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับบุหรี่ ผ่านสื่อต่างๆ

ความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่ หมายถึง การที่บุคคลที่มีความรู้ในข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ในที่นี้วัดความรู้ของเด็กโดยสร้างข้อคำถามจากความรู้ที่โครงการสโมก บัสเตอร์ คาราวัน (รายละเอียดของโครงการนี้ปรากฏในภาคผนวก) นำมาเผยแพร่แก่กลุ่มตัวอย่าง

๔ ทักษะคิดเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ หมายถึง การที่บุคคลมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ เป็นการแสดงความเข้มของอารมณ์ที่มีต่อการสูบบุหรี่ โดยมีปริมาณความมากน้อย ตามทิศทางของ อารมณ์หรือความรู้สึกนั้นว่าจะเป็นไปได้ในทางบวกหรือทางลบสนับสนุน ต่อต้านหรือเฉยๆ

เด็ก หมายถึง นักเรียนชั้นประถมปลาย ที่มีอายุ 11-13 ปี

พื้นฐาน หมายถึง ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง รวมถึงประสบการณ์ต่างๆ เฉพาะของ กลุ่มตัวอย่างแต่ละคน ประกอบด้วย ข้อมูลส่วนตัวข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลใกล้ชิดที่สูบบุหรี่ แหล่งที่ เห็นคนสูบบุหรี่ ฯลฯ

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการสื่อสาร ความรู้ และทัศนคติที่มีต่อการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่โรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร” มุ่งศึกษาพฤติกรรมการสื่อสารของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ความรู้ และทัศนคติที่มีต่อบุหรี่ พร้อมทั้งศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ในส่วนของบทนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงข้อมูลและรายละเอียดต่าง ๆ ในประเด็นของแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้แยกการนำเสนอเนื้อหาออกเป็นดังนี้

- ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปิดรับสื่อมวลชน
- แนวคิดเรื่องผลกระทบของสื่อที่มีต่อบุคคล
- แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้เกิดการสูบบุหรี่
- ทฤษฎีทางทัศนคติและจิตวิทยาการเรียนรู้
- แบบจำลองการพึ่งพาผลของการสื่อสารมวลชน
- แนวคิดเรื่องการหาเหตุผลของเด็ก

1. ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปิดรับสื่อมวลชน

ตั้งแต่ศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา เป็นที่ยอมรับกันว่าสังคมเราอยู่ร่วมกันในยุคของการสื่อสารมวลชน (Mass Communication) (จงจิต ศรีพรรณ, 2524 : 156) ความก้าวหน้าทางสื่อมวลชนอย่างรวดเร็วนับแต่ศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา เป็นเหตุให้สื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญต่อพฤติกรรมทางสังคมและมีพลังมหาศาลต่อแนวความคิดของมนุษย์ (Carl I. Hovland, 1962)

ลาสเวลล์ (Harold D. Lasswell, 1964 : 37-51) นักรัฐศาสตร์ซึ่งบุกเบิกทำการวิจัยด้านการสื่อสารมวลชน ได้กล่าวถึงหน้าที่ที่สำคัญ 3 ประการของสื่อมวลชนคือ

1. แสวงหาและเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม
2. ประสานส่วนต่าง ๆ ในสังคม หมายถึงแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่เป็นการวิเคราะห์ และเสนอแนะว่าควรจะทำอย่างไรเกี่ยวกับสิ่งนั้น ๆ

3. ถ่ายทอดมรดกทางสังคม หมายถึงเผยแพร่ความรู้ ค่านิยม และบรรทัดฐานของสังคม แก่สมาชิกรุ่นใหม่ของสังคม เพื่อให้วิทยาการและวัฒนธรรมของสังคมคงอยู่

แชรรม์ (Wilbur Schramm, 1969 : 47-51) และไรท์ (Charles R. Wright , 1975 : 9) ได้เพิ่มเติมหน้าที่ประการที่ 4 ของสื่อมวลชน คือ

4. ให้ความบันเทิง หมายถึงเผยแพร่การแสดง ดนตรี และศิลปะ เพื่อสร้างความจรรโลงใจแก่มวลชน

เกษม ศิริสัมพันธ์ (2508 : 70-72) ได้สรุปหน้าที่ที่สำคัญของการสื่อสารมวลชนไว้

4 ประการคือ

1. เสนอข่าวสารข้อเท็จจริง และเหตุการณ์ต่าง ๆ ให้สมาชิกในสังคมทราบ
2. เสนอความคิดเห็นต่อปัญหาหนึ่งปัญหาใด ซึ่งมีผลกระทบต่อประโยชน์ส่วนรวมของสังคม ถือว่าเป็นผู้นำทางความคิดเห็นของมวลชน
3. ให้ความบันเทิงแก่มวลชน
4. เป็นครูผู้แนะนำสิ่งอันเป็นประโยชน์แก่สมาชิกของสังคม

รัช และเอทอฟ (Michael Rush. and Phillip Athoff , 1971 : 16) ศึกษาพบว่า สื่อมวลชนมีบทบาทอย่างมากในการให้ความรู้ ความเข้าใจ ค่านิยม ความเชื่อ ทักษะคิดซึ่งมีผลต่อการสั่งสมประสบการณ์และพัฒนาบุคลิกภาพ และมีบทบาทในกระบวนการขัดเกลาทางสังคม และการเรียนรู้แก่บุคคล นักวิชาการทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา รัฐศาสตร์หรือทางการสื่อสารมวลชน ต่างก็ยอมรับบทบาทของสื่อมวลชนที่มีต่อชีวิตมนุษย์ด้วยกันทั้งนั้น

โรเจอร์ และชูเมคเกอร์ (Everett M. Rogers. and F. Floyd Shoemaker, 1971 : 145) กล่าวว่า สื่อมวลชน (Mass Media) อันได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และภาพยนตร์ เป็นต้น เป็นแหล่งข่าวซึ่งอาจเป็นบุคคลเดียวหรือมากกว่านั้น สามารถนำข่าวสารไปยังผู้รับจำนวนมากได้อย่างรวดเร็ว เป็นการเพิ่มพูนความรู้ และแพร่กระจายข่าวสาร รวมทั้งเปลี่ยนทัศนคติที่บุคคลมีอยู่ได้

สื่อมวลชนจะให้ข่าวสารและข้อเท็จจริงต่าง ๆ อันเป็นการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่บุคคล ซึ่งจะยังผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของบุคคลได้

อย่างไรก็ตาม สื่อมวลชนเป็นเพียงสถาบันหนึ่งในสังคม ซึ่งมีสถาบันอื่น ๆ อีกมากมาย ที่ล้วนแล้วแต่มีอิทธิพลต่อทัศนคติและพฤติกรรมของคนในสังคม ดังนั้น อิทธิพลที่สื่อมวลชนที่มีต่อสังคมและประชาชนจึงเป็นอิทธิพลที่มีเงื่อนไข และขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ อีกมาก

แคลปเปอร์ (Joseph T. Klapper, 1960 : 15-49) ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของประชาชนไว้ดังนี้

1. สื่อมวลชน ไม่ได้มีอิทธิพลต่อประชาชนโดยตรง แต่จะมีอิทธิพลโดยอ้อม ซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

1.1 ความมีใจโน้มเอียง คือประชาชนจะมีความคิดเห็น ค่านิยม และความโน้มเอียงที่จะประพฤติปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งอยู่ก่อนที่จะมาสัมผัสกับสื่อมวลชน

1.2 การเลือกรับสาร ประชาชนจะเลือกรับสารที่สอดคล้องกับความคิดเห็นและความสนใจของตน และจะเลือกความหมายของสารตามความเชื่อ และค่านิยมที่ตนมีอยู่เดิม

1.3 อิทธิพลของบุคคล บางครั้งข่าวสารจากสื่อมวลชนจะผ่านสื่อบุคคลหรือผู้นำความคิดเห็นก่อนจะไปถึงประชาชน ผู้นำความคิดเห็นมักสอดแทรกความรู้สึกนึกคิดของตนเข้าไปด้วย ทำให้มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของประชาชนอยู่มาก

1.4 กลุ่มและบรรทัดฐานของกลุ่ม

1.5 ระบบสื่อมวลชน

2. สื่อมวลชนจะเป็นเพียงแรงเสริม (Reinforcement) ที่สนับสนุนทัศนคติ ทัศนคติ ความมีใจโน้มเอียง ตลอดจนแนวโน้มด้านพฤติกรรมของประชาชนให้เข้มแข็งขึ้น และพร้อมที่จะแสดงออกมาเมื่อมีแรงจูงใจหรือเมื่อ โอกาสเหมาะสม

3. สื่อมวลชนอาจเปลี่ยนแปลงทัศนคติของประชาชนได้เล็กน้อย และมักเป็นทัศนคติที่ยังไม่มั่นคง การเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่ฝังรากลึกหรือเปลี่ยนไปในทางตรงข้ามนั้นเป็นไปได้ยากอาจเปลี่ยนได้บ้าง แต่ต้องใช้เวลาและบุคคลต้องได้รับข่าวสารเพียงพอ อย่างไรก็ตาม อิทธิพลของสื่อมวลชนในด้านการเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อบุคคลมีความโน้มเอียงที่จะเปลี่ยนแปลงอยู่ก่อนแล้ว

4. สื่อมวลชนสามารถสร้างทัศนคติให้แก่ประชาชนได้ ในกรณีที่บุคคลไม่เคยมีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งนั้นมาก่อน และต้องได้รับสารที่เสนอเรื่องราวในแนวเดียวกันบ่อย ๆ เป็นอิทธิพลในลักษณะสะสม ไม่ใช่อิทธิพลที่ก่อให้เกิดผลทันทีทันใด

ความหมายของการเปิดรับสื่อมวลชน

เลินเนอร์ (Daniel Lerner, 1958 : 56-60) ให้คำจำกัดความการเปิดรับสื่อมวลชนว่า หมายถึงอัตราส่วนของประชาชนที่มีวิทยุ จำนวนจำหน่ายหนังสือพิมพ์ และจำนวนผู้ที่นั่งดูภาพยนตร์ ต่อประชาชน 100 คน

คอยชแมน (P.J. Deutschman, 1963 : 23-25) กล่าวว่า การเปิดรับสื่อมวลชนสามารถวัดได้จากโอกาสที่บุคคลจะเปิดรับสื่อมวลชนซึ่งประกอบขึ้นจากการเป็นเจ้าของวิทยุ และดูภาพยนตร์ ในช่วงเวลา 6 เดือน การซื้อหนังสือพิมพ์เป็นประจำหรือชั่วคราวครั้งชั่วคราวตลอดจนมีหนังสือพิมพ์ในบ้าน

โรเจอร์และเชวนนิง (Everett M. Rogers, with Lynne Svenning, 1969 : 363-364) ให้นิยามว่า สื่อมวลชนนั้นคลุมถึงสื่อ 5 ประเภท คือ วิทยุโทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง หนังสือพิมพ์ นิตยสาร และภาพยนตร์ คำนีในการวัดการเปิดรับสื่อมวลชนในความหมายของเราจึงประกอบด้วย จำนวนรายการวิทยุที่รับฟังต่อสัปดาห์ การอ่านหนังสือพิมพ์ต่อสัปดาห์ ภาพยนตร์ที่ดูต่อปีและอื่น ๆ

ในหนังสือศัพทานุกรมสื่อสารมวลชน ซึ่งเรียบเรียงโดยคณาจารย์แผนกสื่อสารวารสารศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กล่าวถึงการเปิดรับสื่อมวลชนว่า หมายถึงขอบเขตที่ประชาชนทั่วไปเปิดรับสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ได้แก่ การดูโทรทัศน์ ฟังวิทยุ อ่านหนังสือพิมพ์ นิตยสาร และการดูภาพยนตร์ (สนั่น ปัทมะทิน 2520, : 59-60)

วันทนา ชาญวนิชวงศ์ (2525 : 52) สรุปไว้ว่า การเปิดรับสื่อมวลชน (Mass Media Exposure) คือขอบเขตหรือประเภทของสื่อมวลชนต่าง ๆ ที่ประชาชนทั่วไปอ่าน ฟัง ดู เท่านั้น ไม่ได้เกี่ยวกับเนื้อหาข่าวสารในสื่อแต่ละประเภท

รูปแบบของการเปิดรับสื่อมวลชน

จากคำจำกัดความการเปิดรับสื่อมวลชนที่กล่าวมา หากจะจัดเป็นรูปแบบของการเปิดรับสื่อมวลชน อาจแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ

1. แบบรวมกลุ่ม คือ ความซ้ำซ้อนหรือคาบเกี่ยวกันของสื่อมวลชนที่ประชาชนทั่วไปเปิดรับ กล่าวคือ ผู้ที่เปิดรับสื่อประเภทหนึ่งมักจะรับสื่อประเภทอื่นด้วย

2. แบบเรียงตามขั้นบันได คล้ายกับแบบรวมกลุ่ม แต่เพิ่มเติมขึ้นคือ การเปิดรับสื่อแต่ละประเภทสามารถจัดเรียงกันเป็นลำดับขั้น สามารถแสดงให้เห็นว่า ประชาชนส่วนมากเปิดรับสื่อประเภทใดมากที่สุด ประเภทใดน้อย เรียงตามลำดับ

3. แบบกระจัดกระจาย มีลักษณะตรงข้ามกับแบบรวมกลุ่ม คือ การเปิดรับสื่อมวลชนแต่ละประเภทไม่จำเป็นต้องคาบเกี่ยวกัน กล่าวคือ การเปิดรับสื่อมวลชนประเภทหนึ่งไม่จำเป็นต้องขึ้นกับการเปิดรับสื่อมวลชนประเภทอื่น

มีข้อสังเกตว่า รูปแบบการเปิดรับสื่อมวลชนแบบรวมกลุ่มมักพบได้จากการวิจัยทั้งในระดับเมืองและชนบท ส่วนแบบเรียงตามขั้นบันไดพบจากการวิจัยระดับชนบท แบบกระจัดกระจายมักพบจากการวิจัยในเมืองใหญ่ ๆ

เกณฑ์ในการวัดการเปิดรับสื่อมวลชน

โดยทั่วไปแล้วการวัดการเปิดรับสื่อมวลชนต้องคำนึงถึงความสำคัญของสื่อมวลชนแต่ละประเภทในการเผยแพร่ข่าวสารและอำนาจในการชักจูงใจหรือโน้มน้าวใจบุคคล การเปิดรับสื่อมวลชนจะมุ่งเฉพาะเป็นตัวแปรในการบ่งบอกขอบเขตหรือประเภทของสื่อมวลชน ซึ่งประชาชนทั่วไปอ่าน ฟัง ดู หาได้บอกถึงเนื้อหาข่าวสารในสื่อแต่ละประเภทไม่

นอกจากนี้ การที่รูปแบบของการเปิดรับสื่อมวลชนมีความแตกต่างในแต่ละกลุ่ม จึงทำให้หลักเกณฑ์ที่จะใช้วัดแตกต่างกันไปตามเหตุผลและแนวความคิดของผู้ที่สนใจในเรื่องนี้จะนำมาอ้าง

คาร์เตอร์และเซฟัลเวดา (Roy E. Carter. and Sepulveda, 1969 : 216-225) มีความเห็นว่า การเปิดรับสื่อมวลชนต้องวัดจากการคาบเกี่ยวกันของพฤติกรรมในการเปิดรับสื่อมวลชนที่เปิดรับสื่อประเภทหนึ่งแล้วย่อมจะเปิดรับสื่ออื่น ๆ ด้วย

แมคเคลาวด์ รัช และ ฟรีเดอริค (McLeod. Rush and Friederich, 1968-1969 : 575-587) มีความเห็นว่า ผู้ที่เปิดรับสื่อมวลชนประเภทหนึ่งแล้วไม่จำเป็นต้องเปิดรับสื่อมวลชนอีกประเภทหนึ่งด้วย

2. แนวคิดเรื่องผลกระทบของสื่อที่มีต่อบุคคล

จากที่กล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า การสื่อสารมีความสำคัญและมีบทบาทต่อบุคคล ต่อองค์กรและต่อสังคมโดยรวม หากมีการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ จะก่อให้เกิดผลดีในหลาย

ด้าน แต่ในที่นี้จะนำมากล่าวเฉพาะการสื่อสารที่มีต่อบุคคล คือนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง 3 ด้านด้วยกันคือ

1. ผลของการสื่อสารต่อบุคคลในด้านการเปลี่ยนแปลงพุทธิพิสัย (cognitive domain) หมายถึง ผลของการสื่อสารที่ผู้ส่งสารต้องการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้รับสาร เกี่ยวกับความรู้ ความคิด ซึ่งผลของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดขึ้นในสมอง ไม่สามารถมองเห็นได้ง่ายนัก เพราะเป็นผลของความสามารถและทักษะทางด้านสมอง ในการคิดเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ แบ่งย่อยออกได้เป็น ความรู้ความจำความระลึกได้ ในเนื้อหาเรื่องอันตรายของบุหรี่ โรคที่เกี่ยวข้อง สารพิษที่มีในบุหรี่ ผลที่ได้รับจากการสูบบุหรี่ ซึ่งผู้รับสารสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการนำเสนอทางอ้อมผ่านเกมต่างๆ รวมถึงการนำเสนอแบบทางตรงในเชิงวิชาการจากแบบจำลองต่างๆ มาวิเคราะห์แยกแยะ เป็นความรู้ความเข้าใจได้ ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยเลือกใช้คำว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบุหรี่

2. ผลการสื่อสารต่อบุคคลในด้านการเปลี่ยนแปลงเจตพิสัย (affective domain) เป็นการเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติ ซึ่งเกิดขึ้นภายในตัวผู้รับสาร เพราะทัศนคติเป็นกลุ่มของความเชื่อต่างๆ เกี่ยวกับอันตรายของบุหรี่ ผลที่ได้รับจากการสูบบุหรี่ และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสูบบุหรี่ การสื่อสารมวลชนจะมีผลกระทบต่อระดับความสนใจและการรับรู้ของบุคคลเท่านั้น แต่การสื่อสารระหว่างบุคคลผ่านสื่อเฉพาะกิจมีผลกระทบต่อทัศนคติอย่างเห็นได้ชัด ผู้รับสารจะเต็มใจรับฟัง เกิดความสนใจและตั้งใจพร้อมที่จะตอบสนองต่อผลการสื่อสารอย่างยินยอมเต็มใจและพอใจ ทั้งนี้เพราะรูปแบบของสื่อมีลักษณะที่ไม่น่าเบื่อ และมีได้ให้เนื้อหาสาระโดยตรง ทำให้ผู้รับสารมีการจัดรูปแบบ กำหนดค่านิยมที่เกี่ยวกับบุหรี่ขึ้นมาใหม่ ความวัตถุประสงค์ของผู้ทำการสื่อสาร ในที่นี้ผู้วิจัยเลือกใช้คำว่า ทัศนคติเกี่ยวกับบุหรี่

3. ผลของการสื่อสารต่อบุคคลในการเปลี่ยนแปลงทักษะพิสัย (psychomotor domain) การสื่อสารนอกจากจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความรู้ และทัศนคติแล้ว ยังส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การปฏิบัติด้วย ผลการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกัน ระหว่างผลของการสื่อสาร ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของบุคคลกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การปฏิบัติ ว่าอาจจะสัมพันธ์ต่อกันหรือไม่ก็ได้ เช่น แบบจำลองของเคอเฟลอร์ (de fleur , 1970 : 60) ที่แสดงให้เห็นถึงโครงสร้างจิตวิทยาภายใน ในฐานะที่เป็นตัวแปรแทรก เข้ามาในกระบวนการผลของการสื่อสาร และงานของเจนนิส และโฮฟแลนด์ (janis and hovland, 1959 : 110) ที่เกี่ยวกับบุคลิกภาพมีผลต่อการโน้มน้าวใจ ด้วยการชี้ให้เห็นว่า สภาพอารมณ์ ความรู้สึกของผู้รับสารและทัศนคติที่ผู้รับสารมีต่อแหล่งสาร โดยเชื่อว่า การเปลี่ยนแปลงทัศนคติเป็นดัชนีชี้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เป็นต้น

เมื่อกล่าวถึง ผลการสื่อสารที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้น จะพบว่า โดยปกติพฤติกรรมที่หมายถึง อากัปกริยาของคนเราที่แสดงออก บ่งถึงความรักและผูกพันต่อกิจกรรมบาง

อย่าง ซึ่งสามารถสังเกตเห็นได้นั้น เปลี่ยนได้ยากกว่าทัศนคติและความเชื่อ ดังนั้นนักการสื่อสาร จึงมุ่งที่จะเปลี่ยนทัศนคติมากกว่า โดยหวังว่าพฤติกรรมจะเปลี่ยนตามภายหลัง ซึ่งในงานวิจัยชิ้นนี้ การเปลี่ยนพฤติกรรม คือการเลิกสูบบุหรี่ และหันมาให้ความร่วมมือในการรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ต่อไป

3. แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้เกิดการสูบบุหรี่

จากการตระหนักถึงอันตรายอันเกิดจากการสูบบุหรี่ทั้งต่อสุขภาพของผู้สูบเองและผู้อยู่ใกล้เคียง รวมทั้งความสูญเสียทางเศรษฐกิจและสังคมที่ตามมาทำให้มีการเสนอแนวคิดและการศึกษามากมายเพื่อหาสาเหตุว่าทำไมบุคคลจึงสูบบุหรี่และยังคงลักษณะนิสัยการสูบบุหรี่ไว้ทั้ง ๆ ที่รู้ว่าการสูบบุหรี่มีโทษต่อร่างกาย ซึ่งจนถึงปัจจุบันยังไม่มีแนวคิดใดที่อธิบายได้เป็นที่พอใจ หรือได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการเป็นเอกฉันท์ (Severson and Lichtenstein, 1986) เพียงแต่เป็นที่ยอมรับว่าจากแนวคิด และการศึกษาที่มีมานาน การเริ่มสูบบุหรี่ของบุคคลนั้น ได้รับอิทธิพลหลักจากปัจจัยทางสังคมและจิตวิทยา ส่วนการคงอยู่ของการสูบบุหรี่นั้น นอกจากจะได้รับการอิทธิพลจากปัจจัยทางสังคมและจิตวิทยาแล้ว ยังมีอิทธิพลของปัจจัยทางด้านชีววิทยาในแง่ของปฏิกิริยาของร่างกายต่อฤทธิ์ของสารนิโคตินในบุหรี่ (Lussell, 1979; Ashton and Stepney, 1982) แต่อย่างไรก็ตามในทางการแพทย์ยังถือว่าการติดบุหรี่เป็นเพียงภาวะเสพติดเป็นนิสัย (habituation) ซึ่งต่างกับภาวะเสพติด (addiction) เนื่องจากผลทางชีววิทยาของบุหรี่เหมือนกับกาแฟและเครื่องดื่มประเภทที่มีคาเฟอีนทั้งหลายที่แตกต่างจากผล ซึ่งเกิดจากมอร์ฟีน แอลกอฮอล์ บาร์บิทูเรต และยาเสพติดที่มีฤทธิ์รุนแรงทั้งหลาย การเสพติดของผู้สูบบุหรี่ จึงเป็นการติดทางใจไม่มีการติดทางกายอันเนื่องมาจากฤทธิ์ของนิโคติน หรือสารประกอบอื่น ๆ ในบุหรี่ (วิทย์ เทียงบูรณธรรม, 2531) และเมื่อหยุดสูบก็มักจะมีอาการขาดยา (Withdrawal Symptoms) ที่เป็นอาการทางจิตใจ เช่น อาการหงุดหงิด กระวนกระวาย มากกว่าส่วนอาการทางกายมักไม่ปรากฏ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2524) ดังนั้นงานวิจัยที่ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสูบบุหรี่ของบุคคลส่วนใหญ่ จึงให้ความสำคัญกับปัจจัยทางสังคมและจิตวิทยา ซึ่งจากการศึกษาค้นคว้าทำให้ผู้วิจัยสามารถแยกปัจจัยทางสังคมและจิตวิทยาที่มีความสัมพันธ์หรือมีอิทธิพลต่อการสูบบุหรี่ของนักเรียนได้ 3 ปัจจัยใหญ่ คือ ปัจจัยด้านฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว ปัจจัยเกี่ยวกับตัวเยาวชนเอง และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม

ปัจจัยด้านฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว

ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวนักเรียนนั้น โดยส่วนใหญ่จะพิจารณาดัชนี บ่งชี้จากอาชีพของบิดามารดา การศึกษาของบิดามารดา หรือรายได้ของครอบครัว(นิยะดา ศรีจันทร์, 2521) ซึ่งงานวิจัยส่วนหนึ่งพบว่า การสูบบุหรี่ของนักเรียนมีความสัมพันธ์กับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว (Hom et al. (1959) ได้ศึกษาการสูบบุหรี่ในกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาจำนวน 21,980 คน พบว่านักเรียนที่สูบบุหรี่ โดยส่วนใหญ่จะมาจากครอบครัวที่บิดามารดามีระดับการศึกษาต่ำ ในขณะที่ Salber and MacMahon (1961) ซึ่งศึกษาการสูบบุหรี่ของนักเรียนเกรด 7-12 จำนวน 2,823 คน พบว่านักเรียนที่สูบบุหรี่ โดยส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำเช่นกัน โดยมีตัวบ่งชี้คืออาชีพของบิดา เช่นเดียวกับ Salber and Abelin (1967) ซึ่งได้ติดตามเพื่อดูการเปลี่ยนแปลงของการสูบบุหรี่ของนักเรียนเกรด 10 ชายหญิง 560 คน แบ่งเป็นกลุ่มที่สูบบุหรี่ 200 คน กลุ่มที่เคยลองสูบ 160 คน และกลุ่มที่ไม่เคยสูบ 200 คน เป็นเวลา 5 ปีครั้งนั้น พบว่าการสูบบุหรี่ของกลุ่มที่ศึกษามีความสัมพันธ์ทางลบกับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว นอกจากนี้ Williams (1973) ซึ่งศึกษาลักษณะต่าง ๆ ของบุคคลที่สัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเกรด 9 ชายหญิง จำนวน 386 คน

ส่วนการศึกษาในไทยนั้น สมฤดี มอชนรินทร์ (2531) ซึ่งศึกษาระบาดวิทยาของการสูบบุหรี่ในนักเรียนอาชีวศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ในอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา จำนวน 633 คน พบว่า การสูบบุหรี่ของนักเรียนมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับอาชีพของมารดา โดยนักเรียนที่สูบบุหรี่ส่วนใหญ่มารดาจะมีอาชีพค้าขายและเกษตรกรรม

ปัจจัยเกี่ยวกับตัวนักเรียนเอง

จากแนวคิดและงานวิจัยที่ผ่านมาพบปัจจัยส่วนบุคคลหลาย ๆ ประการที่มีความสัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ ซึ่งได้แก่ลักษณะต่อไปนี้

1. การเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-Esteem) การเห็นคุณค่าในตนเองเป็นการตัดสินใจที่มีคุณค่าของตนเอง ซึ่งแสดงถึงทัศนคติที่บุคคลมีต่อตนเองเป็นการยอมรับหรือไม่ยอมรับตนเอง และยังแสดงถึงขอบเขตของความเชื่อที่บุคคลมีต่อความสามารถ ความสำคัญ ความสำเร็จ และความมีค่าของตนเอง (Coopersmith, 1984) บุคคลที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงจะสามารถเผชิญกับอุปสรรคต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิต สามารถยอมรับสถานการณ์ที่ทำให้ตนเองรู้สึกผิดหวัง และท้อแท้ใจด้วยความเชื่อมั่น ด้วยความหวังและด้วยความกล้าหาญจึงเป็นบุคคลที่มักประสบความสำเร็จมีความสุข (Bruno, 1983) อีกทั้งไม่มีพฤติกรรมที่จะทำให้สุขภาพของตน อาทิ การสูบบุหรี่นี้ด้วย

(Olds, 1987) ซึ่งจากงานวิจัยที่มีมาก็พบว่าในกลุ่มผู้ที่สูบบุหรี่มักจะมีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ ดังเช่น Ahlgren et al. (1982) ศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนการเริ่มสูบบุหรี่ในกลุ่มนักเรียนก่อนวัยรุ่น โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเกรด 5-6 รวม 625 คน พบว่า กลุ่มนักเรียนที่สูบบุหรี่มีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำกว่ากลุ่มที่ไม่สูบบุหรี่อย่างมีนัยสำคัญ Ahlgren et al. จึงกล่าวว่า นักเรียนกลุ่มที่เสี่ยงต่อการสูบบุหรี่มากที่สุดก็คือกลุ่มที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ และ Banaguro and Banaguro (1987) ซึ่งศึกษาการสูบบุหรี่ การเห็นคุณค่าในตนเองและตัวแปรที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ในกลุ่มนักเรียนเกรด 4-12 จำนวน 934 คน พบว่ากลุ่มที่สูบบุหรี่มีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำกว่ากลุ่มที่ไม่สูบบุหรี่อย่างมีนัยสำคัญเช่นกัน

Tucker (1985) ศึกษาตัวแปรด้านรูปแบบการดำเนินชีวิต ด้านสังคม ด้านจิตวิทยา และด้านร่างกาย กับความตั้งใจในการสูบบุหรี่ของนักเรียนชายระดับมัธยมศึกษาจำนวน 386 คน พบว่านักเรียนกลุ่มที่มีความตั้งใจที่จะสูบบุหรี่มีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำกว่านักเรียนกลุ่มที่ไม่มีความตั้งใจที่จะสูบบุหรี่อย่างมีนัยสำคัญ และ Muaphy and Price (1988) ซึ่งศึกษาถึงอิทธิพลของการเห็นคุณค่าในตนเอง การสูบบุหรี่ของพ่อแม่ การอาศัยอยู่ในถิ่นที่มีการผลิตบุหรี่ ต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของวัยรุ่นนั้นก็พบว่านักเรียนที่สูบบุหรี่ มีการเห็นคุณค่าตนเองต่ำกว่านักเรียนกลุ่มที่ไม่สูบบุหรี่ และในกลุ่มที่ไม่สูบบุหรี่ด้วยตนเอง นักเรียนกลุ่มที่มีความตั้งใจ ที่จะสูบบุหรี่ในอนาคตจะมีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำกว่านักเรียนกลุ่มที่ไม่มีความตั้งใจที่จะสูบบุหรี่

2. ความเชื่อในอำนาจภายใน-ภายนอกคน (Focus of Control)

บุคคลที่มีความเชื่ออำนาจภายในตน จะเชื่อว่าผลของการกระทำที่เขาได้รับเป็นผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง ซึ่งตรงกันข้ามกับบุคคลที่มีความเชื่อในอำนาจภายนอกคนที่เชื่อว่าผลของการกระทำที่เขาได้รับเป็นผลจากอิทธิพลของคนอื่น สิ่งแวดล้อม โชคชะตา หรือความบังเอิญ มากกว่าที่จะเกิดจากความสามารรถ ความพยายาม หรือการกระทำของตนเอง (Wallston, 1978 ; Lefcourt , 1981 ; Rotter, 1982)

งานวิจัยจำนวนมาก พบว่า ทักษะคติและพฤติกรรมที่เป็นอันตรายต่อตนเองมีความสัมพันธ์กับความเชื่อในอำนาจภายนอกคน (Clarke et al., 1982) ในส่วนของงานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการสูบบุหรี่กับความเชื่อในอำนาจภายใน-ภายนอกคนนั้น Williams (1973) ได้ศึกษากับกลุ่มนักเรียนเกรด 9 ชาย 201 คน หญิง 185 คน พบความสัมพันธ์ระหว่างการสูบบุหรี่กับความเชื่อในอำนาจภายใน-ภายนอกคน เฉพาะในกลุ่มนักเรียนหญิง โดยกลุ่มที่สูบบุหรี่ มักจะมีความเชื่อในอำนาจภายนอกคน และ Clarke et al. (1982) ซึ่งศึกษากับกลุ่มนักเรียนเกรด 7 ชายหญิงจำนวน 1,307 คน พบว่านักเรียนที่เคยสูบบุหรี่ในปัจจุบัน และนักเรียนที่มีความตั้งใจที่จะสูบบุหรี่

ในอนาคต มีความเชื่อในอำนาจภายนอกคน แต่นักเรียนที่ไม่สูบบุหรี่จะมีความเชื่อในอำนาจภายในคน

James et al. (1965) ได้ให้เหตุผลว่าการที่บุคคลที่มีความเชื่อในอำนาจภายนอกคนมีแนวโน้มจะเริ่มสูบบุหรี่มากกว่าบุคคลที่มีความเชื่อในอำนาจภายในคนนั้น เป็นเพราะว่าเขาจะคล้อยตามกลุ่มเพื่อนและการโฆษณาได้ง่ายกว่า ในขณะที่ Foss (1973) พบว่าผู้ที่สูบบุหรี่ซึ่งมีความเชื่อในอำนาจภายนอกคนนั้นมักจะเชื่อว่าเขาอาจจะตายด้วยเหตุอื่น ๆ ได้อีกมากมาย เช่น ตายเพราะการระเบิดทางนิวเคลียร์ ภัยพิบัติทางธรรมชาติ อุบัติเหตุทางรถยนต์ มากกว่าที่จะตายด้วยโรคมะเร็งหรือโรคหัวใจซึ่งเกิดจากการสูบบุหรี่

Chassin และ Presson (1984) สรุปจากการศึกษาตัวแปรทางจิตวิทยาสังคม เพื่อดูอำนาจและการทำนายพฤติกรรมสูบบุหรี่ในกลุ่มนักเรียนเกรด 6-11 จำนวน 2,818 คนว่า กลุ่มที่มีความเสี่ยงสูงที่จะสูบบุหรี่นั้นจะเป็นผู้ที่มีความเชื่อในอำนาจภายนอกคนมากกว่ากลุ่มที่มีความเสี่ยงต่ำ

3. บุคลิกภาพแบบเก็บตัว-แสดงตัว (Introvert-Extrovert Personality)

Jung ได้แบ่งลักษณะบุคลิกภาพของคนเราออกเป็น 2 อย่างคือ บุคลิกภาพแบบเก็บตัว และบุคลิกภาพแบบแสดงตัว โดยบุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัวจะสนใจในโลกภายนอกมากกว่า ยึดถือเอาความจริงภายนอกหรือสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก การกระทำทั้งหลายของบุคคลที่มีบุคลิกภาพประเภทนี้จึงมีสภาพแวดล้อมต่าง ๆ หรือโลกภายนอกเป็นตัวกำหนด ในทัศนะของ Eysenck (1967 quoted in McCrae , Costa and Bosse, 1978) บุคคลที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวจะมีการกระตุ้นเร้าในเปลือกสมองชั้นสีเทาต่ำจึงนำไปสู่การแสวงหาสิ่งกระตุ้นจากภายนอก เช่น การติดต่อกับผู้อื่น กิจกรรมที่น่าตื่นเต้นหรือเสี่ยงอันตราย และสารกระตุ้น เช่น นิโคติน ซึ่งเป็นส่วนประกอบของบุหรี่ เป็นต้น

Eysenck et al. (1960) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการสูบบุหรี่กับลักษณะบุคลิกภาพแบบแสดงตัว โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นชายอายุระหว่าง 40-70 ปี จำนวน 2,360 คน ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มที่สูบบุหรี่จะมีลักษณะบุคลิกภาพแสดงตัวมากกว่ากลุ่มที่ไม่สูบบุหรี่อย่างมีนัยสำคัญ และจากการศึกษาแบบติดตามระยะยาวของ Cherry and Kiernan (1976) โดยได้มีการวัดลักษณะบุคลิกภาพในกลุ่มวัยรุ่นชายหญิงอายุ 16 ปี จำนวน 5,362 คน แล้วติดตามเก็บข้อมูลการสูบบุหรี่ของกลุ่มนี้อีกเมื่ออายุ 20 และ 25 ปี พบว่ากลุ่มที่มีลักษณะบุคลิกภาพแบบแสดงตัวมีการสูบบุหรี่มากกว่ากลุ่มที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัว นอกจากนี้ Smith (1970 quoted in Ashton and Stepney, 1982) ได้ทบทวนงานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพแบบแสดงตัวกับการสูบบุหรี่ในช่วง 1956-

1970 จากงานวิจัยที่ทบทวนทั้งหมด 25 เรื่อง พบว่ามี 22 เรื่องที่พบว่าผู้ที่สูบบุหรี่จะมีลักษณะบุคลิกภาพแสดงตัวมากกว่ากลุ่มที่ไม่สูบบุหรี่ไม่ว่าจะในกลุ่มนักเรียนหรือในกลุ่มวัยผู้ใหญ่

4. ความวิตกกังวล (Anxiety)

ความคิดที่ว่า การสูบบุหรี่ช่วยลดความวิตกกังวลเป็นเหตุผลประการหนึ่งที่ทำให้บุคคลเหล่านั้นสูบบุหรี่ (Ashton and Stepney, 1982; Glasgow and McCaul, 1985; Renick and Botvin, 1985; Bloom, 1988) ดังนั้นลักษณะหนึ่งของบุคคลที่พบว่ามีความสัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ก็คือ ความวิตกกังวลสูง (Renick and Botvin, 1985) Matarazzo and Saslow (1960 quoted in Walker et al., 1969) พบว่ากลุ่มผู้ที่สูบบุหรี่มีความวิตกกังวลมากกว่ากลุ่มที่ไม่สูบ และ Walker et al. (1960) ซึ่งศึกษาลักษณะทางจิตวิทยาที่สัมพันธ์กับการสูบบุหรี่โดยศึกษากับกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาหญิงอายุ 18-23 ปี จำนวน 72 คน พบว่ากลุ่มที่สูบบุหรี่มีความวิตกกังวลสูงกว่ากลุ่มที่ไม่สูบอย่างมีนัยสำคัญเช่นกัน McCrae, Costa and Bosse (1978) ซึ่งศึกษาการสูบบุหรี่ ความวิตกกังวล และลักษณะบุคลิกภาพแบบแสดงตัวโดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นชายวัยผู้ใหญ่ จำนวน 2,000 คน ก็พบว่ากลุ่มที่สูบบุหรี่มีความวิตกกังวลสูงกว่ากลุ่มที่ไม่สูบบุหรี่เช่นเดียวกัน

5. ความเครียด (Stress)

การสูบบุหรี่เป็นวิธีการหนึ่งที่บุคคลใช้เพื่อจัดการกับความเครียด (Ahlgren et al., 1982; Jalawie et al., 1982; Hirschman, Leventhal and Glynn, 1984) จากการศึกษาของ Wills (1985) ซึ่งศึกษาความเครียด กลวิธีจัดการกับความเครียด การสูบบุหรี่และการใช้แอลกอฮอล์ในเด็กวัยรุ่นตอนต้น กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเกรด 7 สองรุ่น รุ่นที่ 1 จำนวน 675 คน รุ่นที่ 2 จำนวน 901 คน โดยมีการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับตัวแปรที่ศึกษาดังกล่าวครั้งแรกเมื่อนักเรียนเริ่มต้นเรียนเกรด 7 และจะเก็บข้อมูลเดิมซ้ำอีก 3 ครั้งในปลายปีการศึกษาของเกรด 7 ต้นปีการศึกษาและปลายปีการศึกษาของเกรด 8 ข้อมูลที่ได้พบว่าความเครียดเป็นตัวทำนายการสูบบุหรี่ได้อย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่ Banaguro and Banaguro (1987) ซึ่งศึกษามโนทัศน์แห่งตน ความเครียด และการใช้บุหรี่ของนักเรียนเกรด 4-12 จำนวน 934 คน พบว่านักเรียนกลุ่มที่สูบบุหรี่มีคะแนนความเครียดสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ไม่สูบบุหรี่อย่างมีนัยสำคัญ

สำหรับการศึกษาในไทยนั้น ธีระ ลัมศิลา (2525) ได้ศึกษาเหตุผลการสูบบุหรี่ในกลุ่มครูสอนสุขศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร และกลุ่มนักศึกษาแพทย์ พบว่าเหตุผลอันดับหนึ่งก็คือ เพื่อลดความเครียด นอกจากนี้ตีวากรณ์ อุบลชลเขตต์ และคณะ (2533) ได้ศึกษา ความรู้ทัศนคติ และพฤติกรรมเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาและอาชีวศึกษา ในจังหวัดสงขลา จำนวน 309 คน พบว่านักศึกษาทั้งที่สูบและไม่สูบบุหรี่ต่างก็เห็นว่าการสูบบุหรี่มีประโยชน์คือ คลายความเครียด

6. ทักษะทางสังคม (Social Skill)

ทักษะทางสังคมเป็นความสามารถในการจัดการเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Argyris, 1968) บุคคลจะเรียนรู้ทักษะทางสังคมมาตั้งแต่ช่วงวัยเด็ก และเมื่อถึงวัยรุ่นบุคคลจะมีทักษะทางสังคมพื้นฐานส่วนใหญ่แล้ว อาทิ การเริ่มและการดำรงการสนทนา การแสดงความคิดเห็น การขอร้อง การปฏิเสธและการไม่เห็นด้วย เป็นต้น (Goldstein et al., 1979 ; Ford , 1982 ; Botvin and Wills, 1985 ; Pentz, 1985) วัยรุ่นที่มีประสบการณ์ซ้ำในการเรียนรู้ทักษะทางสังคม หรือผู้ที่มีความบกพร่องในทักษะทางสังคมมักมีแนวโน้มที่จะพัฒนาไปสู่การมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา เช่น การก้าวร้าว การเป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม การหนีโรงเรียน การถอยหนีจากสังคม และการใช้สิ่งเสพติด เป็นต้น (Quay and Quay , 1965 ; Goldstein et al., 1978) และการสูญหวั่นเป็นพฤติกรรมหนึ่งที่ได้รับการมองว่ามีสาเหตุประการหนึ่งมาจากการขาดทักษะทางสังคม อาทิ การไม่สามารถปฏิเสธการชักชวนของเพื่อนได้ (McAlister , Perry and Maccoby , 1979) ดังนั้นโปรแกรมการป้องกันการสูญหวั่นในกลุ่มวัยรุ่นที่มีการศึกษาวิจัยกันในช่วงหลัง ๆ ส่วนใหญ่มักจะมีการฝึกทักษะทางสังคมอยู่ด้วยเสมอ (Hover and Gaffney , 1988)

Gilchrist et al. (1985) ได้ศึกษาว่าทักษะทางสังคมจะเป็นตัวทำนายการสูญหวั่นได้เพียงใด โดยมีการวัดทักษะทางสังคมของเด็กนักเรียนเกรด 6 จำนวน 129 คน แล้วอีก 15 เดือน ต่อมาซึ่งเด็กกลุ่มนี้จะอยู่ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นก็จะมีผลการวัดการสูญหวั่นของเด็ก ผลการศึกษาพบว่าทักษะทางสังคมที่เด็กมีในระดับเกรด 6 นั้น สามารถทำนายการสูญหวั่นของนักเรียนเมื่ออยู่ในระดับมัธยมศึกษาได้ถูกต้องมากกว่า 80% ส่วน Hover and Gaffney (1988) ซึ่งศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการสูญหวั่นในวัยรุ่นหญิงจำนวน 143 คน พบว่าทักษะทางสังคมเป็นปัจจัยหนึ่งที่แยกความแตกต่างระหว่างกลุ่มที่สูบกับกลุ่มที่ไม่สูญหวั่นได้โดยกลุ่มที่สูญหวั่นส่วนมากมีทักษะทางสังคมอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ ในขณะที่กลุ่มที่ไม่สูญหวั่นจะมีทักษะทางสังคมระดับนี้้น้อยมาก

7. ทักษะต่อการสูญหวั่น

ทักษะต่อการสูญหวั่น เป็นอีกตัวแปรหนึ่งซึ่งพบว่ามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูญหวั่น โดยนักเรียนที่สูญหวั่นหรือมีความตั้งใจที่จะสูญหวั่นในอนาคตมักจะมีทัศนคติที่ดีต่อการสูญหวั่น ดังเช่น Pederson , Baskerville and Lefcoe (1981) ซึ่งศึกษาการสูญหวั่น และตัวแปรที่เกี่ยวข้องในกลุ่มนักเรียนเกรด 6-8 จำนวน 1,682 คน พบว่า นักเรียนกลุ่มที่สูญหวั่นมีทัศนคติที่ดีต่อการสูญหวั่นมากกว่านักเรียนกลุ่มที่ไม่สูญหวั่น การศึกษาของ Meier (1991) ซึ่งได้สำรวจผลกระทบของการมีตัวแบบที่สูญหวั่นในสังคมต่อทัศนคติต่อการสูญหวั่นของนักเรียนโดยศึกษากับกลุ่มนักเรียน เกรด 7 และเกรด 11 รวม 1,085 คน ก็พบผลในทำนองที่สอดคล้องกันโดยกลุ่มนักเรียนที่สูญหวั่นที่มีทัศนคติทางลบต่อการสูญหวั่นน้อยกว่ากลุ่มนักเรียนที่ไม่เคยสูญหวั่น

Chassin et al. (1984) ได้ศึกษาทัศนคติต่อการสูบบุหรี่การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ความตั้งใจที่จะสูบบุหรี่ และตัวแปรทางจิตวิทยาสังคมอื่น ๆ อีกหลายตัวแปร เพื่อดูอำนาจในการทำนายพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนที่ไม่เคยสูบบุหรี่เลยกับนักเรียนที่เคยลองสูบ รวม 2,818 คน โดยติดตามพฤติกรรมการสูบบุหรี่เป็นเวลา 2 ปี พบว่าทัศนคติต่อการสูบบุหรี่เป็นตัวแปรที่สามารถทำนายการสูบบุหรี่ของกลุ่มที่เคยลองสูบได้ดีที่สุด และยังพบอีกว่าในกลุ่มของนักเรียนที่มีความตั้งใจที่จะสูบบุหรี่ในอนาคตจะมีทัศนคติที่คัดต่อการสูบบุหรี่มากกว่ากลุ่มที่ไม่มีความตั้งใจจะสูบ นอกจากนี้แล้ว Flay et al. (1983) ได้กล่าวสรุปว่าจากการทบทวนงานวิจัยที่ผ่านมา นั้นปรากฏชัดเจนว่าทัศนคติต่อการสูบบุหรี่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ แต่จะอย่างไรก็ตามการจะพิสูจน์ว่าเป็นความสัมพันธ์เชิงสาเหตุนั้นยังมีหลักฐานน้อยมาก

การศึกษาในประเด็นของทัศนคติต่อการสูบบุหรี่ในไทยเรานั้นจะพบผลการศึกษาที่สอดคล้องกับผลการศึกษาในต่างประเทศ โดยมาลา รักษาพรหม (2527) ซึ่งศึกษาปัจจัยทางสังคมและจิตวิทยาที่ทำนายความตั้งใจในการสูบบุหรี่ของนักเรียนชายระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 306 คน พบว่าทัศนคติต่อการสูบบุหรี่ และการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการสูบบุหรี่ของนักเรียน และสมชัย ชื่นตา (2528) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมและปัจจัยต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ของกลุ่มนักเรียนชายระดับต่ำกว่าอุดมศึกษา จำนวน 1,500 คน พบว่านักเรียนกลุ่มที่เคยสูบบุหรี่แล้วเลิกสูบบุหรี่มีทัศนคติด้านลบต่อการสูบบุหรี่สูงกว่านักเรียนที่ปัจจุบันยังสูบ

8. ความรู้ในอันตรายที่เกิดจากการสูบบุหรี่

กับข้อสรุปที่ว่า การรู้ถึงอันตรายที่เกิดจากการสูบบุหรี่แล้วจะทำให้บุคคลไม่สูบบุหรี่นั้น จากผลการวิจัยที่ผ่านมา มีทั้งที่สอดคล้องและที่ขัดแย้งกับข้อสรุปดังกล่าว Pederson , Baskerville and Lefcourt (1981) ศึกษาการสูบบุหรี่ ทัศนคติต่อการสูบบุหรี่ และความรู้ในความสัมพันธ์ระหว่างการสูบบุหรี่และสุขภาพในกลุ่มนักเรียนเกรด 6-8 นั้นได้ข้อสรุปว่า ยิ่งนักเรียนมีความรู้ในความสัมพันธ์ระหว่างการสูบบุหรี่กับสุขภาพมากเท่าไร การเกี่ยวข้องกับบุหรี่ก็จะยิ่งมีน้อยลง และ Strebel , Kuhn and Yach (1989) ซึ่งศึกษาการสูบบุหรี่ของประชาชนชาวผิวดำแห่ง Capetown ในแอฟริกาใต้โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับสูงกว่าประถมศึกษาขึ้นไป จำนวน 673 คน และผู้ที่อยู่ในวัยผู้ใหญ่จำนวน 1,300 คน พบว่ากลุ่มที่สูบบุหรี่ จะตระหนักถึงอันตรายจากการสูบบุหรี่น้อยกว่ากลุ่มที่ไม่สูบบุหรี่ นอกจากนั้น Murray , Kiryluk and Swan (1984) ซึ่งได้ศึกษาลักษณะของโรงเรียนกับการสูบบุหรี่ของวัยรุ่น กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนจำนวน 6,000 คน โดยมีการเริ่มสำรวจการสูบบุหรี่ตั้งแต่เด็กนักเรียนเหล่านี้เข้าเรียนปีแรกในระดับมัธยมศึกษา และติดตามผลทุกปีจนจบระดับมัธยมศึกษาและหลังจากจบไป 2 ปีแล้ว ก็มีการสำรวจพฤติกรรมการสูบ

บุหรือีกครั้งด้วย จากข้อมูลพบว่ากลุ่มนักเรียนที่มาจากโรงเรียนซึ่งไม่มีการให้การศึกษาในความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาพกับการต่อต้านการสูบบุหรืมีมากกว่ากลุ่มนักเรียนที่มาจากโรงเรียนซึ่งมีการให้การศึกษาในประเด็นดังกล่าว

ส่วนผลการศึกษาที่ขัดแย้งนั้น Thompson (1978) ได้ทบทวนรายงานเกี่ยวกับโปรแกรมการให้การศึกษาเพื่อเปลี่ยนพฤติกรรมการสูบบุหรื ซึ่งตีพิมพ์เป็นภาษาอังกฤษในช่วง ค.ศ. 1960-1976 พบว่าส่วนใหญ่เน้นที่การให้ความรู้ในอันตรายที่เกิดจากการสูบบุหรื ซึ่งไม่ค่อยประสบผลในการยังยั้งหรือป้องกันการสูบบุหรืเท่าใดนักโดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่น Rawbone and Guz (1972) ได้ศึกษาการสูบบุหรืในกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาในปี ค.ศ.1975 และ 1979 โดยมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 10,498 คน และ 12,002 คน ตามลำดับ พบว่าไม่มีความแตกต่างทางความรู้ในอันตรายจากการสูบบุหรืในกลุ่มนักเรียนที่สูบบุหรืและไม่สูบบุหรื เช่นเดียวกับการศึกษาในไทย โดยสมฤดี มอบนรินทร์ (2531) ซึ่งศึกษาระบาดวิทยาของการสูบบุหรืในกลุ่มนักเรียนอาชีวศึกษานั้น พบว่าความรู้ในเรื่องบุหรืของกลุ่มที่สูบบุหรื และกลุ่มที่ไม่สูบบุหรืไม่มีความแตกต่างกัน

Bell and Battjes (1985) ได้สรุปในประเด็นการให้ความรู้ถึงอันตรายจากการสูบบุหรืเพื่อป้องกันการสูบบุหรืว่า จากหลักฐานที่มีชี้ว่าการสอนเกี่ยวกับผลทางลบอย่างเดียวก็น่าจะเป็นกลวิธีการป้องกันที่ไม่ค่อยได้ผล แต่ไม่ได้หมายความว่าความรู้เกี่ยวกับอันตรายจากการสูบบุหรืไม่ได้มีบทบาทสำคัญ แต่การให้ความรู้ควรคำนึงถึงพัฒนาการด้านความคิดของวัยรุ่นในแง่ที่ว่าวัยรุ่นมีแนวโน้มที่จะมองแต่ปัจจุบัน จึงรับรู้ผลได้ทางสังคมระยะสั้นจากการสูบบุหรื เช่น การได้รับการยอมรับจากกลุ่ม การดูเป็นผู้ใหญ่ เป็นต้น ดังนั้นถ้าเน้นการให้ความรู้เกี่ยวกับผลลบของการสูบบุหรืที่เห็นทันทีทันใด เช่น นิโคตินทำให้เกิดความเหลืองบนฟันหรือลมหายใจมีกลิ่นเหม็นของบุหรื เป็นต้น แล้วจะช่วยให้ป้องกันได้ดีกว่าที่จะเน้นการให้ความรู้ถึงผลระยะยาวอย่างเดียว

9. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนับเป็นปัจจัยกำหนดทางสังคมจิตวิทยาประการหนึ่งของการสูบบุหรืในกลุ่มวัยรุ่น (Tamerin , 1973) งานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับการสูบบุหรืจึงมักจะพบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ โดยนักเรียนที่สูบบุหรืมักจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ Salber and MacMahon (1962 quoted in Tamerin, 1973) ได้ศึกษาการสูบบุหรืของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาทั้งในโรงเรียนของรัฐและเอกชน รวม 6,810 คน พบว่านักเรียนที่สูบบุหรืส่วนใหญ่มักจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ Loaye et al. (1972) ซึ่งศึกษาตัวแปรด้านต่าง ๆ ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่สูบบุหรืจำนวน 1,205 คน พบเช่นกันว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนส่วนใหญ่มักจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ และ Bewley and Bland (1977) ซึ่งศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและปัจจัยทางสังคมที่สัมพันธ์กับการสูบบุหรืของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนอายุ

10-12 ปี ทั้งที่สูบบุหรี่และไม่สูบบุหรี่ รวม 491 คน ก็พบว่านักเรียนกลุ่มที่สูบบุหรี่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่านักเรียนกลุ่มที่ไม่สูบบุหรี่

Pederson , Baskerville and Lefcoe (1981) ศึกษาการสูบบุหรี่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ปัจจัยทางสังคม ทักษะคิดต่อการสูบบุหรี่ และความรู้เกี่ยวกับผลของการสูบบุหรี่ ของนักเรียนเกรด 6-8 จำนวน 1,082 คน พบว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำมักจะเป็นผู้ที่สูบบุหรี่ ในขณะที่ Nelson et al. (1986) ซึ่งศึกษาการสูบบุหรี่และปัจจัยที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ในกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาอายุ 11-16 ปี จำนวน 10,500 คน พบว่านักเรียนที่สูบบุหรี่ส่วนใหญ่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

Krohn et al. (1986) ได้ศึกษาการสูบบุหรี่ ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ของนักเรียนเกรด 9-12 จำนวน 1,180 คน พบว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำมักจะเป็นผู้ที่สูบบุหรี่และ Hover and Gaffney (1988) ซึ่งศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ของกลุ่มวัยรุ่นหญิง โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนหญิง เกรด 8-10 จำนวน 143 คน ก็พบว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำส่วนใหญ่จะสูบบุหรี่เช่นกัน ส่วนการศึกษาในไทยโดยสมชัย ชื่นตา (2528) นั้น พบว่านักเรียนกลุ่มที่สูบบุหรี่มักจะมีผลการเรียนต่ำเช่นกัน

สำหรับการพยายามอธิบายถึงปรากฏการณ์ที่พบความสัมพันธ์ระหว่างการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกับการสูบบุหรี่ของวัยรุ่นนั้น Newman (1970) พบว่านักเรียนที่สูบบุหรี่มองว่าหากประเมินจากการคาดหวังของทางโรงเรียนและผู้ปกครองแล้วตนเองเป็นผู้ที่ล้มเหลว Newman จึงมองการสูบบุหรี่เป็นพฤติกรรมทดแทนที่วัยรุ่นใช้เพื่อการบรรลุผลในแง่ของการได้รับสถานภาพตามวัฒนธรรมของผู้ที่ไม่ได้อยู่ในโรงเรียน หรือตามวัฒนธรรมในกลุ่มวัยรุ่นเอง ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ Barland and Rudolph (1975 quoted in Hover and Gaffney , 1988) ที่ว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำใช้การสูบบุหรี่เป็นกลไกป้องกันตนเองในการต่อต้านกับมโนทัศน์แห่งตน (self-concept) ที่สูญเสียไป โดยการสูบบุหรี่ของเขาใช้เพื่อเป็นสัญลักษณ์แห่งการเป็นอิสระหรือเป็นผู้ใหญ่แล้ว ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้เป็นความพยายามที่จะยกระดับมโนภาพแห่งตนของวัยรุ่นนั่นเอง

ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม

สภาพแวดล้อมทางสังคม ซึ่งมีตัวแบบที่สูบบุหรี่ให้เห็นเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการสูบบุหรี่ของเด็กและวัยรุ่น โดยก่อให้เกิดการเลียนแบบตามตัวอย่างที่เห็นเนื่องจากการสูบบุหรี่เป็นพฤติกรรมซึ่งเป็นผลกระทบทางลบซ้ำ มักจะเห็นผลกระทบที่เป็นการเสริมแรงในทันทีมากกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มวัยรุ่นแล้วการสูบบุหรี่มักจะได้รับเสริมแรงทางสังคมโดยทันทีจาก

กลุ่มเพื่อน (Evans and Henderson , 1979 ; McAlister , Perry and Maccoby , 1979 ; Gordon , 1986; Meier , 1991) จากแนวคิดและงานวิจัยที่มีการสูบบุหรี่ของบุคคลในสังคมต่อไปนี้ถือได้ว่ามีอิทธิพลต่อการสูบบุหรี่ของนักเรียนอันได้แก่

1. บิดามารดาหรือผู้ปกครอง

พ่อแม่ที่สูบบุหรี่เป็นต้นแบบที่ส่งผลให้เด็กเกิดการเรียนรู้ในพฤติกรรมกาสูบบุหรี่ อีกทั้งเด็กมักจะเห็นพ่อแม่ใช้การสูบบุหรี่เป็นวิธีการจัดการกับความเครียด ความเบื่อ พฤติกรรมการสูบบุหรี่ของพ่อแม่จึงเป็นกลไกหนึ่งที่ทำให้เด็กมีความเสี่ยงต่อการเป็นผู้สูบบุหรี่ (Evans and Henderson , 1979 ; Chassin and Presson , 1984 ; Perry and Henderson , 1979 Chassin and Presson , 1984 ; Perry and Silvis , 1987)

Bewley and Balnd (1977) ได้ศึกษาปัจจัยทางสังคม ผลการเรียน กับการสูบบุหรี่ของนักเรียน อายุ 10-12 ปี จำนวน 491 คน พบว่านักเรียนกลุ่มที่สูบบุหรี่มักจะมีพ่อแม่อย่างน้อย 1 คน ที่สูบบุหรี่ Pederson , Baskerville and Lefcoe (1981) ศึกษาการสูบบุหรี่และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนเกรด 6-8 จำนวน 1,082 คน พบว่าการสูบบุหรี่ของนักเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการสูบบุหรี่ของพ่อแม่ ในขณะที่ Ahlgren et al., (1981) ซึ่งศึกษากับกลุ่มนักเรียนเกรด 5 และเกรด 6 รวม 600 คน และ Murray , Kiryluk and Swan (1985) ซึ่งได้วิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นของอิทธิพลของพ่อแม่ต่อการสูบบุหรี่ของเด็กโดยนำข้อมูลมาจากการศึกษาของ Banks et al. (1978) ต่างก็ได้ข้อสรุปที่สอดคล้องกับ Bewley and Bland

สำหรับการศึกษาวิจัยในไทยในประเด็นที่เกี่ยวกับอิทธิพลของพ่อแม่ที่สูบบุหรี่ต่อการสูบบุหรี่ของนักเรียนนั้น วรณิ ทิพย์พยอม และคณะ (2519) ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ของนักเรียนชาย ระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร จำนวน 606 คน พบว่าเด็กนักเรียนที่เคยสูบบุหรี่ส่วนใหญ่มีพ่อสูบบุหรี่ และรณรุทธิ บุตรแสนคม (2525) ซึ่งได้ศึกษาถึงผลของการจัดโปรแกรมการงดสูบบุหรี่ให้กับนักศึกษาวิทยาลัยพลศึกษา มหาสารคามพบเช่นกันว่านักศึกษาที่สูบบุหรี่ส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีพ่อสูบบุหรี่ นอกจากนี้ สมชัย ชื่นตา (2528) ซึ่งศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ของกลุ่มนักเรียนชายระดับต่ำกว่าอุดมศึกษาในจังหวัดขอนแก่น ก็พบผลที่สอดคล้องว่านักเรียนที่สูบบุหรี่มักจะมีบุคคลในครอบครัวคือ พ่อและพี่ชายสูบบุหรี่

2. พี่น้อง

งานวิจัยส่วนหนึ่งนอกจากจะพบว่าการสูบบุหรี่ของพ่อแม่มีอิทธิพลต่อการสูบบุหรี่ของนักเรียนแล้ว การสูบบุหรี่ของพี่ชายหรือพี่สาวก็พบว่าน่าจะมีผลต่อการสูบบุหรี่ของนักเรียนด้วย ดังเช่น Bewley , Bland and Harris (1974) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเริ่มสูบบุหรี่ของนัก

เรียนระดับประถมศึกษาจำนวน 300 คน โดยเป็นนักเรียนที่สูบบุหรี่ 100 คน นักเรียนที่เคยลองสูบบุหรี่ 100 คน และนักเรียนที่ไม่เคยสูบบุหรี่เลย 100 คน พบว่าการสูบบุหรี่ของนักเรียนชายมีความสัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ของพี่ชายที่สาวอย่างมีนัยสำคัญ โดย 69% ของนักเรียนกลุ่มที่สูบบุหรี่มีพี่ชายที่สาวอย่างน้อย 1 คนที่สูบบุหรี่ กลุ่มนักเรียนที่สูบบุหรี่น้อยกว่ากลุ่มนักเรียนที่เคยลองสูบบุหรี่ และกลุ่มนักเรียนที่ไม่เคยสูบบุหรี่ จะมีพี่ชายที่สาวอย่างน้อย 1 คนที่สูบบุหรี่เป็น 33%, 20% และ 9% ตามลำดับ เช่นเดียวกับ Bewley and Bland (1977) ซึ่งศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่สุดท้ายและนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีแรก รวม 491 คน ก็พบว่ามีความสัมพันธ์ทางบวกสูงระหว่างการมีพี่ชายที่สูบบุหรี่กับการสูบบุหรี่ของนักเรียน โดย 45% ของนักเรียนที่สูบบุหรี่จัด มีพี่ชายที่สูบบุหรี่ ในขณะที่นักเรียนกลุ่มที่ไม่สูบบุหรี่มีพี่ชายที่สูบบุหรี่เพียง 3%

Connell et al. (1981) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสูบบุหรี่ของนักเรียนประถมศึกษา อายุ 10-12 ปี จำนวน 6,519 คน พบว่าการสูบบุหรี่ของพี่ชายที่สาวเป็นตัวแปรสำคัญอันดับที่ 3 ที่สามารถทำนายสถานภาพการสูบบุหรี่ของนักเรียนได้และ McCaul et al. (1982) ซึ่งศึกษาคำแปรที่ทำนายการสูบบุหรี่เป็นตัวแปรหนึ่งที่มีอำนาจในการทำนาย นอกจากนี้ Murray et al. (1983) ได้วิเคราะห์ปัจจัยที่เพิ่มความเสี่ยงต่อการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาโดยอาศัยข้อมูลจากการศึกษาแบบติดตามผลระยะยาวของ Bank et al. (1978) ก็พบว่านักเรียนที่มีพี่ชายที่สาวที่สูบบุหรี่อย่างน้อย 1 คน มีแนวโน้มที่จะเพิ่มพฤติกรรมการสูบบุหรี่มากกว่านักเรียนกลุ่มที่ไม่มีพี่ที่สูบบุหรี่

3. เพื่อน

การมีกลุ่มเพื่อนหรือเพื่อนสนิทที่สูบบุหรี่นับเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการสูบบุหรี่ของนักเรียน (Dielman et al., 1987 ; Perry and Silvis , 1987) วัยรุ่นจำนวนมากสูบบุหรี่เพราะรับรู้ว่าจะทำให้ตนเองได้รับสถานภาพและการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน (Newman , 1970) เมื่อได้รับการชักชวนหรือเห็นเพื่อนสูบบุหรี่จึงมักทำตาม (Gordon , 1986) งานวิจัยส่วนใหญ่จึงมักได้ข้อสรุปที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของกลุ่มเพื่อนที่สูบบุหรี่ต่อการสูบบุหรี่ของนักเรียนดังเช่น Connell et al. (1981) ซึ่งศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับประถมศึกษาจำนวน 6,519 คน พบว่า การสูบบุหรี่ของเพื่อนเป็นตัวทำนายการสูบบุหรี่ของนักเรียนได้ดีที่สุด และ Peddrson . Neville and Lefcoe (1981) ที่ศึกษา การสูบบุหรี่ของนักเรียนเกรด 4-6 จำนวน 3,000 คน ก็ได้ผลสรุปเช่นเดียวกัน

Castro et al. (1987) ศึกษาปัจจัยกำหนดการสูบบุหรี่ของวัยรุ่นโดยยึดโมเดลการจัดการกับความเครียดมาเป็นหลักในการศึกษากลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเกรด 10-12 จำนวน 810 คน พบว่าจำนวนเพื่อนที่สูบบุหรี่เป็นตัวทำนายการสูบบุหรี่ของนักเรียนได้ดีที่สุด และ Ary and Biglan (1988) ซึ่งศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับ

มัธยมศึกษา จำนวน 1,171 คน ในระยะเวลา 1 ปี พบว่าจำนวนเพื่อนที่สูบบุหรี่เป็นตัวทำนายการเริ่มสูบบุหรี่ของนักเรียนได้ดีเช่นกัน

อีกข้อสรุปหนึ่งที่มีจะพบจากงานวิจัยก็คือ นักเรียนที่สูบบุหรี่มักจะมีเพื่อนที่สูบบุหรี่มากกว่า นักเรียนกลุ่มที่ไม่สูบบุหรี่ ดังเช่น Bewley and Bland (1977) ได้ศึกษาปัจจัยทางสังคมและตัวแปรอื่น ๆ ที่สัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนอายุ 10-12 ปี ทั้งที่สูบบุหรี่และไม่สูบบุหรี่รวม 491 คน นั้นพบว่านักเรียนกลุ่มที่สูบบุหรี่มีเพื่อนที่สูบบุหรี่มากกว่านักเรียนกลุ่มที่ไม่สูบบุหรี่เช่นเดียวกัน Gordon (1986) ซึ่งศึกษาปัจจัยที่แตกต่างระหว่างกลุ่มนักเรียนที่สูบบุหรี่ กลุ่มนักเรียนที่เคยลองสูบบุหรี่ และกลุ่มนักเรียนที่ไม่เคยสูบบุหรี่ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเกรด 7 จำนวน 2,339 คน ก็พบว่านักเรียนกลุ่มที่สูบบุหรี่มีเพื่อนที่สูบบุหรี่มากกว่ากลุ่มอื่น นอกจากนี้ Hover and Gaffney (1988) ซึ่งศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ของนักเรียนหญิงเกรด 8-10 จำนวน 143 คน และ Strebel , Kuhn and Yach (1989) ซึ่งศึกษาปัจจัยที่กำหนดการสูบบุหรี่กับกลุ่มนักเรียนระดับสูงกว่าประถมศึกษาจำนวน 673 คน กลุ่มวัยผู้ใหญ่จำนวน 1,320 คน ต่างก็พบผลการศึกษาที่สอดคล้องกับข้อสรุปดังกล่าว

นอกจากนี้ Bewley , Bland and Harris (1974) พบว่านักเรียนระดับประถมศึกษาที่สูบบุหรี่ 100 คน ที่ศึกษานั้นมากกว่าครึ่งหนึ่งที่มีการเริ่มสูบบุหรี่ครั้งแรกกับเพื่อน Hirschman , Leventhal and Glynn (1984) ซึ่งศึกษาพัฒนาการของพฤติกรรมสูบบุหรี่โดยการสัมภาษณ์นักเรียนเกรด 2-10 จำนวน 386 คน พบว่าบุคคลที่มีกลุ่มเพื่อนสูบบุหรี่มักจะลองสูบบุหรี่มากกว่าและกลายเป็นผู้สูบบุหรี่มากกว่ากลุ่มที่ไม่มีเพื่อนที่สูบบุหรี่และ Fridman , Lichtenstein and Biglan (1985) ได้ศึกษาถึงสถานการณ์เริ่มสูบบุหรี่ของนักเรียนเกรด 7-12 จำนวน 157 คน เพื่อหาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเริ่มสูบบุหรี่ พบว่าการชี้แนะและการชักชวนจากเพื่อนเป็นสถานการณ์หลักที่ทำให้นักเรียนเริ่มสูบบุหรี่

สำหรับการศึกษาในไทยนั้นพบอิทธิพลของเพื่อนต่อการสูบบุหรี่ของนักเรียนเช่นกัน โดยวรรณิ ทิพย์พยอม และคณะ (2519) พบว่าเหตุจูงใจให้สูบบุหรี่ของกลุ่มนักเรียนชายที่ศึกษาประการสำคัญที่สุดได้แก่ การสูบบุหรี่ตามเพื่อน ซึ่งสอดคล้องกับผลที่ได้จากการศึกษาของสิวภรณ์ อุบลชลเบศร์ และคณะ (2533) และผลที่ได้จากการศึกษาของจूरี่รัตน์ บวรวัฒนวงศ์ (2531) ในขณะที่มาลา รักษาพรหม (2526) ซึ่งศึกษาปัจจัยทางสังคมและจิตวิทยาที่ทำนายความตั้งใจในการสูบบุหรี่ของนักเรียนชายระดับมัธยมศึกษา พบว่าการสูบบุหรี่ของเพื่อนสนิทมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตั้งใจในการสูบบุหรี่ของนักเรียน และยุบลวรรณ ประมวลรัฐการ (2532) ซึ่งศึกษาตัวแบบสมมุติฐานการใช้ยาหรือสิ่งเสพติดในวัยรุ่นกับกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่าการคบเพื่อนที่สูบบุหรี่มีผลกระทบโดยตรงต่อการสูบบุหรี่ของนักเรียนมากที่สุด

4. ครู

ในช่วงชีวิตวัยเรียนเด็กจะเรียนรู้และพัฒนาลักษณะนิสัยหลาย ๆ อย่างการกระทำของครูนับเป็นปัจจัยหลักประการหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้และพัฒนาลักษณะนิสัยต่าง ๆ เหล่านั้น Egsmose and Egsmose (1973 quoted in Bewley , Johnson and Banks , 1979) ยิ่งในสังคมไทยเรานักเรียนจะเห็นความสำคัญและยอมรับอิทธิพลของครูมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีสถานภาพทางสังคมต่ำ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และบุญยิ่ง เจริญยิ่ง , 2517) ดังนั้นการสุบบุหรีของครูจึงน่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการสุบบุหรีของนักเรียนและจากการศึกษาอายุกับการสุบบุหรีโดยชวนพิศ บุญรัตเวช (2526) ก็พบว่าสาเหตุส่วนใหญ่ประการหนึ่งของการสุบบุหรีก็คือ การเห็นแบบอย่างจากการสุบบุหรีของผู้ใหญ่ซึ่งครูก็เป็นกลุ่มหนึ่งที่ร่วมอยู่ด้วย ส่วนการศึกษาในต่างประเทศนั้น Bewley , Johnson , and Banks (1979) ซึ่งศึกษาการสุบบุหรีของครูและนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนจำนวน 6,000 คน ครู 1,333 คน ผลการศึกษาพบว่า การสุบบุหรีของนักเรียนชายมีความสัมพันธ์กับการสุบบุหรีของครูชาย

5. สื่อมวลชน

ถึงแม้จะยังไม่มียุทธศาสตร์เชิงประจักษ์ที่พิสูจน์ให้เห็นถึงอิทธิพลของสื่อมวลชนต่อการเริ่มสุบบุหรี แต่การมีตัวแบบที่สุบบุหรีให้เห็นโดยดาราภาพยนตร์ โทรทัศน์ ยังเป็นประเด็นที่ได้รับการเห็นพ้องกันว่ามียุทธศาสตร์ต่อการสุบบุหรีของวัยรุ่น ทั้งนี้เนื่องจากการสุบบุหรีของตัวแบบในสื่อดังกล่าวส่วนใหญ่มักจะดึงดูดความสนใจได้ดี อีกทั้งมักสื่อความหมายของการสุบบุหรีว่าเป็นสิ่งที่แสดงถึงความเป็นผู้ใหญ่และความมีอิสระเสรี (McAlister , Perry and Maccoby , 1978 ; Evans and Henderson , 1979 ; Kannas , 1985 ; Gordon , 1986 ; Meier , 1991).

4. ทฤษฎีทางทัศนคติและจิตวิทยาการเรียนรู้

คำว่าทัศนคติมาจากภาษาอังกฤษว่า Attitude ซึ่งมีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า aptus แปลว่าความโน้มเอียงหรือเหมาะสม

เทอร์สโตน (Thurstone, 1969 : 2) ได้กล่าวว่า ทัศนคติเป็นผลรวมทั้งหมดของมนุษย์เกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิด ความคิด ความกลัว ต่อบางสิ่งบางอย่าง การแสดงออกทางการพูดเป็นความคิดและความคิดนี้เป็นสัญลักษณ์ของทัศนคติ ดังนั้นถ้าเราอยากจะทำทัศนคติเราก็ทำได้โดยวัดความคิดของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆ ทัศนคติเป็นระดับของความมากน้อยของความรู้สึกในด้านบวกและด้านลบที่มีต่อสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจจะเป็นอะไรก็ได้หลายอย่าง เป็นต้นว่า สิ่งของ บุคคล บทความ องค์การ ความคิด ฯลฯ ความรู้สึกเหล่านี้ ผู้รู้สึกสามารถบอกความแตกต่างเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย

ออลพอร์ต(Allport, 1935 : 810) กล่าวว่า ทักษะหมายถึง สภาวะของความพร้อมทาง ด้านจิต ซึ่งเกิดจากประสบการณ์ สภาวะความพร้อมนี้จะเป็นแรงที่กำหนดทิศทางของปฏิกิริยาของ บุคคลที่มีต่อบุคคล สิ่งของหรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง โดยสรุปแล้ว ทักษะคือความรู้สึก ความ คิดเห็น ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติตนของบุคคล

องค์ประกอบของทักษะ

องค์ประกอบของทักษะ ตามแนวคิดของเทรนดิส (Triandis,1971 : 2-3)มีอยู่ 3 ประการ ดังนี้

1. องค์ประกอบทางด้านความรู้ (Cognitive Component) ได้แก่ ความรู้และแนว ความคิดที่บุคคลมีต่อสิ่งเร้า ไม่ว่าบุคคล กลุ่ม หรือสภาวะการณ์ใดๆ ก็ตาม ความรู้และแนวคิดดังกล่าว จะเป็นสิ่งกำหนดลักษณะและทิศทางของทักษะของบุคคล กล่าวคือถ้าบุคคลมีความรู้และ แนวความคิดต่อสิ่งเร้านั้นไปในทางบวก (Positive) หรือทางลบ (Negative) ชัดเจนยิ่งขึ้น
2. องค์ประกอบทางด้านความรู้สึก (Affective Component) ได้แก่อารมณ์หรือความรู้ สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้า อารมณ์หรือความรู้สึกดังกล่าวจะเป็นสิ่งกำหนดลักษณะและทิศทางของ ทักษะของบุคคล กล่าวคือถ้าบุคคลมีอารมณ์หรือความรู้สึกที่ดีต่อสิ่งใดบุคคลก็จะมีทักษะในทาง บวกต่อสิ่งนั้น แต่ถ้าบุคคลมีอารมณ์หรือความรู้สึกที่ไม่ดีต่อสิ่งใด บุคคลก็จะมีทักษะในทางลบ ต่อสิ่งนั้น
3. องค์ประกอบด้านความพร้อมในการกระทำ (Behavioral Component) ได้แก่ พฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกต่อสิ่งเร้าอย่างใดอย่างหนึ่ง พฤติกรรมดังกล่าวจะเป็นสิ่งที่บอก ลักษณะและทิศทางของทักษะของบุคคล กล่าวคือถ้าพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกต่อสิ่งเร้า นั้นชัดเจนแน่นอน ทักษะก็ย่อมมีลักษณะชัดเจนแน่นอน และมีทิศทางเป็นทางบวกหรือเป็นทาง ลบชัดเจนด้วย

ลักษณะสำคัญของทักษะ

1. ทักษะเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ หรือประสบการณ์ของแต่ละคน มิใช่เป็นสิ่งที่ คิดตัวมาแต่กำเนิด
2. ทักษะเป็นสภาพทางจิตใจที่มีอิทธิพลต่อการคิด และการกระทำของบุคคลเป็นอัน มาก

3. ทักษะเป็นสภาพทางจิตใจที่มีความถาวรพอสมควร ทั้งนี้เนื่องจากบุคคลแต่ละบุคคลต่างก็ได้รับประสบการณ์ และผ่านการเรียนรู้มามาก อย่างไรก็ตาม ทักษะก็อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ อันเนื่องจากอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมต่างๆ

ประเภทของทัศนคติ

ทัศนคติ อาจแบ่งกว้างๆ ได้เป็น 2 ประเภทคือ

1. ทัศนคติทั่วไป (General attitude) ได้แก่ สภาพจิตใจอันกว้างขวาง ซึ่งเป็นแนวคิดประจำตัวของบุคคลนั้น เป็นพฤติกรรม บุคลิกภาพอย่างกว้างๆ เช่น การมองโลกในแง่ดี การเคร่งในระเบียบประเพณี เป็นต้น
2. ทัศนคติเฉพาะอย่าง (Specific attitude) ได้แก่ สภาพทางจิตใจที่บุคคลมีต่อวัตถุสิ่งของ บุคคลอื่น สถานการณ์และสิ่งอื่นๆ เป็นอย่างไรๆ ไป ทัศนคติในวงแคบเช่นนี้มักแสดงออกในลักษณะที่ว่าชอบหรือไม่ชอบ ถ้าชอบหรือเห็นว่าดีก็เรียกว่ามีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งนั้น หรือบุคคลนั้น ถ้าไม่ชอบหรือเห็นว่าไม่ดี ก็เรียกว่ามีทัศนคติที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้นหรือบุคคลนั้น

การเกิดทัศนคติ

ทัศนคติเกิดจากมูลเหตุ 2 ประการ กล่าวคือ

1. ทัศนคติเกิดจากประสบการณ์ที่บุคคลมีต่อสิ่งเร้าต่างๆ ทัศนคติของบุคคลเกิดจากประสบการณ์ทั้งในทางตรง (Direct Experience) และประสบการณ์ในทางอ้อม (Indirect Experience) ที่บุคคลมีต่อสิ่งเร้าต่างๆ ได้แก่ สิ่งของ บุคคล กลุ่มสังคม เรื่องราวหรือสถานการณ์ต่างๆ ประสบการณ์ต่างๆ ได้แก่ การได้พบ ได้เห็น ได้ปฏิบัติด้วยตนเองต่อสิ่งเร้าเหล่านั้น ประสบการณ์ทางอ้อม ได้แก่ การได้ยิน ได้ฟัง ได้อ่าน ได้ดูรูปภาพเกี่ยวกับสิ่งเร้าดังกล่าว ทั้งประสบการณ์ทางตรงและทางอ้อม ต่างทำให้บุคคลเกิดทัศนคติได้ทั้งสิ้นหากบุคคลไม่เคยมีประสบการณ์ไม่ว่าจะเป็นประสบการณ์ทางตรงหรือทางอ้อมต่อสิ่งเร้าใดแล้ว บุคคลก็จะไม่มีทัศนคติต่อสิ่งนั้น
2. ทัศนคติเกิดจากระบบค่านิยมและการตัดสินใจตามค่านิยม ทัศนคติของบุคคลเกิดจากระบบค่านิยม (Value System) และการตัดสินใจตามค่านิยม (Value Judgment) ในสังคมโดยที่กลุ่มชนแต่ละกลุ่ม มีค่านิยมและการตัดสินใจตามค่านิยมไม่เหมือนกันทัศนคติของแต่ละกลุ่มชนต่อสิ่งเดียวกันจึงอาจไม่เหมือนกัน “การที่บุคคลจะมีทัศนคติที่ดีหรือไม่ดีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด หรือมีความรู้สึกว่สิ่งใดถูกหรือไม่ถูกยอมรับขึ้นอยู่กับวัฒนธรรม ค่านิยม หรือมาตรฐานของกลุ่ม หรือสังคมที่บุคคลนั้นร่วมใช้ชีวิตอยู่”

แหล่งที่มาของทัศนคติ

ทัศนคติเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ (learning) จากแหล่งทัศนคติต่างๆ ที่สำคัญ ดังนี้

1. ประสบการณ์เฉพาะอย่าง (specific experiences) เมื่อบุคคลมีประสบการณ์เฉพาะอย่างต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดในทางที่ดีหรือไม่ดี จะทำให้เขาเกิดทัศนคติต่อสิ่งนั้นไปตามทิศทางที่เคยมีประสบการณ์มาก่อน
2. การติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น การได้ติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น จะทำให้เกิดทัศนคติจากการรับรู้ข่าวสารต่างๆจากผู้อื่นได้
3. สิ่งที่เป็นแบบอย่าง (models) การเลียนแบบผู้อื่น ทำให้เกิดทัศนคติขึ้นได้ โดยขั้นแรกเมื่อมีเหตุการณ์บางอย่าง บุคคลจะสังเกตว่า บุคคลอื่นปฏิบัติอย่างไร ขั้นต่อไปบุคคลนั้น จะแปลความหมายของการปฏิบัติในรูปของทัศนคติ
4. ความเกี่ยวข้องกับสถาบัน (institutional factors) ทัศนคติหลายอย่างของบุคคลเกิดขึ้นเนื่องจากความเกี่ยวข้องกับสถาบัน เช่น ครอบครัว โรงเรียน หรือหน่วยงาน เป็นต้น

เมื่อนำมาพิจารณากับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะเห็นว่าการที่เด็กจะเปลี่ยนทัศนคติหรือไม่ นั้น ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่าง อาทิ ประสบการณ์เฉพาะอย่าง การติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น สิ่งที่เป็นแบบอย่าง ความเกี่ยวข้องกับสถาบัน และนอกจากนี้ยังรวมถึงสื่อต่างๆ ที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารอีกด้วย

การเปลี่ยนแปลงของทัศนคติ

ทัศนคติของบุคคลสามารถถูกทำให้เปลี่ยนแปลงได้หลายวิธี อาจจะโดยวิธีที่ให้บุคคลได้รับข่าวสารต่างๆ ซึ่งมาจากบุคคลอื่นหรือสื่อมวลชนต่างๆ ข่าวสารที่ได้รับจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของทัศนคติด้านการเรียนรู้ เป็นที่เชื่อกันว่า ถ้าองค์ประกอบส่วนใดส่วนหนึ่งเปลี่ยนแปลง องค์ประกอบด้านอื่นจะมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงด้วยเช่นกัน เช่น ถ้าองค์ประกอบด้านการเรียนรู้เปลี่ยนแปลง ก็จะมีแนวโน้มทำให้องค์ประกอบด้านความรู้สึก และพฤติกรรมที่แสดงออกเปลี่ยนแปลงไปด้วย

การเปลี่ยนแปลงทัศนคติอาจเกิดขึ้นจากการรับรู้ของบุคคล ซึ่งได้จากองค์ประกอบหลายอย่างเช่นอิทธิพลจากสื่อมวลชน จากบุคคลอื่น เป็นต้น หรืออาจเกิดได้จากการเปลี่ยนแปลงด้านแรงกระตุ้นในตัวของบุคคล ซึ่งโดยปกติแล้วข่าวสารใหม่และการรับรู้จะช่วยจูงใจให้บุคคลเปลี่ยน

แปลงไปและในทางตรงข้าม เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงด้านแรงกระตุ้น ภาวะการรับรู้รวมทั้งทัศนคติก็จะเปลี่ยนแปลงไปด้วย

การวัดทัศนคติ

ในการวัดทัศนคติมีเทคนิควิธีการหลายวิธีซึ่งแตกต่างกันออกไป วิธีการเหล่านี้ได้แก่

1. การวัดทัศนคติโดยใช้วิธีช่วงปรากฏเท่ากัน (equal appearing intervals)

วิธีการนี้สร้างขึ้นโดย เฮอร์สโคน มีขั้นตอนในการสร้างดังนี้คือ ขั้นแรกต้องทำการสร้างข้อความที่แทนความรู้สึกของกลุ่มบุคคลให้ได้ข้อความมากที่สุด เท่าที่จะมากได้ เพื่อนำไปให้กรรมการพิจารณาให้ความคิดเห็นต่อข้อความที่สร้างขึ้นมา โดยเรียงลำดับความเห็นด้วยมากที่สุดไปจนถึงไม่เห็นด้วยอย่างมากจำนวน 11 ระดับ แล้วนำมาหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ซึ่งสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์นี้ได้จากการให้ ค่าระดับข้อความต่างๆ ทั้งหมดจากคณะกรรมการ

2. การวัดทัศนคติโดยใช้วิธีลิเกิร์ต (Likert method or sumated rating)

วิธีการนี้สร้างขึ้นโดยเรนีส ลิเกิร์ต โดยการสร้างข้อความ (attitude statement) ขึ้นหลายๆ ข้อความ ให้ครอบคลุมหัวข้อที่จะศึกษา การตอบแบบสอบถามนี้มีข้อให้เลือก 5 ข้อ คือ 1) เห็นด้วยอย่างมาก 2) เห็นด้วย 3) ไม่แน่ใจ 4) ไม่เห็นด้วย 5) ไม่เห็นด้วยอย่างมาก การให้คะแนนนั้นขึ้นอยู่กับชนิดของข้อความว่าเป็นทางบวกหรือทางลบ การให้คะแนนอาจให้ตั้งแต่ 0 ถึง 4 หรือจาก 1 ถึง 5 การตีความหมายของคะแนนไม่แตกต่างกัน

3. การวัดทัศนคติโดยใช้วิธีวิเคราะห์สเกล (scalogram analysis)

วิธีวิเคราะห์สเกลนี้ เป็นวิธีการที่อธิบายถึงขบวนการในการประเมินผลกลุ่มข้อความกลุ่มหนึ่งๆ ว่าเป็นไปตามข้อจำกัดหรือครบถ้วนตามลักษณะที่ถูกต้องในการสร้างสเกลโดยวิธีของกัทแมน (Guttman) หรือไม่เท่านั้น ตามความคิดเห็นของกัทแมน เชื่อว่าในสเกลสำหรับวัดทัศนคตินั้น ควรเลือกข้อความจำนวนเล็กน้อย (4-6 ข้อความ) โดยเลือกจากข้อความหลายๆ ข้อความซึ่งเป็นตัวแทนของประชากรทั้งหมด

4. การวัดทัศนคติโดยวิธีเทคนิคความหมายจำแนก (semantic differential)

เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความคิดรวบยอด เป็นการศึกษาถึงความหมายของสิ่งต่างๆ ตามความคิดเห็นของกลุ่มที่เราจะศึกษา โดยทั่วไปสเกลแบบเทคนิคความหมายจำแนกจะประกอบด้วยข้อให้เลือก 7 ข้อ ซึ่งจะให้กลุ่มบุคคลที่จะศึกษาประเมินค่าเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง สเกลนี้ให้ผู้ตอบประเมินค่ามากที่สุด เช่น ดี-เลว ใหญ่-เล็ก ช้า-เร็ว เป็นต้น โดยการประเมินนั้นจะใช้คำคุณศัพท์ซึ่งตรงกันข้ามกันดังตัวอย่างที่กล่าว และมีลำดับของความมากน้อยจากด้านหนึ่งไปสู่ด้านหนึ่งทั้งหมด 7 อันดับ

5. การวัดทัศนคติโดยใช้วิธีเทคนิคการฉายภาพ (projective techniques)

การวัดทัศนคติโดยใช้วิธีเทคนิคการฉายภาพนี้ เป็นการศึกษาทางอ้อม (indirect method) จากกลุ่มบุคคลที่จะศึกษานั้นเอง ซึ่งมีวิธีการด้วยกันหลายๆ วิธีได้แก่ การต่อประโยคให้สมบูรณ์ วิธีการใช้ภาพการ์ตูนเป็นสิ่งเร้า การแปลความหมายโดยใช้ภาพเป็นสิ่งเร้า การใช้นิทานหรือแต่งเรื่องเป็นสิ่งกระตุ้น เป็นต้น

ในส่วนของจิตวิทยาการเรียนรู้ของเด็กวัย 6-12 ปีนั้น จิตรา วสุวานิช (2529 : 102) กล่าวว่า ภาวะทุกด้านกำลังงอกงามเกือบจะเต็มที่ ทำให้เด็กมีความสามารถเพิ่มขึ้นหลายด้าน ระเบียบนี้เด็กมีโอกาสเรียนรู้ได้กว้างขวาง เด็กสามารถคิดและแก้ไขปัญหาได้อันเป็นผลมาจากการได้อ่านมากขึ้น ได้ลงมือกระทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง และได้รับการฝึกสอนอบรมส่งเสริมทางด้านปัญญาและความคิดจากครูและโรงเรียน

หนังสือที่เด็กในวัยนี้ ชอบอ่านมากที่สุดคือ หนังสือการ์ตูน เพราะให้ความเพลิดเพลินได้มาก สำหรับเด็กอายุ 12 ขวบ มีความสนใจในการอ่านกว้างขวางขึ้น มักชอบอ่านหนังสือประเภทที่เป็นจริง และเรื่องที่แต่งขึ้น

พัฒนาการทางปัญญาที่เห็นเด่นชัดคือ การมีจินตนาการสูงเพราะได้รากฐานจากการอ่านที่เพิ่มขึ้น ทำให้เกิดเป็นความคิดริเริ่มและความคิดสร้างสรรค์ที่สามารถจะคิดทำ และประดิษฐ์สิ่งต่างๆ ทั้งในการเล่นและการเรียน ดังนั้น การอ่านจึงมีบทบาทสำคัญมากสำหรับชีวิตของเด็ก

พัฒนาการอื่นๆ ทางสติปัญญาที่เห็นได้จากเด็กวัยนี้คือ เด็กเริ่มมีความคิดเป็นของตนเองมีความอยากรู้อยากเห็น และเข้าใจสิ่งต่างๆ ได้เร็วขึ้น ทำให้สนใจทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มมากกว่าจะทำตามลำพัง

นอกจากนี้แล้วสุรางค์ จันทน์เอม(2528 : 89) ยังได้กล่าวถึงอิทธิพลของสื่อต่างๆ ที่มีผลต่อการเรียนรู้ของเด็ก โดยเฉพาะ สื่อโทรทัศน์ ที่พบว่าเด็กแต่ละคนจะดูโทรทัศน์ต่างกัน เด็กที่เรียนหนังสืออ่อนจะชอบดูโทรทัศน์มากกว่าเด็กที่เรียนดี เด็กที่ปรับตัวไม่ดีจะชอบดูโทรทัศน์มากกว่าเด็กที่ปรับตัวได้ดี แต่อย่างไรก็ตามการดูโทรทัศน์ทำให้เด็กได้พบเห็นสิ่งต่างๆ มากขึ้น ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้รอบระบบ

5. แบบจำลองการพึ่งพาผลของการสื่อสารมวลชน

แบบจำลองนี้ บอลล์-โรคิช และเดอเฟลอร์ (Ball - Rokeach,S.O. and Defleur,M.L., 1976) เป็นผู้นำเสนอเพื่อตอบคำถามที่ว่า

“การสื่อสารมวลชนมีผลหรืออิทธิพลต่อผู้รับสารหรือไม่เพียงใด” และ

“มีผลต่อผู้รับสารอย่างไร”

โดยทั้งสองท่านได้ชี้แนะว่า การที่สื่อสารมวลชนจะมีผลต่อผู้รับสารหรือไม่ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันของตัวแปร 3 หน่วย คือ ระบบสื่อสารมวลชน ผู้รับสารและระบบสังคม การที่ข่าวสารจากสื่อมวลชนจะมีอิทธิพลต่อความรู้สึก ความเชื่อ และการกระทำของผู้รับสารเมื่อใดนั้น บอลด์-โรคิชและเคอเฟลอร์ กล่าวว่าขึ้นอยู่กับระดับความพึงพาของผู้รับสารที่มีต่อข่าวสารจากสื่อมวลชน

การพึงพาในที่นี้หมายถึง การที่ฝ่ายหนึ่งจะบรรลุเป้าหมายหรือจะได้รับการตอบสนองในสิ่งที่ต้องการนั้น จะขึ้นอยู่กับทรัพยากรของอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งการที่มนุษย์ต้องพึ่งพาข่าวสารก็มีเหตุผลหลายประการ เช่น ต้องการเข้าใจความเป็นไปของสังคม เพื่อปรับตัวให้เท่าทันกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม ต้องการคลายเครียด ซึ่งหากมีความต้องการสิ่งเหล่านี้มากเท่าไร ก็ย่อมต้องพึ่งพาข่าวสารจากสื่อมวลชนมากขึ้น และยังได้รับข่าวสารมากเท่าไรก็มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความรู้ ความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมมากขึ้นด้วย

ซึ่งปัจจัยที่ทำให้ประชาชนมีการพึ่งพาข่าวสารจากสื่อมวลชน ในปริมาณที่แตกต่างกัน นั้น มีอยู่หลายประการ อาทิ สภาพของสังคม ระบบสื่อสารมวลชน ความสำคัญหรือความเป็นศูนย์กลางด้านหน้าที่ข่าวสารของสื่อมวลชน

บอลด์-โรคิชและเคอเฟลอร์ ได้อธิบายให้เห็นว่า ผลต่างๆ จากการแสวงหาข่าวสารจากสื่อมวลชนนั้น (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช, : 650-651)

1. ก่อให้เกิดผลในด้านความรู้ ความคิดเห็น ซึ่งอาจจะทำให้เกิดความกระฉับหรือบางทีก็อาจก่อให้เกิดความกำกวมขึ้นก็ได้ นอกจากนั้นก็ยังก่อให้เกิดผลในแง่ทัศนคติต่อสิ่งต่างๆ และผลในแง่ความคิดเห็นว่าสิ่งไหนเป็นเรื่องสำคัญที่ควรพิจารณา รวมทั้งผลในด้านการขยายความเชื่อของบุคคลแต่ละคน และการกำหนดค่านิยมด้วย

2. ก่อให้เกิดผลในด้านความรู้สึก ข่าวสารจากสื่อมวลชนอาจจะสื่อความรู้สึกต่างๆ เช่น กลัว วิดก กังวล รวมทั้งการสร้างกำลังใจ หรือบางทีก็อาจทำลายขวัญและกำลังใจได้เช่นเดียวกัน

3. ก่อให้เกิดผลในด้านพฤติกรรม ซึ่งมีทั้งการเร่งเร้าให้ลงมือกระทำ หรือหยุดยั้งการกระทำ รวมทั้งก่อให้เกิดการกระทำ ทั้งในด้านลบ เช่นการช่วยเหลือผู้อื่น หรือในด้านไม่ดี เช่น ความก้าวร้าวรุนแรงต่างๆ เป็นต้น

6. แนวคิดเรื่องการหาเหตุผลของเด็ก

จุดเริ่มต้นของความคิดของเด็กไม่ใช่จะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นทันทีทันใด แต่เป็นสิ่งที่ค่อยเป็นค่อยไปโดยอาศัยประสบการณ์ต่างๆ เป็นเครื่องช่วยให้เด็กบังเกิดความคิดขึ้นทีละน้อย เด็กสามารถใช้เหตุผลได้ก็เพราะเด็กสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ และการที่เด็กจะปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้นี้ ต้องอาศัยกระบวนการแห่งการปรับปรุงซึ่งเป็นการปฏิบัติการสมองที่ประกอบด้วยกระบวนการ 2 อย่าง คือ

1. การรับ (Assimilation) เป็นการรับเอาประสบการณ์ต่างๆ ที่กลมกลืนกับความรู้เดิม เกิดเป็นความรู้ใหม่ ซึ่งเด็กจะต้องมีประสบการณ์ใหม่ๆ ให้เข้ากันได้แบบความคิดเดิมที่เด็กมีอยู่
2. การเก็บ (Accommodation) เป็นการนำเอาความรู้ใหม่นั้นไปปรุงแต่งแบบความคิดหรือเป็นการปรับตัวให้เข้ากับประสบการณ์ใหม่ๆ ซึ่งต้องปรุงแต่งทั้งในด้านความคิดและการกระทำของเด็กด้วย

เด็กจะสามารถใช้เหตุผล เมื่อเด็กมีอายุระหว่าง 11-12 ขวบ โดยมองเห็นถึงความสัมพันธ์ถึงสิ่งต่างๆ ในปัญหาที่เกิดขึ้น ความสามารถใหม่ นี้จัดเป็นพื้นฐานของการให้เหตุผลของเด็กอย่างหนึ่ง ในขั้นนี้เด็กรู้จักคิดหาเหตุผลโดยใช้สมมติฐาน (Hypothesis) คือมีการคิดแบบเดาว่า ถ้ามีสิ่งนี้เกิดขึ้นแล้วน่าจะมีสิ่งนั้นเกิดขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในต่างประเทศ

Andrew Hearne (Andrew, R. and Hearne, J., 1984 :18-20) ได้ทำการศึกษาผลของโครงการสุขภาพที่มีต่อทัศนคติและพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักเรียนและผู้ปกครอง โดยทำการศึกษาจากกลุ่มนักเรียนจำนวน 600 คนใน 2 โรงเรียนในกรุงนิวยอร์ก เริ่มโครงการทดลองเมื่อเด็กเหล่านี้เริ่มเข้าโรงเรียนในระดับประถมศึกษาตามโครงการ Primary Grades Health Curriculum Project และประเมินผลเมื่อเวลาผ่านไป 3 ปี ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนกลุ่มที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้มีความรู้และทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับสุขภาพ มีส่วนน้อยเท่านั้นที่อยากลองคิ้มสุราและสูบบุหรี่ และพบว่าผู้ปกครองของนักเรียนกลุ่มเดียวกันนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงนิสัยสูบบุหรี่ของตนนับตั้งแต่บุตรของตนเข้าโรงเรียน และเข้าร่วมในโครงการนี้

Glynn และคณะ (Glynn, K.; Leventhal, H. and Hirschman, R., 1985 : 130-152) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการป้องกันการสูบบุหรี่ โดยเน้นที่การพัฒนาด้านความรู้ความคิดของ

บุคคล การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาจากโครงการป้องกันการสูบบุหรี่ต่าง ๆ ที่จัดทำขึ้นเพื่อการป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มนักเรียน ผลการศึกษาพบว่า การให้ความรู้แก่เยาวชนเป็นวิธีการที่ให้ผลดีมากที่สุดต่อการป้องกันการสูบบุหรี่สำหรับผู้ที่ยังไม่เคยลองสูบบุหรี่และคาดว่าจะมีผลในการป้องกันการใช้ยาในทางที่ผิด (drug abuse) ในอนาคตอีกด้วย

เพอร์รี่และคนอื่น ๆ (Perry, Cheryl L. et al., 1986 : 62-67) พบว่าการให้การศึกษาในกลุ่มวัยรุ่นเป็นสิ่งสำคัญในโครงการสุขภาพ เช่น ในโครงการป้องกันการสูบบุหรี่ ผู้นำกลุ่มเพื่อน (Peer Leader) ที่เข้าร่วมในโครงการจะได้รับผลซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและการปฏิบัติที่จะเป็นผู้ไม่สูบบุหรี่ต่อไปซึ่งน่าสนใจที่จะอบรมผู้นำกลุ่มเพื่อนเพื่อใช้เป็นผู้นำโครงการอื่น ๆ ต่อไป เช่น ในกลุ่มที่มีการใช้ยาในทางที่ผิด เป็นต้น

Burke และคณะ (Burke, J.; Naughton, M.; Becker, S.; Arbogast, R.; Loucer, R. and Krohn, M., 1987 :141-152) ได้ทำการศึกษาถึงผลการแข่งขันและการให้รางวัลในโครงการป้องกันการสูบบุหรี่ในวัยรุ่นในระยะสั้น การศึกษาครั้งนี้เป็นการประเมินผลการแข่งขัน และการให้รางวัลเพื่อส่งเสริมให้โรงเรียนจัดหลักสูตรการให้การศึกษาที่เกี่ยวกับการสูบบุหรี่อีกด้วย ผลการศึกษาพบว่า ไม่ว่าจะ เป็นโครงการที่ได้รับรางวัลจากการชนะเลิศการแข่งขันในครั้งนี้หรือไม่ก็ตามผลที่ได้ปรากฏว่า นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการมีความรู้ ความเข้าใจ และมีความห่วงใยต่อสุขภาพของตนเอง ครอบครัวและเพื่อนมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีผลให้ผู้เริ่มทดลองสูบบุหรี่เป็นประจำมีความรู้และปรารถนาที่จะลดการสูบบุหรี่อีกด้วย

สตาร์ และฮิวส์ (Star. And Hughes, 1950 Quoted in Joseph T.Klapper, 1960 : 21) ศึกษาพบว่า การรณรงค์โดยใช้สื่อมวลชนเพื่อให้ข่าวสารและสร้างทัศนคติเกี่ยวกับองค์การสหประชาชาติได้รับการเอาใจใส่จากบุคคลที่สนใจอย่างกว้างขวาง และทำให้ทัศนคติของบุคคลที่มีต่อองค์การดีขึ้นด้วย

งานวิจัยภายในประเทศ

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ(2530) ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ทำการวิจัยเรื่อง “สื่อมวลชน ครอบครัวและวัยรุ่นไทย : การวิจัยทางจิตวิทยา” โดยศึกษาที่นักเรียนอายุ 10-13 ปี ในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัดรอบกรุงเทพฯ สอบถามทั้งนัก

เรียนและผู้ปกครอง จำนวน 3,200 คน ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับการรับสื่อมวลชนของเด็กไทยว่าร้อยละ 91 มีโทรทัศน์ใช้ในบ้านและชมโทรทัศน์ 25 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ฟังวิทยุ 11 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และอ่านหนังสือพิมพ์ สิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ สัปดาห์ละ 4 ชั่วโมง 30 นาที

บำรุง สุขพรรณ (2526) ศึกษาถึงการรับฟังวิทยุ ชมโทรทัศน์และอ่านหนังสือพิมพ์ของเด็กอายุ 13-18 ปี สรุปว่า เด็กสนใจรับข่าวสารจากโทรทัศน์มากที่สุด รองลงมาคือ วิทยุและหนังสือพิมพ์ ร้อยละ 95.00 , 75.60 และ 39.70 ตามลำดับ

การศึกษาเรื่องอายุที่เริ่มสูบบุหรี่ ส่วนใหญ่พบว่าผู้สูบบุหรี่มีอายุเฉลี่ยของการเริ่มสูบบุหรี่อยู่ในช่วง 16-18 ปี ต่อมาการศึกษาของวันเพ็ญ พาราศรี พบว่านักเรียนชายมัธยมปลาย มีอายุเฉลี่ยที่สูบบุหรี่ครั้งแรกเท่ากับ 15 ปี ซึ่งสอดคล้องกับที่ชวนพิศ บุญยะรัตเวช (2526) ได้ให้ข้อคิดเห็นไว้ว่าเด็กวัยรุ่นมีแนวโน้มที่จะเริ่มสูบบุหรี่ในช่วงอายุที่น้อยลงกว่าในอดีต

มาลา รักษาพรหมณ์ (2527) ได้ทำการศึกษาปัจจัยทางสังคมและจิตวิทยาที่ทำนายความตั้งใจในการสูบบุหรี่ของนักเรียนชายระดับมัธยมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลขององค์ประกอบด้านทัศนคติต่อการสูบบุหรี่ องค์ประกอบด้านการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ในเรื่องการสูบบุหรี่ และปัจจัยทางสังคม ที่มีต่อความตั้งใจในการสูบบุหรี่ของนักเรียนโดยศึกษาจากกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษา (ม.3 ถึง ม.6) จำนวน 306 คน ผลการศึกษา พบว่า ทัศนคติต่อการสูบบุหรี่ และการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการสูบบุหรี่ของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ความเชื่อเกี่ยวกับผลที่เกิดจากการสูบบุหรี่ และความเชื่อเกี่ยวกับทักษะของกลุ่มอ้างอิงต่อการสูบบุหรี่ของตน และ สภาพการสูบบุหรี่ของเพื่อนสนิท กับความตั้งใจในการสูบบุหรี่ของนักเรียน มีความสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

รายงานข่าวจากกองสารวัตรนักเรียน กรมพลศึกษา (2530) แจ้งการศึกษาผลการใช้สารเสพติดของนักเรียนที่มีปัญหาสิ่งเสพติดในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 20 โรงเรียน ในปี พ.ศ. 2528 พบว่า นักเรียนชายใช้สิ่งเสพติดมากกว่านักเรียนหญิงถึง 3.8 เท่า และในจำนวนนั้นเป็นบุหรี่ถึงร้อยละ 16.48

รองศาสตราจารย์พัฒนา สุจำนงค์ (2529) ได้ให้ข้อมูลว่าจากการสอบถามผู้ป่วยที่ไม่สูบบุหรี่จำนวน 500 ราย พบว่าสูบบุหรี่มาตั้งแต่เป็นเด็กนักเรียนอายุ 12-20 ปี มีมากกว่าร้อยละ 50

อัปสร เสถียรทิพย์ (2534) ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับสื่อของนักเรียนชายและหญิงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ของนักเรียนเซนต์จอห์น และโรงเรียนประชาราษฎร์อุปถัมภ์ ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 200 คน พบว่านักเรียนจะใกล้ชิดกับสื่อโทรทัศน์มากที่สุด เรียงตามลำดับคือ ละคร รายการกีฬา รายการเพลง ภาพยนตร์ และ รายการสำหรับเด็ก

เพ็ญศรี ปิยะรัตน์ (2518) ศึกษาความรู้ ทักษะคิด และการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวของสตรีในวัยเจริญพันธุ์ พบว่า สตรีที่อ่านหนังสือพิมพ์เสมอจะมีความรู้ในวิธีคุมกำเนิด เห็นด้วยกับการวางแผนครอบครัว และใช้วิธีคุมกำเนิดสูงกว่าสตรีที่ไม่ได้อ่านหนังสือพิมพ์

ปัญญา คาวจรัสแสงชัย (2527) ศึกษาการเปิดรับสื่อมวลชนกับความรู้และทัศนคติการทำแท้งของสตรีในชนบทประเทศไทย พบว่าการเปิดรับสื่อสารมวลชนแทบจะ ไม่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติการทำแท้ง

วันทนา ชาญวนิชวงศ์ (2525) ศึกษาการเปิดรับสื่อมวลชนทางด้านอาหารและโภชนาการ: ศึกษาความสำนึกจากการเปิดรับข่าวสารของแม่ ที่นำบุตรมารับบริการจากแผนกกุมารเวชศาสตร์ของโรงพยาบาลรามาริบัติ โรงพยาบาลพญาไทและศูนย์บริการสาธารณสุข 2 พบว่า การเปิดรับสื่อมวลชนด้านอาหารและโภชนาการมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับความสำคัญทางด้านอาหารและโภชนาการ (หมายถึงผลการประเมินค่าของความรู้และความเข้าใจ ทักษะคิด และความเชื่อต่าง ๆ ในเรื่องอาหารและโภชนาการ)

ดวงทิพย์ วรรณธุ์ (2525) ศึกษากลยุทธ์การใช้สื่อเพื่อปลูกฝังโภชนศึกษาแก่สตรีชนบทจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่าสตรีที่เปิดรับสื่อจากการปลูกฝังโภชนศึกษา ได้แก่ สื่อบุคคล สื่อมวลชน และสื่อเฉพาะกิจ มีความรู้ ทักษะคิดและการปฏิบัติตนด้านโภชนาการดีกว่าสตรีที่ไม่เปิดรับสื่อดังกล่าว

นงลักษณ์ ชาวาลไพบูลย์ (2524) ศึกษาปัจจัยในการยอมรับการจัดตั้งศูนย์เด็กก่อนวัยเรียนศึกษาเฉพาะกรณีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี พบว่า ระดับการเปิดรับสื่อของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อทราบข่าวสารเกี่ยวกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความสัมพันธ์กับทัศนคติของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

สุมาลี อารยางกูร (2528) ศึกษาปัจจัยการสื่อสารที่มีต่อการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชอย่างปลอดภัยของเกษตรกร อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร พบว่า การเปิดรับสื่อวิทยุ หนังสือพิมพ์ มีความสัมพันธ์ในทางเดียวกันกับทัศนคติในการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชอย่างปลอดภัย

ประคอง เอี่ยมสำอางค์ (2526) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตรกับผลผลิตข้าวต่อไร่ของชาวนาในเขตชลประทาน อำเภอบางม่วง จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า การเปิดรับข่าวสารด้านการเกษตรจากสื่อมวลชนมีความสัมพันธ์กับความรู้ และทัศนคติเกี่ยวกับวิทยาการใหม่ๆ ในการผลิตข้าวและวิธีการผลิตข้าว

วัชรภรณ์ ตระกูลศิษฐ์ (2525) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อทัศนคติเกี่ยวกับการยอมรับการทำนาหว่านน้ำตมแบบใหม่ของเกษตรกร อำเภอบางบาล จังหวัดลพบุรี พบว่าการเปิดรับสื่อมวลชนไม่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติในการยอมรับการทำนาหว่านน้ำตมแบบใหม่

สุมน อยู่สิน (2527) ศึกษาพฤติกรรมการสื่อสารและการผสมกลมกลืนเข้ากับวัฒนธรรมไทย ศึกษาเฉพาะชาวจีนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ พบว่า ความถี่ในการเปิดรับสื่อมวลชนซึ่งได้แก่วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ และหนังสือพิมพ์ มีผลทำให้กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติและการปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทยแตกต่างกัน

พัฒนาวดี ชูโต (2525) ศึกษาพฤติกรรมการสื่อสารสังคมประจักษ์ทางการเมืองศึกษาเฉพาะกลุ่มนักศึกษาวิชาการสื่อสาร พบว่าการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองจากหนังสือพิมพ์ มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันกับทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย

เจตน์ศักดิ์ แสงสิงแก้ว (2524) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสื่อสารกับกระบวนการสังคมประจักษ์ทางการเมืองของประชาชนในท้องที่บางชั้น เขตมีนบุรี กรุงเทพฯ พบว่าการเปิดรับสื่อมวลชนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย รองจากลักษณะครอบครัว concept-oriented และการสื่อสารในกลุ่มเพื่อน ตามลำดับ

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการเปิดรับสารความรู้และทัศนคติที่มีต่อการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร นั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อดูความแตกต่างระหว่างตัวแปรต่างๆ โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) แบบเก็บข้อมูลครั้งเดียว ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่เป็นเป้าหมายในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาอายุ 10-13 ปี ศึกษาอยู่ในโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 310 คน

2. การสุ่มตัวอย่าง

การศึกษานี้ ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive method) โดยมีวิธีการดังนี้

1. เลือกโรงเรียนที่ตอบรับการเข้าร่วมโครงการสโมกบัสเตอร์คาราวาน (ดูรายละเอียดในภาคผนวก) ในเดือนธันวาคม 2541 (เป็นเดือนที่ทางโครงการฯ กำหนดไว้สำหรับการเริ่มโครงการฯ) ได้โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 4 โรงเรียนคือ โรงเรียนวัฒนศิลป์วิทยาลัย โรงเรียนนิธิปัญญา โรงเรียนอัสสัมชัญ-บางรัก โรงเรียนช่างอากาศอำรุง

2. จากนั้น กำหนดให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาทั้งหมดที่ทางโรงเรียนจัดให้เข้ากิจกรรมเป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 310 คน แยกตามโรงเรียนดังนี้

โรงเรียนวัฒนศิลป์วิทยาลัย	จำนวน	70 คน
โรงเรียนนิธิปัญญา	จำนวน	65 คน
โรงเรียนอัสสัมชัญบางรัก	จำนวน	95 คน
โรงเรียนช่างอากาศอำรุง	จำนวน	80 คน
รวม		310 คน

3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

จากแนวคิดและทฤษฎี ผู้วิจัยได้นำมาเป็นแนวทางในการเลือกตัวแปร สำหรับนำมาศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้ โดยพิจารณาปัจจัยที่คิดว่ามีความสัมพันธ์กับความรู้ ทักษะคิดที่มีต่อการสูบบุหรี่ และได้กำหนดรายละเอียดของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ สามารถจำแนกออกเป็น 2 ประเภท คือ ตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ประกอบด้วย

1.1 ข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ เพศ สถานภาพการสมรสของบิดามารดา สถานที่อยู่อาศัย บุคคลใกล้ชิดที่สูบบุหรี่

1.2 พฤติกรรมการรับข่าวสาร ได้แก่ ความถี่ในการเปิดรับสื่อทั่วไปและ การเปิดรับข่าวสารการณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ประกอบด้วย

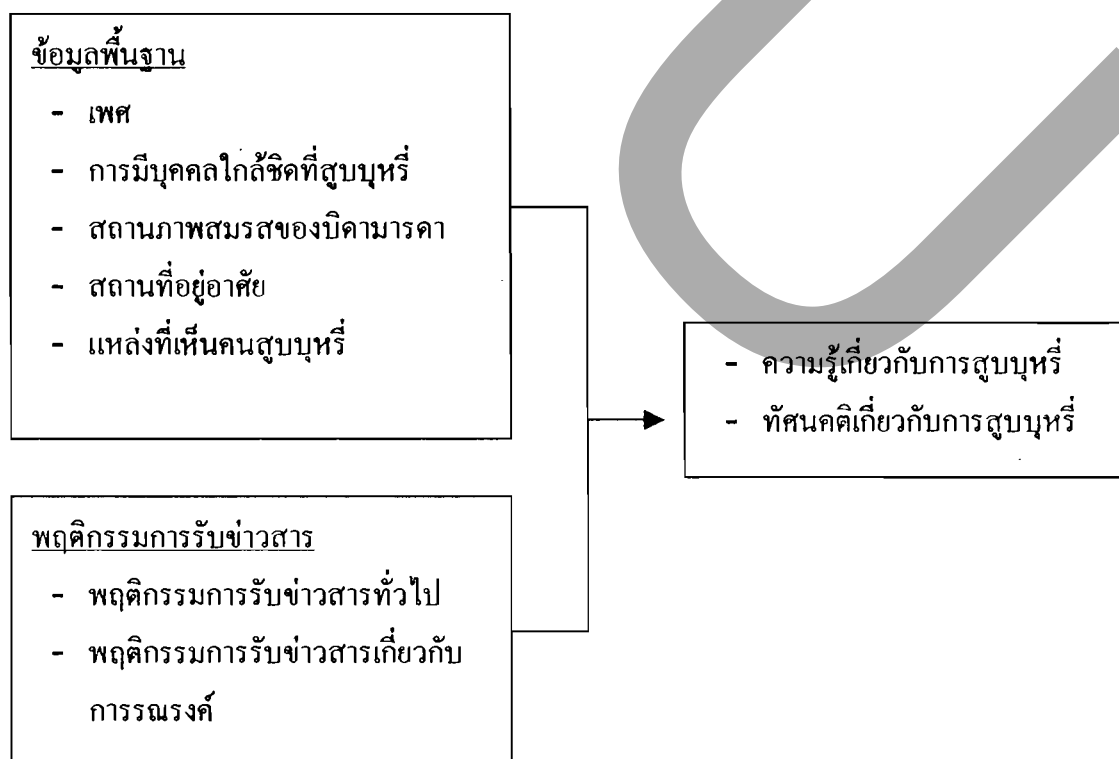
2.1 ความรู้เกี่ยวกับบุหรี่ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับบุหรี่ทางด้านสาธารณสุขกฎหมาย และสังคม

2.2 ทักษะคิดที่มีต่อการสูบบุหรี่ ได้แก่ ทักษะคิดที่มีต่อการสูบบุหรี่ในด้านสังคม สุขภาพ เศรษฐกิจ และต่อตนเอง

ซึ่งสามารถเขียนเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

4. การวัดค่าตัวแปร

การวัดค่าตัวแปรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. พฤติกรรมการเปิดรับสาร

1.1 การวัดการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน คือ ความถี่ในการเปิดรับข่าวสารจากโทรทัศน์ หนังสือการ์ตูน VDO โดยมีคำตอบให้เลือกตอบตามระดับความถี่ของพฤติกรรมการเปิดรับ และแบ่งกลุ่มคะแนนคำตอบดังนี้

เดือนละครั้ง	ค่าคะแนน	1
1 - 3 วัน / สัปดาห์	ค่าคะแนน	2
4 - 5 วัน / สัปดาห์	ค่าคะแนน	3
ทุกวัน	ค่าคะแนน	4

นำคะแนนของกลุ่มตัวอย่างมาจัดระดับพฤติกรรมการเปิดรับสารจากสื่อมวลชน

ถ้าคะแนน	1	ถือว่า	พฤติกรรมการเปิดรับสารน้อยมาก
	2	ถือว่า	พฤติกรรมการเปิดรับสารน้อย
	3	ถือว่า	พฤติกรรมการเปิดรับสารปานกลาง
	4	ถือว่า	พฤติกรรมการเปิดรับสารมาก

1.2 การวัดการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่มีคำตอบ 2

ข้อ คือ

เคย	ค่าคะแนน	1
ไม่เคย	ค่าคะแนน	0

นำคะแนนของกลุ่มตัวอย่างมาจัดระดับพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารการ

รณรงค์ ถ้าคะแนน	0	ถือว่า	ไม่มีพฤติกรรมการสื่อสาร
	1	ถือว่า	มีพฤติกรรมการสื่อสาร

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ให้ผู้ตอบแบบสอบถามระบุว่า ได้รับข่าวสารการรณรงค์ผ่านสื่อใด โดยมีให้เลือก 9 สื่อ คือ

1. โทรทัศน์	2. วิทยุ
3. หนังสือพิมพ์	4. โปสเตอร์
5. ครูอาจารย์	6. เพื่อน
7. วารสาร / นิตยสาร	8. จดหมายข่าวจากมูลนิธิ
9. บิดา มารดา / ญาติ	

2. ความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่ ได้ให้คะแนนจากการตอบถูกตอบผิด ซึ่งมีค่าคะแนนคำตอบดังนี้

ตอบถูก	ค่าคะแนน	1
ตอบผิด	ค่าคะแนน	0

จากนั้นนำคะแนนของกลุ่มตัวอย่างมาจัดระดับความรู้ ถ้า

คะแนน	1 - 3	ถือว่า	ความรู้ต่ำ
	4 - 5	ถือว่า	ความรู้ปานกลาง
	6 - 7	ถือว่า	ความรู้สูง

3. ทักษะคิดต่อการสูบบุหรี่ เป็นการประเมินความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างซึ่งมีข้อความทั้งเชิงบวกและเชิงลบ มีคำตอบให้เลือกตอบแบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ

ข้อมูลเชิงบวก

ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ค่าคะแนน	1
ไม่เห็นด้วย	ค่าคะแนน	2
เฉย ๆ	ค่าคะแนน	3
เห็นด้วย	ค่าคะแนน	4
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ค่าคะแนน	5

ข้อความเชิงลบ

ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ค่าคะแนน	5
ไม่เห็นด้วย	ค่าคะแนน	4
เฉย ๆ	ค่าคะแนน	3
เห็นด้วย	ค่าคะแนน	2
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ค่าคะแนน	1

จากนั้นคำนวณหาค่าเฉลี่ยของระดับทัศนคติเพื่อนำมาเปรียบเทียบกับ

เกณฑ์ดังต่อไปนี้

ทัศนคติระดับ “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง”	อยู่ในช่วงคะแนน	1.00 - 1.80
ทัศนคติระดับ “ไม่เห็นด้วย”	อยู่ในช่วงคะแนน	1.81 - 2.60
ทัศนคติระดับ “เฉย ๆ”	อยู่ในช่วงคะแนน	2.61 - 3.04
ทัศนคติระดับ “เห็นด้วย”	อยู่ในช่วงคะแนน	3.41 - 4.20
ทัศนคติระดับ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง”	อยู่ในช่วงคะแนน	4.21 - 5.00

5. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม โดยให้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง โดยมีเนื้อหาแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป แบ่งเป็น ข้อมูลพื้นฐาน และพฤติกรรมกรรมการสื่อสาร

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับความรู้ในการสูบบุหรี่

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อการสูบบุหรี่

การสร้างคำถามสำหรับตัวแปรแต่ละตัวมีดังต่อไปนี้

ข้อมูลพื้นฐาน หมายถึง ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ข้อความที่ใช้วัดอยู่ในกลุ่มที่ 1 ตั้งแต่ข้อ 1 - 5 คือ

1. สถานภาพสมรสของบิดามารดา
2. ประเภทที่อยู่อาศัย
3. บุคคลใกล้ชิดที่สูบบุหรี่
4. การถูกชักชวนให้สูบบุหรี่
5. สถานที่ที่เห็นคนสูบบุหรี่

และ เพศ ที่ไม่ได้จัดเป็นข้อคำถามแต่ได้ตั้งเป็นการเขียนให้ตอบบนหัวกระดาษ

พฤติกรรมกรรมการเปิดรับสาร หมายถึง ลักษณะต่าง ๆ ของบุคคลที่ทำการเปิดรับสารในรูปแบบประเภทต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย พฤติกรรมการรับข่าวสารทั่วไป พฤติกรรมการรับข่าวสารเกี่ยวกับการสูบบุหรี่

พฤติกรรมการรับข่าวสารทั่วไป (Mass Media Exposure) หมายถึง การที่บุคคลรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อมวลชนต่าง ๆ ได้แก่ การชมโทรทัศน์ การอ่านหนังสือการ์ตูน การชม VDO ข้อความที่ใช้วัดอยู่ในส่วนที่ 1 ตอนที่ 2 ตั้งแต่ข้อ 6-14 คือ

6. นื่องดูโทรทัศน์หรือไม่
7. นื่องดูโทรทัศน์บ่อยครั้งแค่ไหน
8. นื่องชอบดูรายการประเภทใด
9. นื่องอ่านหนังสือการ์ตูนหรือไม่
10. นื่องอ่านหนังสือการ์ตูนบ่อยแค่ไหน
11. นื่องชอบอ่านการ์ตูนแนวไหน
12. นื่องชอบดู VDO หรือไม่
13. นื่องดู VDO บ่อยแค่ไหน

14. น้องชอบดู VDO แนวไหน

พฤติกรรมมารับข่าวสารเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ ข้อความที่วัดอยู่ในส่วนที่ 1 ตอนที่ 2 ตั้งแต่ข้อ 15 - 16 คือ

15. น้องเคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่หรือไม่

16. น้องได้รับข่าวสารการรณรงค์จาก

ความรู้เกี่ยวกับสูบบุหรี่ หมายถึง การที่บุคคลมีความรู้ในข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ โดยผู้วิจัยนำเอาความรู้ และข้อมูลที่ทางโครงการสโมกบัสเตอร์ งานมาเขียนเป็นข้อคำถาม ข้อความที่วัดอยู่ในส่วนที่ 2 ตั้งแต่ข้อ 17 - 23 คือ

17. สารพิษในข้อใดที่มีอยู่ในควันบุหรี่

18. ข้อใดเป็นโรคที่เกิดจากการสูบบุหรี่

19. พ.ร.บ. ควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ.2535 ห้ามขาย แลกเปลี่ยนให้บุหรี่แก่บุคคลอายุต่ำกว่า 18 ปี หากผู้ใดฝ่าฝืนจะต้องได้รับโทษอย่างไร

20. วันงดสูบบุหรี่โลกตรงกับวันใด

21. พ.ร.บ. คุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ ฉบับวันที่ 1 ส.ค. 2535 ห้ามสูบบุหรี่เด็ดขาดในสถานที่ใด

22. บุคคลที่ไม่สูบบุหรี่มักจะมีบุคลิกลักษณะเช่นไร

23. ระหว่างผู้สูบบุหรี่กับผู้ได้รับควันบุหรี่ ใครที่ได้รับอันตรายมากกว่ากัน

ทัศนคติต่อการสูบบุหรี่ หมายถึง การที่บุคคลมีความคิดเห็นต่อการสูบบุหรี่เป็นการแสดงความเข้มของอารมณ์ความรู้สึกที่มีต่อการสูบบุหรี่ โดยที่ปริมาณความมากน้อยตามทิศทางของอารมณ์หรือความรู้สึกนั้นว่าจะเป็นไปได้ในทางบวกหรือลบ สนับสนุนหรือต่อต้านหรือเฉย ๆ ซึ่งมีคำถามดังนี้

24. การสูบบุหรี่ทำให้แก่

25. การสูบบุหรี่ทำให้เป็นโรคมะเร็งปอด

26. การสูบบุหรี่ทำให้คลายเครียด

27. การสูบบุหรี่ทำให้สิ้นเปลืองเงิน

28. การสูบบุหรี่ทำให้เพลิดเพลินใจ

29. การสูบบุหรี่ทำให้เสียสุขภาพ

30. การสูบบุหรี่เป็นการรบกวนผู้อื่น

31. การสูบบุหรี่ทำให้บุคลิกไม่ดี

32. การสูบบุหรี่ทำให้อายุสั้น

33. การสุบบุหรี่ทำให้ดูเป็นลูกผู้ชาย
34. การสุบบุหรี่ทำให้มีความเชื่อมั่น
35. การสุบบุหรี่ทำให้ดูเป็นผู้ใหญ่
36. การสุบบุหรี่ทำให้สังคมยอมรับ

6. การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทดสอบหาความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามดังนี้

1. นำแบบสอบถามไปหาความเที่ยงตรง โดยนำแบบสอบถามให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิและเจ้าหน้าที่ของโครงการรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ พิจารณาตรวจแก้และปรับปรุงจนมีความสมบูรณ์
2. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทำ Present กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 คน (นักเรียนชั้นประถมศึกษา โรงเรียนกลาโหมอุทิศ) เพื่อนำมาปรับปรุงคำถามต่าง ๆ จากนั้นนำไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้งหนึ่ง แล้วจึงนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริง

7. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยการใช้แบบสอบถามในช่วงเดือนธันวาคม 2541 เก็บรวบรวมข้อมูลได้ทั้งสิ้น 310 ตัวอย่างตามที่กำหนดไว้

8. กรรมวิธีทางข้อมูล

เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามมาแปรข้อมูลโดยสร้างคู่มือการลงรหัสและลงรหัสในแบบสอบถามเพื่อแปรสภาพข้อมูลดิบให้อยู่ในรูปของสัญลักษณ์ที่จะคำนวณได้ และนำไปประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ในการคำนวณ

9. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละในการอธิบายลักษณะพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง พฤติกรรมการสื่อสาร ความรู้ในการสุบบุหรี่และค่าเฉลี่ยในการอธิบายที่มีต่อการสุบบุหรี่

2. การทดสอบค่าที (T-test) เพื่อทดสอบสมมติฐานหรือทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย 2 กลุ่ม ระหว่างข้อมูลพื้นฐานกับความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับสูบบุหรี่ และพฤติกรรม การสื่อสารเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ โดยใช้ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

3. การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) เพื่อทดสอบค่าเฉลี่ยของประชากรทั้งสองกลุ่มขึ้นไป

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อแสดงผลของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

1. ผลการแจกแจงข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง
2. ผลการแจกแจงข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมกาเปิดรับสาร
  - 2.1 ผลการแจกแจงพฤติกรรมกาเปิดรับสารทั่วไป
  - 2.2 ผลการแจกแจงพฤติกรรมกาเปิดรับสารเกี่ยวกับการสูบบุหรี่
3. ผลการแจกแจงข้อมูลเกี่ยวกับ ความรู้ ทัศนคติที่มีต่อการสูบบุหรี่
4. การทดสอบสมมติฐาน

1. ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามข้อมูลพื้นฐาน

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	218	70.3
หญิง	92	29.7
รวม	310	100.0
2. อายุ		
10 ปี	2	0.6
11 ปี	139	44.8
12 ปี	165	53.2
13 ปี	4	1.3
รวม	310	100.0
3. บุคคลที่กลุ่มตัวอย่าง พักอาศัยอยู่ด้วย		
บิดา - มารดา	278	89.7
บิดา	-	-
มารดา	15	4.8
พี่น้อง	2	0.6
ญาติ	9	2.9
อื่น ๆ (ครูคุมหอพัก)	6	1.9
รวม	310	100.0
4. สถานภาพสมรสของบิดา - มารดา		
อยู่ร่วมกัน	293	94.5
แยกกันอยู่	9	2.9
อย่าร้าง	2	0.6
บิดาเสียชีวิต	5	1.3
มารดาเสียชีวิต	-	-
อื่น ๆ	2	0.6
รวม	310	100.0

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน	ร้อยละ
5. ประเภทชุมชนที่พักอาศัย		
ย่านธุรกิจการค้า	75	24.2
แหล่งที่พักอาศัย	175	56.5
หมู่บ้านจัดสรรชานเมือง	37	11.9
ชุมชนแออัด	17	5.5
อื่น ๆ	6	1.9
รวม	310	100.0
6. บุคคลใกล้ชิดที่สูบบุหรี่		
ไม่มี	142	45.0
มี คือ	168	54.2
1. บิดา	(68)	(21.9)
2. มารดา	(3)	(1.0)
3. พี่ชาย	(3)	(1.0)
4. ญาติ	(80)	(25)
5. ครู	(58)	(18.7)
6. เพื่อน	(4)	(1.3)
7. อื่น ๆ (เพื่อนบ้าน)	(7)	(2.3)
รวม	310 (168)	100.0 (54.2)
7. การถูกชักชวนให้ทดลองสูบบุหรี่		
ไม่เคย		
เคย คือ	304	98.1
1. ญาติ	6	1.9
2. เพื่อน	(2)	(0.6)
3. รุ่นพี่	(2)	(0.6)
4. อื่น ๆ	(1)	(0.3)
	(1)	(0.3)
รวม	310 (6)	100.0 (1.9)
8. สถานที่ที่กลุ่มตัวอย่างเคยเห็นคนสูบบุหรี่	* ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ	
ที่บ้าน	108	34.8
ในภาพยนตร์	208	67.1
ใน VDO	195	62.9
ในโรงเรียน	151	48.7
ในหน้าหนังสือการ์ตูน	135	43.5

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีเพศชายมากกว่าเพศหญิงประมาณ 1 เท่าครึ่ง คือ เป็นชายร้อยละ 70.3 เป็นหญิงร้อยละ 29.7

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 11 - 12 ปี กล่าวคือ อายุ 11 ปี ร้อยละ 44.8 อายุ 12 ปี ร้อยละ 53.2 ส่วนอายุ 10 ปีและ 13 ปี มีจำนวนน้อยมาก คือร้อยละ 0.6 และ 1.3 ตามลำดับ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับบิดา - มารดา คือประมาณร้อยละ 90 ที่เหลืออาศัยอยู่กับมารดาร้อยละ 4.8 อาศัยกับญาติร้อยละ 29

ร้อยละ 95 ของกลุ่มตัวอย่างบิดา - มารดา อยู่ร่วมกัน มีเพียงร้อยละ 2.9 เท่านั้นที่แยกกันอยู่ และบิดาเสียชีวิตร้อยละ 1.3 ที่เหลือร้อยละ 0.6 คือ หย่าร้างและอื่น ๆ

กลุ่มตัวอย่างเกินกว่าครึ่งกล่าวคือร้อยละ 56.5 อาศัยอยู่ในแหล่งที่พักอาศัย รองลงมาคือย่านธุรกิจการค้า คือร้อยละ 24.2 นอกนั้นกระจายกันไปตามหมู่บ้านจัดสรรชานเมืองชุมชนแออัด และหอพัก

สัดส่วนบุคคลใกล้ชิดของกลุ่มตัวอย่างที่สูบบุหรี่นั้นไม่แตกต่างกันเท่าใดนัก กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่มีบุคคลใกล้ชิดสูบบุหรี่ มีร้อยละ 54.2 ไม่มีร้อยละ 45.0 เมื่อแจกแจงดูตามกลุ่มตัวอย่างที่มีพบว่า มีญาติสูบบุหรี่ ร้อยละ 25 รองลงมาคือบิดา ร้อยละ 21.9 และครู ร้อยละ 18.7

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยถูกชักชวนให้ทดลองสูบบุหรี่ มีประมาณร้อยละ 2 เท่านั้นที่เคย และบุคคลที่ชักชวน คือ ญาติ เพื่อน รุ่นพี่

สถานที่ที่กลุ่มตัวอย่างเคยเห็นคนสูบบุหรี่มากที่สุด คือ ในภาพยนตร์ รองลงมาคือ VDO และในโรงเรียน กล่าวคือ ร้อยละ 67.1, 62.9, และ 48.7 ตามลำดับ

2. พฤติกรรมการเปิดรับสาร

2.1 ผลการแจกแจงพฤติกรรมการเปิดรับสารทั่วไป โดยแจกแจงตามลักษณะของสื่อคือ โทรทัศน์ หนังสือการ์ตูน VDO

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการรับข่าวสารจากโทรทัศน์

การรับข่าวสารทางโทรทัศน์	จำนวน	ร้อยละ
1. การรับชมโทรทัศน์		
ชม	310	100
ไม่ชม	-	-
รวม	310	100.0
2. ความถี่ในการชมโทรทัศน์		
ทุกวัน	268	86.5
4-5 วัน / สัปดาห์	17	5.5
1-3 วัน / สัปดาห์	23	7.4
เดือนละครั้ง	2	0.6
รวม	310	100.0
3. ประเภทของรายการโทรทัศน์ที่ชอบชม		
ละคร	146	47.1
หนัง	181	58.4
การ์ตูน	223	71.9
บันเทิง	117	37.7
ข่าว	121	39.0
โฆษณา	43	13.9
อื่น ๆ (เกมโชว์, สารคดี, กีฬา)	47	15.2

จากตารางที่ 2 อธิบายพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจากโทรทัศน์ของกลุ่มตัวอย่างได้ว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด คือ ร้อยละ 100 รับชมโทรทัศน์ ส่วนใหญ่ชมโทรทัศน์ทุกวัน คือ ร้อยละ 86.5 รองลงมาคือชม 1-3 วัน / สัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 7.4 และร้อยละ 5.5 สำหรับผู้ชมโทรทัศน์ 4-5 วัน / สัปดาห์

สำหรับประเภทของรายการโทรทัศน์ที่ชอบชมนั้น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ชอบชมรายการประเภทการ์ตูน โดยคิดเป็นร้อยละ 71.9 รองลงมาคือ หนัง คิดเป็นร้อยละ 58.4 และละคร คิดเป็นร้อยละ 47.1

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการอ่านหนังสือการ์ตูน

การอ่านหนังสือการ์ตูน	จำนวน	ร้อยละ
1. การอ่านหนังสือการ์ตูน		
อ่าน	275	88.7
ไม่อ่าน	35	11.3
รวม	310	100.0
2. ความถี่ในการอ่านหนังสือการ์ตูน		
ทุกวัน	57	18.4
4-5 วัน / สัปดาห์	50	16.1
1-3 วัน / สัปดาห์	112	36.1
เดือนละครั้ง	56	18.1
รวม	310	100.0
3. ประเภทของเนื้อหาการ์ตูนที่ชอบอ่าน	* ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ	
ต่อสู้	172	55.5
รัก	20	6.5
เศร้า	10	3.2
ตลก	177	57.1
วิทยาศาสตร์	96	31.0
อื่น ๆ (กีฬา, ฆาตกรรม)	67	21.6

จากตารางที่ 3 อธิบายพฤติกรรมกรรมการอ่านหนังสือการ์ตูนได้ว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ อ่านหนังสือการ์ตูน คิดเป็นร้อยละ 88.7 ไม่อ่านเพียงร้อยละ 11.3

ความถี่ในการอ่านหนังสือการ์ตูนนั้นร้อยละ 36.1 อ่าน 1-3 วัน / สัปดาห์ รองลงมา คืออ่านทุกวัน คิดเป็นร้อยละ 18.4 และอ่านเดือนละครั้งร้อยละ 18.1

ส่วนประเภทของเนื้อหาการ์ตูนที่ชอบอ่านนั้นเด็กส่วนมากชอบอ่านเนื้อหาแนวตลก คือ คิดเป็นร้อยละ 57.1 รองลงมาคือเนื้อหาแนวต่อสู้ ร้อยละ 55.5 และแนววิทยาศาสตร์ร้อยละ

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการรับชมวิดีโอ

การรับชมวิดีโอ	จำนวน	ร้อยละ
1. การชมวิดีโอ		
ชม	298	96.1
ไม่ชม	12	3.9
รวม	310	100.0
2. ความถี่ในการชมวิดีโอ		
ทุกวัน	8	2.6
4-5 วัน / สัปดาห์	52	16.8
1-3 วัน / สัปดาห์	132	42.6
เดือนละครั้ง	108	34.8
รวม	310	100.0
3. ประเภทของเนื้อหาวิดีโอที่ชอบชม	* ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ	
ต่อสู้	211	68.1
การ์ตูน	177	57.1
รัก	35	11.3
ตลก	142	45.8
อื่นๆ	41	13.2

จากตารางที่ 4 อธิบายพฤติกรรมการรับชมวิดีโอของกลุ่มตัวอย่างได้ว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ชอบชมวิดีโอ โดยคิดเป็นร้อยละ 96.1 และไม่ชอบชมร้อยละ 3.9

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รับชมวิดีโอ 1-3 วัน / สัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 42.6 รองลงมาคือเดือนละครั้ง คิดเป็นร้อยละ 34.8 และ 4-5 วัน / สัปดาห์ ร้อยละ 16.8

สำหรับประเภทของเนื้อหาวิดีโอที่ชอบชมนั้น ร้อยละ 68.1 ชอบชมเนื้อหาแนวต่อสู้ รองลงมาคือการ์ตูน คิดเป็นร้อยละ 57.1 และตลกร้อยละ 45.8

2.2 ผลการแจกแจงพฤติกรรมกาเปิดรับสารเกี่ยวกับการสูบบุหรี่

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตามพฤติกรรมกาเปิดรับสารเกี่ยวกับการสูบบุหรี่

พฤติกรรมกาสื่อสาร	จำนวน	ร้อยละ
1. พฤติกรรมกาเปิดรับสารเกี่ยวกับการสูบบุหรี่		
เคย	298	96.1
ไม่เคย	12	3.9
รวม	310	100.0
2. แหล่งข่าวสารที่ได้รับ	* ตอบได้มากกว่า 1	
โทรทัศน์	277	89.4
วิทยุ	140	45.2
หนังสือพิมพ์	158	51
วารสาร / นิตยสาร	89	28.7
โปสเตอร์	113	36.5
บิดา / มารดา / ญาติ	144	46.5
ครู / อาจารย์	160	51.6
เพื่อน	36	11.6
จดหมายข่าวจากมูลนิธิ	44	14.2
อื่น ๆ	6	1.9

จากตารางที่ 5 พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 96.1 เคยมีพฤติกรรมกาสื่อสารเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ มีเพียงร้อยละ 3.9 เท่านั้นที่ไม่มีพฤติกรรม

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รับทราบข่าวสารผ่านสื่อโทรทัศน์คิดเป็นร้อยละ 89.4 รองลงมาคือ ครู / อาจารย์ ร้อยละ 51.6 รองลงมาคือหนังสือพิมพ์ บิดา มารดา / ญาติ วิทยุ โปสเตอร์ คิดเป็นร้อยละ 51.0 46.5 45.2 และ 36.5 ตามลำดับ

ตารางที่ 6 แสดงจำนวนและร้อยละของนักเรียนที่มีความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่

ความรู้เกี่ยวกับบุหรี่ก่อนเข้าร่วมโครงการ	มีความรู้		ไม่มีความรู้	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. สารพิษที่มีอยู่ในบุหรี่	306	98.7	4	1.3
2. โรคที่เกิดจากการสูบบุหรี่	307	99.0	3	1.0
3. โทษของกฎหมายที่เกิดจากการขายบุหรี่แก่ผู้มีอายุไม่ครบ 18 ปี บริบูรณ์	91	29.4	219	70.6
4. ลักษณะของผู้สูบบุหรี่	302	97.4	8	2.6
5. วันงดสูบบุหรี่โลก	193	62.3	117	37.7
6. สถานที่ห้ามสูบบุหรี่	305	98.4	5	1.6
7. ระหว่างผู้สูบบุหรี่กับผู้ที่ได้รับควันบุหรี่ นื่องคิดว่าใคร ได้รับอันตรายจากบุหรี่มากกว่ากัน	103	41.9	180	58.1

จากตารางที่ 6 พบว่า โรคที่เกิดจากการสูบบุหรี่เป็นข้อที่เด็กสามารถตอบได้ถึง ร้อยละ 99.0 รองลงมาคือ สารพิษที่มีอยู่ในบุหรี่คือ ร้อยละ 98.7 และลักษณะของผู้สูบบุหรี่ ร้อยละ 98.4 ตามลำดับ ส่วนข้อที่เด็กตอบไม่ได้มากที่สุดคือ โทษทางกฎหมายที่เกิดจากการขายบุหรี่แก่ผู้มีอายุไม่ครบ 18 ปีบริบูรณ์ คือร้อยละ 70.6 รองลงมาคือ ระหว่างผู้สูบบุหรี่กับผู้ที่ได้รับควันบุหรี่ใครได้รับอันตรายจากบุหรี่มากกว่ากัน คือร้อยละ 58.1 และวันงดสูบบุหรี่โลก ร้อยละ 37.2 ตามลำดับ

เมื่อนำข้อมูลจากตารางที่ 6 มาจัดระดับความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่จะได้ผลดังนี้

3. ความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่

3.1 ความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่

ตารางที่ 7 แสดงจำนวนร้อยละและค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความรู้เกี่ยวกับสูบบุหรี่

ความรู้ในการสูบบุหรี่	จำนวน	ร้อยละ	$\bar{x}$	ระดับ
ต่ำ (คะแนน 1-3)	5	1.6		ปานกลาง
ปานกลาง (คะแนน 4-5)	182	58.70	5.27	
สูง (คะแนน 6-7)	123	39.70		
รวม	310	100.00		

จากตารางที่ 7 พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับสูบบุหรี่ปานกลางคิดเป็นร้อยละ 58.70 รองลงมาคือผู้มีความรู้สูง คือร้อยละ 39.70 ส่วนผู้มีความรู้ต่ำมีเพียง ร้อยละ 1.6 และโดยเฉลี่ยแล้วกลุ่มตัวอย่างนี้มีความรู้อยู่ในระดับปานกลาง

3.2 ทักษะที่มีต่อการสูบบุหรี่

ตารางที่ 8 แสดงจำนวนร้อยละและค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่

ข้อความ	เห็นด้วยอย่างยิ่ง (จำนวน)	เห็นด้วย (จำนวน)	เฉย ๆ (จำนวน)	ไม่เห็นด้วย (จำนวน)	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (จำนวน)	ค่าเฉลี่ย	ค่าเฉลี่ย
1.การสูบบุหรี่ทำให้เท่	4	5	24	55	222	4.57	4.42
2.การสูบบุหรี่ทำให้เป็นโรคมะเร็งปอด	228	69	2	3	8	4.63	
3.การสูบบุหรี่ทำให้คลายเครียด	2	12	33	126	137	4.24	
4. การสูบบุหรี่ทำให้สิ้นเปลืองเงิน	179	100	6	5	20	4.33	
5.การสูบบุหรี่ทำให้เพลิดเพลินใจ	5	6	30	77	192	4.44	
6. การสูบบุหรี่ทำให้เสียสุขภาพ	244	48	-	3	15	4.62	
7.การสูบบุหรี่เป็นการรบกวนผู้อื่น	203	84	5	5	13	4.48	
8.การสูบบุหรี่ทำให้บุคลิกไม่ดี	129	122	44	8	7	4.15	
9.การสูบบุหรี่ทำให้อายุสั้น	150	97	51	2	10	4.21	
10.การสูบบุหรี่ทำให้เป็นลูกผู้ชาย	4	2	28	105	171	4.41	
11.การสูบบุหรี่ทำให้มีความเชื่อมั่น	3	5	33	103	166	4.37	
12.การสูบบุหรี่ทำให้ดูเป็นผู้ใหญ่	4	3	26	108	169	4.40	
13.การสูบบุหรี่ทำให้สังคมยอมรับ	8	1	4	47	250	4.71	

จากตารางที่ 8 พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีทัศนคติต่อการสูบบุหรี่ค่อนข้างมาก กล่าวคือมีค่าเฉลี่ยสูงในข้อความหรือระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง

4. การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 นักเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีพื้นฐานต่างกันจะมีความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่แตกต่างกัน

ตารางที่ 9 แสดงผลการทดสอบความแตกต่างของเพศ กับความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่

พื้นฐาน	ความรู้เกี่ยวกับบุหรี่			จำนวน	$\bar{x}$	S.D.	t
	ต่ำ	ปานกลาง	สูง				
เพศชาย	3 (10)	131 (42.2)	84 (27.1)	218 (70.3)	5.23	.89	- 1.109
หญิง	2 (0.6)	51 (16.5)	39 (12.5)	92 (29.7)	5.36	.94	
รวม	5 (1.6)	182 (58.7)	123 (39.7)				

df = 308 Sig = .268

จากตารางที่ 9 พบว่า เพศชาย และเพศหญิง มีความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่ไม่แตกต่างกัน แสดงว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ .05 ระหว่างเพศของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปลายกับความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่ จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 1

ตารางที่ 10 แสดงผลการทดสอบความแตกต่างของสถานภาพการสมรสของบิดามารดา กับความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่

พื้นฐาน	ความรู้เกี่ยวกับบุหรี่			จำนวน	$\bar{x}$	S.D.	t
	ต่ำ	ปานกลาง	สูง				
สถานภาพสมรส ของบิดามารดา อยู่ร่วมกัน	5	172	116	293	5.27	0.91	1.001
	(1.6)	(55.5)	(37.4)	(94.5)			
ไม่ได้อยู่ด้วยกัน	-	7	4	11	5.56	1.01	1.001
	-	(1.6)	(1.2)	(2.8)			
หย่าร้าง	-	-	2	2	6.00	.00	
	-	-	(0.6)	(0.6)			
บิดาเสียชีวิต	-	3	1	4	5.00	.82	
	-	(0.9)	(0.3)	(1.2)			

df ระหว่างกลุ่ม = 4 df ภายในกลุ่ม = 305 Sig. = .407

จากตารางที่ 10 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพสมรสของบิดาแตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่ไม่แตกต่างกัน แสดงว่า สถานภาพการสมรสของบิดามารดาที่แตกต่างกัน ไม่ทำให้ความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 1.

ตารางที่ 11 แสดงผลการทดสอบความแตกต่างของสถานที่อยู่อาศัยกับความรู้เกี่ยวกับการ
สูบบุหรี่

พื้นฐาน	ความรู้เกี่ยวกับบุหรี่			จำนวน	x̄	S.D.	F
	ต่ำ	ปานกลาง	สูง				
สถานที่อยู่อาศัย							
ย่านธุรกิจการค้า	3 (1.0)	43 (13.8)	29 (9.3)	75 (24.2)	5.23	.92	2.743
แหล่งที่อยู่อาศัย	1 (0.3)	99 (31.9)	75 (24.2)	17.5 (56.5)	5.34	.90	
หมู่บ้านจัดสรร	1 (0.3)	27 (8.7)	9 (2.9)	37 (11.9)	4.97	.83	
ชุมชนแออัด	-	8 (2.6)	9 (2.9)	17 (5.5)	5.65	.86	
อื่นๆ	-	5 (1.6)	-	6 (1.9)	4.67	.82	

df ระหว่างกลุ่ม = 4 df ภายในกลุ่ม = 305 Sig. = 0.029

จากตารางที่ 11 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีสถานที่อยู่อาศัยแตกต่างกัน มีความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่แตกต่างกัน จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ 1

และเมื่อนำมาทดสอบโดยใช้วิธี LSD (Least Significant Difference test) เพื่อดูความแตกต่างภายในกลุ่ม เป็นภาษารายคู่ ได้ผลดังตารางที่ 12 นี้

ตารางที่ 12 แสดงผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างสถานที่อยู่อาศัย

สถานที่อยู่อาศัย	สถานที่อยู่อาศัย	Mean Difference	Sig.
ย่านธุรกิจการค้า	- แหล่งที่อยู่อาศัย	-.11	.372
	- หมู่บ้านจัดสรรชานเมือง	.25	.180
	- ชุมชนแออัด	-.45	.240
	- อื่น ๆ	.56	.380
แหล่งที่พักอาศัย	- ย่านธุรกิจการค้า	.11	.372
	- หมู่บ้านจัดสรรชานเมือง	.36*	.025
	- ชุมชนแออัด	-.31	.174
	- อื่น ๆ	.67	.072
หมู่บ้านจัดสรรชานเมือง	- ย่านธุรกิจการค้า	-.25	.159
	- แหล่งที่พักอาศัย	-.36*	.025
	- ชุมชนแออัด	-.67	.011
	- อื่น ๆ	.31	.022
ชุมชนแออัด	- ย่านธุรกิจการค้า	.42	.087
	- แหล่งที่พักอาศัย	.31	.174
	- หมู่บ้านจัดสรรชานเมือง	.67*	.011
	- อื่น ๆ	.98*	.022
อื่น ๆ	- ย่านธุรกิจการค้า	-.56	.141
	- แหล่งที่พักอาศัย	-.67	.072
	- หมู่บ้านจัดสรรชานเมือง	-.31	.438
	- ชุมชนแออัด	-.98*	.022

จากค่าในตารางสามารถอธิบายได้ดังนี้ (โดยสังเกตจากคอลัมน์ Mean Difference โดยคู่ที่มีเครื่องหมาย* กำกับอยู่จะหมายถึงคู่ที่มีความแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 หรือสังเกตจากคอลัมน์ Sig. ถ้ามีค่าน้อยกว่า ระดับนัยสำคัญ (α) ที่กำหนด 0.05 ก็สรุปได้ว่าคู่นั้นมีความแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05)

- กลุ่มที่อาศัยในแหล่งที่พักอาศัย มีความรู้เกี่ยวกับการสูญบุหรี่ปากกว่า กลุ่มที่อาศัยในหมู่บ้านจัดสรรชานเมือง
- กลุ่มที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านจัดสรรชานเมือง มีความรู้เกี่ยวกับบุหรี่ปากน้อยกว่า กลุ่มที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด
- กลุ่มที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดมีความรู้เกี่ยวกับบุหรี่ปากมากกว่ากลุ่มอื่นๆ

ตารางที่ 13 แสดงผลการทดสอบความแตกต่างของการมีบุคคลใกล้ชิดสูบบุหรี่กับความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่

พื้นฐาน	ความรู้เกี่ยวกับบุหรี่			จำนวน	$\bar{x}$	S.D.	t
	ต่ำ	ปานกลาง	สูง				
บุคคลใกล้ชิดที่สูบบุหรี่ ไม่มี	3 (1.0)	79 (25.5)	60 (19.3)	142 (45.8)	5.25	.93	-0.473
มี	2 (0.6)	103 (33.2)	63 (20.4)	168 (54.2)	5.29	.88	

df = 308 Sig. = .662

จากตารางที่ 13 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีกับไม่มีบุคคลใกล้ชิดที่สูบบุหรี่มีความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่ไม่แตกต่างกัน แสดงว่า การมีหรือไม่มีบุคคลใกล้ชิดที่สูบบุหรี่ไม่ทำให้ความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 1.

สมมติฐานที่ 2 นักเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีพื้นฐานต่างกันจะมีทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่แตกต่างกัน

ตารางที่ 14 แสดงผลการทดสอบความแตกต่างของเพศกับทัศนคติที่มีต่อการสูบบุหรี่

พื้นฐาน	ทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่		t
	$\bar{x}$	S.D.	
เพศ			
ชาย	57.45	5.49	.574
หญิง	57.84	5.28	

df = 308 Sig. = .567

จากตารางที่ 14 อธิบายได้ว่า เพศชายและเพศหญิงมีค่าเฉลี่ยของทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ แสดงว่าเพศที่แตกต่างกันไม่ทำให้ทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 2

ตารางที่ 15 แสดงผลการทดสอบความแตกต่างของสถานภาพการสมรสของบิดามารดากับทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่

พื้นฐาน	ทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่		F
	$\bar{x}$	S.D.	
สถานภาพสมรส			.375
อยู่ร่วมกัน	57.57	5.52	
ไม่อยู่ร่วมกัน	56.56	3.18	
หย่าร้าง	60.00	1.41	
บิดาเสียชีวิต	59.50	2.08	

df ระหว่างกลุ่ม = 4

df ภายในกลุ่ม = 305

Sig. = .826

จากตารางที่ 15 พบว่า สถานภาพการสมรสของบิดามารดามีค่าเฉลี่ยของทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ แสดงว่าสถานภาพการสมรสของบิดามารดาที่แตกต่างกันไม่ทำให้ทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 2

ตารางที่ 16 แสดงผลการทดสอบความแตกต่างของสถานที่อยู่อาศัยกับทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่

พื้นฐาน	ทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่		F
	$\bar{x}$	S.D.	
สถานที่อยู่อาศัย			.428
ย่านธุรกิจ	57.12	6.32	
แหล่งที่พักอาศัย	57.82	4.94	
หมู่บ้านจัดสรรชานเมือง	57.73	5.96	
ชุมชนแออัด	56.41	5.20	
อื่น ๆ	58.00	5.22	

df ระหว่างกลุ่ม = 4

df ภายในกลุ่ม = 305

Sig. = .789

จากตารางที่ 16 พบว่าสถานที่อยู่อาศัยมีค่าเฉลี่ยของทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ แสดงว่าสถานที่อยู่อาศัยแตกต่างกัน ไม่ทำให้ทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 2

ตารางที่ 17 แสดงผลการทดสอบความแตกต่างของกลุ่มตัวอย่างที่มีบุคคลใกล้ชิดที่สูบบุหรี่กับทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่

พื้นฐาน	ทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่		F
	$\bar{x}$	S.D.	
บุคคลใกล้ชิดที่สูบบุหรี่			
- บิดา	56.49	5.39	0.47
- มารดา	57.00	3.61	
- เพื่อน	52.33	3.06	
- พี่สาว	58.15	4.82	
- รุ่นพี่	57.53	5.40	
- ญาติ	57.50	7.72	
- ครู	61.00	3.32	

df ระหว่างกลุ่ม = 4

df ภายในกลุ่ม = 305

Sig. = .942

จากตารางที่ 17 พบว่า df ที่มีบุคคลใกล้ชิดที่สูบบุหรี่ มีค่าเฉลี่ยของทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ แสดงว่าการมี บุคคลใกล้ชิดที่สูบบุหรี่ไม่ทำให้ทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 2

ตารางที่ 18 แสดงผลการทดสอบความแตกต่างของการถูกชักชวนให้สูบบุหรี่ กับทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่

พื้นฐาน	ทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่		t
	$\bar{x}$	S.D.	
การถูกชักชวนให้ทดลองสูบบุหรี่	57.53	5.34	-.730
ไม่เคย	59.17	9.26	

df = 308

Sig = .466

จากตารางที่ 19 พบว่าตัวอย่างที่เคยถูกชักชวนให้สูบบุหรี่กับกลุ่มที่ไม่เคยถูกชักชวนให้สูบบุหรี่ มีค่าเฉลี่ยของทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ แสดงว่าการถูกชักชวนให้สูบบุหรี่ ไม่ทำให้ทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 2

ตารางที่ 19 แสดงผลการทดสอบความแตกต่างของแหล่งที่เคยเห็นคนสูบบุหรี่กับทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่

พื้นฐาน	ทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่		t	df	Sig.
	$\bar{x}$	S.D.			
แหล่งที่เคยเห็นคนสูบบุหรี่ที่บ้าน	ไม่เห็น	58.05	2.165	308	.031
	เคยเห็น	56.66			
ในภาพยนตร์	ไม่เห็น	56.80	-1.734	308	.084
	เคยเห็น	57.94			
ในวิดีโอ	ไม่เห็น	56.76	-2.024	308	.044
	เคยเห็น	58.04			
ในโรงเรียน	ไม่เห็น	56.75	-2.746	308	.006
	เคยเห็น	58.42			
ในหนังสือการ์ตูน	ไม่เห็น	56.69	-3.298	308	.001
	เคยเห็น	58.70			

จากตารางที่ 19 พบคนที่เคยเห็นคนสูบบุหรี่ที่บ้าน ในวิดีโอ ในโรงเรียน และในหนังสือการ์ตูน มีค่าเฉลี่ยของทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ แสดงว่าแหล่งที่เคยเห็นคนสูบบุหรี่ทำให้ทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ในทางบวกมากกว่าผู้ไม่เคยเห็นจากแหล่งดังกล่าวต่างกัน กับผู้ที่ไม่เคยเห็นจากแหล่งดังกล่าว จึงเป็นตามสมมติฐานที่ 2

สมมติฐานที่ 3 นักเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีพฤติกรรมการเปิดรับสารทั่วไปและ
พฤติกรรมการเปิดรับสารเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ จะมีความรู้เกี่ยวกับ
การสูบบุหรี่ต่างกัน

ตารางที่ 20 แสดงผลการทดสอบความแตกต่างของพฤติกรรมการเปิดรับสารทั่วไปกับความรู้เกี่ยวกับ
การสูบบุหรี่

พฤติกรรมการสื่อสาร	ความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่		F.	Sig.
	$\bar{x}$	S.D.		
การรับชมโทรทัศน์			.882	.451
น้อยมาก	5.50	.71		
น้อย	5.22	.67		
ปานกลาง	4.94	.94		
มาก	5.29	.92		
การอ่านหนังสือการ์ตูน			2.712	.030
น้อยมาก	5.44	.89		
น้อย	5.21	.94		
ปานกลาง	4.98	.74		
มาก	5.48	.95		
การชมวิดีโอ			.275	.894
น้อยมาก	5.31	.95		
น้อย	5.27	.87		
ปานกลาง	5.19	.91		
มาก	5.38	1.00		

จากตารางที่ 20 อธิบายได้ดังนี้

ความถี่ในการรับชมโทรทัศน์และชมวิดีโอ ไม่ทำให้ความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่แตกต่างกัน แต่ความถี่ในการอ่านหนังสือการ์ตูนทำให้มีความรู้ต่างกัน โดยกลุ่มผู้ที่อ่านมากจะมีความรู้มากที่สุด รองลงมาคืออ่านน้อยมาก และน้อย เมื่อนำมาทดสอบเป็นรายคู่ได้ผลดังตารางดังนี้

ตารางที่ 21 แสดงผลการทดสอบความแตกต่างของควมดีในการอ่านหนังสือการ์ตูน

ความดีในการอ่านการ์ตูน	ความดีในการอ่านการ์ตูน	Mean Difference	Sig.
ทุกวัน	- 4-5 วัน/สัปดาห์	0.46*	.009
	- 1-3 วัน/สัปดาห์	.22	.25
	- เดือนละครั้ง	-4.35E-02	.796
	- ไม่อ่าน	.18	.346
4-5 วัน/สัปดาห์	- ทุกวัน	-.46*	.009
	- 1-3 วัน/สัปดาห์	-.23	.125
	- เดือนละครั้ง	-.50*	.004
	- ไม่อ่าน	-.28	.161
1-3 วัน/สัปดาห์	- ทุกวัน	-.22	.125
	- 4-5 วัน/สัปดาห์	.23	.125
	- เดือนละครั้ง	-.27	.069
	- ไม่อ่าน	-4.29E-02	.805
เดือนละครั้ง	- ทุกวัน	4.35E-02	.796
	- 4-5 วัน/สัปดาห์	.50*	.004
	- 1-3 วัน/สัปดาห์	.27	.069
	- ไม่อ่าน	.22	.244
ไม่อ่าน	- ทุกวัน	-.18	.346
	- 4-5 วัน/สัปดาห์	.28	.161
	- 1-3 วัน/สัปดาห์	4.29E-02	.805
	- เดือนละครั้ง	-.22	.244

จากค่าในตารางสามารถอธิบายได้ดังนี้ (จากตารางสังเกตคอดี Mean Difference โดยคู่ที่มีเครื่องหมาย * กำกับอยู่จะหมายถึงคู่ที่มีความแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 หรือสังเกตจากคอดี Sig. ถ้ามีค่าน้อยกว่า ระดับนัยสำคัญ (α) ที่กำหนด 0.05 ก็สรุปได้ว่าคู่นั้นมีความแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

- กลุ่มที่อ่านการ์ตูนทุกวัน มีความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่มากกว่า กลุ่มที่อ่าน 4-5 วัน/สัปดาห์
- กลุ่มที่อ่านการ์ตูน 4-5 วัน/สัปดาห์ มีความรู้เกี่ยวกับบุหรี่น้อยกว่ากลุ่มที่อ่านเดือนละครั้ง

ตารางที่ 22 แสดงผลการทดสอบความแตกต่างของพฤติกรรมการเปิดรับสารเกี่ยวกับสูบบุหรี่
กับความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่

พฤติกรรมการเปิดรับสาร	ความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่		t	df	Sig.
	$\bar{x}$	S.D.			
พฤติกรรมการเปิดรับสารเกี่ยวกับ สูบบุหรี่					
เคย	5.27	.90	-.243	308	.808
ไม่เคย	5.33	.98			

จากตารางที่ 22 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีพฤติกรรมการเปิดรับสารเกี่ยวกับสูบบุหรี่ มีค่าเฉลี่ยของความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ แสดงว่ามีหรือไม่มีพฤติกรรมการเปิดรับสารเกี่ยวกับสูบบุหรี่ไม่ทำให้ความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 3

ตารางที่ 23 แสดงผลการทดสอบความแตกต่างของการมีพฤติกรรมเปิดรับสารเกี่ยวกับการสูบบุหรี่กับความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่ จำแนกตามสื่อที่ได้รับ

พฤติกรรมเปิดรับสาร เกี่ยวกับการสูบบุหรี่	ความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่		t	df	Sig.
	$\bar{X}$	S.D.			
โทรทัศน์					
เคย	5.28	.90	.598	308	.550
ไม่เคย	5.18	.95			
วิทยุ					
เคย	5.38	.92	1.907	308	.057
ไม่เคย	5.18	.89			
หนังสือพิมพ์					
เคย	5.33	.94	1.154	308	.250
ไม่เคย	5.21	.87			
วารสาร / นิตยสาร					
เคย	5.49	.88	1.154	308	.006
ไม่เคย	5.18	.90			
โปสเตอร์					
เคย	5.37	.90	1.486	308	.138
ไม่เคย	5.21	.91			
ครู / อาจารย์					
เคย	5.38	.92	2.101	308	.036
ไม่เคย	5.16	.88			
เพื่อน					
เคย	5.50	.88	1.679	308	.107
ไม่เคย	5.24	.91			
จดหมายข่าวจากมูลนิธิ ฯ					
เคย	5.43	.93	1.274	308	.204
ไม่เคย	5.24	.90			

จากตารางที่ 23 พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการเปิดรับสารเกี่ยวกับการสูบบุหรี่จากสื่อ วารสาร / นิตยสาร และครู / อาจารย์ จะมีค่าเฉลี่ยของความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่สูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีพฤติกรรมการเปิดรับสารจากสื่อ TV วิทยุ หนังสือพิมพ์ ไปสเตอร์ เพื่อน และจัดหมายข่าวสารจากมูลนิธิฯ แสดงว่าการมีพฤติกรรมการเปิดรับสารเกี่ยวกับการสูบบุหรี่จากสื่อ วารสาร / นิตยสาร ญาติ และครู / อาจารย์ ทำให้มีความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่มากกว่ากลุ่มที่ไม่มีการสื่อสาร จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ 3

สมมติฐานที่ 4 นักเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีพฤติกรรมการเปิดรับสารทั่วไป และ
พฤติกรรมการเปิดรับสารเกี่ยวกับบุหรี่ แตกต่างกันจะมีทัศนคติเกี่ยวกับ
การสูบบุหรี่ต่างกัน

ตารางที่ 24 แสดงผลการทดสอบความแตกต่างของพฤติกรรมการเปิดรับสารทั่วไปกับทัศนคติ
เกี่ยวกับการสูบบุหรี่

พฤติกรรมการเปิดรับสารทั่วไป	ทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่		F	Sig.
	$\bar{x}$	S.D.		
การรับชมโทรทัศน์				
น้อยมาก	61.00	2.83	.537	.657
น้อย	58.52	4.77		
ปานกลาง	57.41	6.75		
มาก	57.47	5.41		
การอ่านหนังสือการ์ตูน				
น้อยมาก	56.87	6.40	.896	.444
น้อย	57.78	4.27		
ปานกลาง	57.44	6.23		
มาก	58.44	5.47		
การชมวิดีโอ				
น้อยมาก	57.96	5.15	.786	.503
น้อย	57.57	5.24		
ปานกลาง	57.12	5.17		
มาก	55.25	11.96		

จากตารางที่ 24 อธิบายได้ว่า

1. การรับชมโทรทัศน์ พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่รับชมโทรทัศน์ น้อยมาก ปานกลาง และมากมีค่าเฉลี่ยของทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ แสดงว่า การรับชมโทรทัศน์ไม่ทำให้ทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 4

2. การอ่านหนังสือพิมพ์การ์ตูน พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่อ่านหนังสือการ์ตูน น้อยมาก ปานกลาง และมาก มีค่าเฉลี่ยของทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ แสดงว่า การอ่านหนังสือการ์ตูนไม่ทำให้ทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 4

3. การชมวิดีโอ พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ชมวิดีโอ น้อยมาก น้อย ปานกลาง และมากมีค่าเฉลี่ยของทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ แสดงว่าการชมวิดีโอไม่ทำให้ทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 4

ตารางที่ 25 แสดงผลการทดสอบความแตกต่างของพฤติกรรมการเปิดรับสารเกี่ยวกับการสูบบุหรี่กับทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่

พฤติกรรมการเปิดรับสาร เกี่ยวกับบุหรี่	ทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่		t	df	Sig.
	$\bar{x}$	S.D.			
พฤติกรรมการเปิดรับสารเกี่ยวกับ การสูบบุหรี่					
เคย	57.54	5.37	.392	308	.696
ไม่เคย	58.17	6.87			

จากตารางที่ 25 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีพฤติกรรมการเปิดรับสารเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ มีค่าเฉลี่ยของทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ แสดงว่าการมีหรือไม่มีพฤติกรรมการเปิดรับสารเกี่ยวกับสูบบุหรี่ ไม่ทำให้ทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ 4

ตารางที่ 26 แสดงผลการทดสอบความแตกต่างของการมีพฤติกรรมการเปิดรับสารเกี่ยวกับการสูบบุหรี่กับทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ จำแนกตามสื่อที่ได้รับ

การมีพฤติกรรมการเปิดรับสาร เกี่ยวกับการสูบบุหรี่	ทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่		t	df	Sig.
	$\bar{x}$	S.D.			
โทรทัศน์					
เลข	57.59	5.32	-.536	296	.592
ไม่เลข	57.00	6.00			
วิทยุ					
เลข	58.19	5.10	-1.925	296	.055
ไม่เลข	56.99	5.55			
หนังสือพิมพ์					
เลข	58.40	5.06	-2.879	296	.072
ไม่เลข	56.63	5.56			
วารสาร / นิตยสาร					
เลข	58.40	5.18	-1.756	296	.080
ไม่เลข	57.19	5.42			
โปสเตอร์					
เลข	57.62	5.08	-.189	296	.850
ไม่เลข	57.76	5.53			
บิดา / มารดา / ญาติ					
เลข	58.40	5.08	-2.658	296	.008
ไม่เลข	56.76	5.53			
ครู / อาจารย์					
เลข	58.32	4.98	-2.666	296	.008
ไม่เลข	56.67	5.67			
เพื่อน					
เลข	58.54	5.23	-1.176	296	.241
ไม่เลข	57.41	5.39			
จดหมายข่าวจากมูลนิธิฯ					
เลข	57.14	5.27	.517	296	.606
ไม่เลข	57.61	5.40			

จากตารางที่ 26 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีพฤติกรรมการเปิดรับสารเกี่ยวกับบุหรี่จากสื่อ หนังสือพิมพ์ บิดา/มารดา/ญาติ และครู/อาจารย์ จะมีค่าเฉลี่ยของทัศนคติที่มีต่อการสูบบุหรี่ใน ทางลบมากกว่ากลุ่มที่มีพฤติกรรมการเปิดรับสารเกี่ยวกับการสูบบุหรี่จากสื่อ TV วิทยุ หนังสือพิมพ์ วารสาร/นิตยสาร ไปสเตอร์ เพื่อน และจดหมายข่าวจากมูลนิธิฯ แสดงว่าการมีพฤติกรรมการสื่ อสารเกี่ยวกับการสูบบุหรี่จากสื่อ บิดามารดาและญาติ และครู/อาจารย์ ทำให้ทัศนคติเกี่ยวกับการ สูบบุหรี่ แตกต่างกับผู้ที่ไม่มีพฤติกรรมการเปิดรับสารจากสื่อดังกล่าว จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่

4

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการเปิดรับสารความรู้และทัศนคติที่มีต่อการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร” มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. เพื่อการศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับสารที่มีต่อการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา
2. เพื่อศึกษาความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา
3. เพื่อศึกษาถึงความแตกต่างระหว่างพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษา กับความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่
4. เพื่อศึกษาถึงความแตกต่างระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับสารทั่วไปและพฤติกรรมการเปิดรับสารเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ แตกต่างกัน จะมีทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่แตกต่างกัน

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษา 4 โรงเรียน ในเขตกรุงเทพมหานคร คือ โรงเรียนวัฒนาวิทย์วิทยาลัย โรงเรียนนิธิปัญญา โรงเรียนอัสสัมชัญบารัก และโรงเรียนช่างอากาศอ่ารุง จำนวน 310 คน ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive method) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม โดยให้ผู้ตอบเป็นผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย ในการอธิบายลักษณะพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง ความรู้ ทัศนคติที่มีต่อการสูบบุหรี่ การทดสอบสมมติฐานใช้การวิเคราะห์ค่า T-test การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Anova) ในการวิเคราะห์

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

จากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างทั้ง 310 คน มีจำนวนเพศชายมากกว่าเพศหญิง โดยมีอายุระหว่าง 11-12 ปี ส่วนใหญ่พักอาศัยกับบิดา-มารดา และบิดา-มารดา อยู่ร่วมกัน ส่วนมาก

อาศัยอยู่ในแหล่งที่พักอาศัย มีบุคคลใกล้ชิดที่สูบบุหรี่แต่ไม่เคยถูกชวนให้ทดลองสูบบุหรี่ สถานที่ที่กลุ่มตัวอย่างเห็นคนสูบบุหรี่มากที่สุดคือภาพยนตร์

2. พฤติกรรมการเปิดรับสาร

กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเปิดรับโทรทัศน์ ส่วนใหญ่รับชมทุกวันเช่นเดียวกับหนังสือการ์ตูนที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ชอบอ่าน โดยมากอ่านประมาณ 1-3 วัน/สัปดาห์ สำหรับ ทีวีอินั้นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะรับชม โดยมีความถี่ 1-3 วัน/สัปดาห์

เมื่อเปรียบเทียบทั้ง 3 สื่อ จะพบว่า สื่อโทรทัศน์เป็นสื่อที่กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเปิดรับชม และมีความถี่สูง คือ เปิดรับทุกวัน

ส่วนพฤติกรรมการเปิดรับสารเกี่ยวกับสูบบุหรี่ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการเปิดรับสารเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ โดยรับทราบผ่านสื่อโทรทัศน์มากที่สุด รองลงมาคือ หนังสือพิมพ์ และครู/อาจารย์

3. ความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่

โดยเฉลี่ยแล้วกลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่ปานกลาง ความรู้ที่กลุ่มตัวอย่างสามารถตอบได้มากที่สุดคือ โรคที่เกิดจากการสูบบุหรี่และสารพิษที่มีอยู่ในบุหรี่ ส่วนความรู้ที่กลุ่มตัวอย่างตอบได้น้อยที่สุดคือกฎหมายเกี่ยวกับการสูบบุหรี่

ส่วนทัศนคตินั้น โดยเฉลี่ยแล้วกลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติเกี่ยวกับบุหรี่ในทางลบ ระดับสูง

4. ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 นักเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีพื้นฐานต่างกันจะมีความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่แตกต่างกัน

จากผลการวิจัยพบว่า ความแตกต่างทางเพศไม่ทำให้ความรู้เกี่ยวกับสูบบุหรี่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

สถานที่อยู่อาศัยต่างกันทำให้ความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่ต่างกัน จึงเป็นไปตามสมมติฐาน

การมีหรือไม่มีบุคคลใกล้ชิดที่สูบบุหรี่ทำให้ความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

อภิปรายผล

จากผลการทดสอบสมมติฐานทั้ง 4 ข้อของการวิจัย คือ

1. การวิเคราะห์ความแตกต่างด้านพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมปลายกับความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่ พบว่า

ความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในกลุ่มนักเรียนชั้นประถมปลายที่มีสถานที่อยู่อาศัยแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อ 1 บางส่วนทั้งนี้อาจเป็นเพราะ

เด็กในวัยดังกล่าว มักจะใช้เวลาว่างในการเล่นกับเพื่อนในวัยเดียวกันและเริ่มสังเกตเรียนรู้ สิ่งที่อยู่รอบๆ ตัว และหาเหตุผลว่าทำไมและอย่างไร โดยเฉพาะเด็กที่มีอายุระหว่าง 11-12 ปี จะสามารถมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ ในปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้เด็กรู้จักการคิดแบบคาดเดา โดยมีสมมติฐานภายในใจ และต้องการคำตอบเพื่อสนองต่อสมมติฐานนั้นๆ (สุรางค์ จันทน์เอม, 2528: 74)

ดังนั้น เมื่อเด็กอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน ความรู้จะถูกถ่ายโยงกัน โดยเฉพาะในสถานที่ที่ค่อนข้างจะมีความใกล้ชิดกับสิ่งเสพติด หลายๆ ประเภท เช่น ชุมชนแออัด จึงทำให้เด็กมีความรู้แตกต่างจากเด็กซึ่งอาศัยอยู่ในสถานที่อื่นๆ

2. การวิเคราะห์ความแตกต่างด้านพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมปลายกับทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ พบว่า

ทัศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในกลุ่มนักเรียนชั้นประถมปลายที่เห็นคนสูบบุหรี่จากแหล่งที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน ข้อ 2 บางส่วนทั้งนี้อาจเป็นเพราะที่บ้าน ในวิดีโอ ในโรงเรียน ในหนังสือการ์ตูนนั้น เป็นสิ่งที่เด็กเกิดความรู้สึกไปในทิศทางต่างๆ ซึ่งในงานวิจัยนี้ จะพบว่าส่วนใหญ่จะมีทัศนคติในแง่ลบต่อการสูบบุหรี่ เพราะในวิดีโอ และหนังสือการ์ตูนนั้น เป็นสื่อที่มักจะถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับภาพการสูบบุหรี่ อยู่เป็นประจำ และมักจะกำหนดบุคลิกของผู้ร้ายว่ามักจะต้องสูบบุหรี่เสมอจนทำให้เกิดการรับรู้และจดจำว่า บุหรี่เป็นสิ่งไม่ดี จนทำให้เด็กจดจำและมองว่าการสูบบุหรี่ในแง่ลบมากกว่าแง่บวก

3. การวิเคราะห์ความแตกต่างของพฤติกรรมการเปิดรับสารทั่วไปพฤติกรรมการเปิดรับสารเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ กับความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่ พบว่า

ความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในกลุ่มนักเรียนชั้นประถมปลายที่อ่านหนังสือการ์ตูน และกลุ่มที่มีพฤติกรรมการเปิดรับสารเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ผ่านสื่อ วารสาร/นิตยสาร ครูและอาจารย์ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อ 3 บางส่วนทั้งนี้อาจเป็นเพราะ

ในปัจจุบันนี้หนังสือการ์ตูนหลายเล่ม ได้พยายามสอดแทรกเนื้อหา และตอกย้ำเรื่องราวเกี่ยวกับซูเปอร์ฮีในแง่ลบ ประกอบกับมีวิธีการนำเสนอที่น่าสนใจในรูปแบบการ์ตูน ทำให้เด็กเกิดการรับรู้และจดจำ ส่วนสื่อโทรทัศน์นั้น ถึงแม้ว่าเด็กจะรับชมทุกวัน แต่โทรทัศน์ก็มีการนำเสนอเนื้อหาข่าวสารมากมาย ซึ่ง Burgoon (อ้างถึงในประมะ สตะเวทิน, 2533: 122) กล่าวว่า สายตาคนเราสามารถที่จะรับรู้ข้อมูลได้ 5 ล้านส่วนใน 1 วินาที แต่สมองเราสามารถที่จะรับข้อมูลได้เพียง 500 ล้านใน 1 วินาที ดังนั้นเราจึงต้องเลือกให้ความสนใจต่อสาร เท่าที่สมองของคนจะรับสารได้

ส่วนพฤติกรรมการเปิดรับสารเกี่ยวกับการซูเปอร์ฮีนั้น จะเห็นว่าหากเด็กรับรู้เรื่องราวการซูเปอร์ฮีจากครู/อาจารย์ จะมีความรู้ที่แตกต่างจากการรับสื่ออื่นๆ ทั้งนี้เพราะเด็กจะใกล้ชิดกับพ่อแม่ญาติพี่น้อง และครูอาจารย์ มากกว่า ประกอบกับวัยดังกล่าว ยังไม่สนใจสิ่งที่เป็นวิชาการมากนัก และนิยมที่จะอ่านหนังสือที่สนุกสนานมีภาพประกอบมาก และจบในเวลารวดเร็ว (จิตตวสุวานิช, 2529: 101) เด็กจึงนิยมอ่านวารสาร/นิตยสาร มากกว่าสิ่งพิมพ์

นอกจากนั้นสภาวะการณ์ปัจจุบันที่ภัยจากสิ่งเสพติด มีมากมายรอบตัว เด็กจึงถูกตั้งสอนและอบรมจากพ่อแม่ ครูอาจารย์มากขึ้นกว่าเดิม ทำให้เด็กที่มีพฤติกรรมการเปิดรับสารจากสื่อดังกล่าวมีความรู้เกี่ยวกับการซูเปอร์ฮี แตกต่างจากเด็กที่ไม่มีพฤติกรรม

4. การวิเคราะห์ความแตกต่างของพฤติกรรมการเปิดรับสารทั่วไป พฤติกรรมการเปิดรับสารเกี่ยวกับการซูเปอร์ฮี กับทัศนคติเกี่ยวกับการซูเปอร์ฮี พบว่า

ทัศนคติเกี่ยวกับการซูเปอร์ฮี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในกลุ่มนักเรียนชั้นประถมปลายที่มีพฤติกรรมการสื่อสารเกี่ยวกับการซูเปอร์ฮี ผ่านบิดา/มารดา และครูอาจารย์ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานในข้อ 4 บางส่วน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ

สื่อบุคคลจะเป็นแบบอย่างและส่งผลให้เด็กเกิดพฤติกรรมการเลียนแบบ เกิดความรู้สึกชอบ ไม่ชอบ โดยเฉพาะครู/อาจารย์ บิดา/มารดา ซึ่งเด็กจะใกล้ชิดมากที่สุด ครูและพ่อแม่จะเป็นแบบอย่างของเด็กและอาจเป็นปัจจัย ทำให้เด็กซูเปอร์ฮีด้วย หากเด็กนั้นมีความศรัทธาในตัวครูหรือพ่อแม่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชวณพิศ บุญยรัตนเวช (2526) พบว่าสาเหตุส่วนใหญ่ประการหนึ่งของการซูเปอร์ฮี ก็คือ การเห็นแบบอย่างของการซูเปอร์ฮีของผู้ใหญ่

นอกจากสื่อบุคคลจะก่อให้เกิดการเลียนแบบหากตัวแบบเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับแล้ว สื่อบุคคลยังสามารถโน้มน้าวใจให้เปลี่ยนทัศนคติได้ดีกว่าสื่ออื่นๆ อีกด้วย ฉะนั้นเด็กที่มีพฤติกรรมการสื่อสารผ่านสื่อครูอาจารย์ บิดามารดา จึงมีทัศนคติแตกต่างจากผู้ที่ไม่มีความรู้ดังกล่าว

ข้อเสนอแนะ

1. ผลจากการวิจัยพบว่า หากต้องการจะให้ความรู้และเปลี่ยนทัศนคติของเด็กเกี่ยวกับการสูบบุหรี่นั้น ควรจะต้องใช้หลายๆ สื่อผสมผสานกัน โดยเฉพาะสื่อที่เด็กรับชมทุกวัน และทุกคน เช่น สื่อโทรทัศน์ โดยพยายามนำเสนอในรูปแบบที่จูงใจ และเหมาะสมกับเด็ก คือการ์ตูน นอกจากนี้ควรมีการผลิตสื่อเฉพาะกิจ เช่น หนังสือการ์ตูน แผ่นพับ หรือโปสเตอร์ที่เป็นรูปวาดที่เข้าใจง่ายและน่าสนใจ และหากต้องการให้ได้ประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ควรใช้สื่อบุคคลไม่ว่าจะเป็น บิดามารดา ครู/อาจารย์ ร่วมด้วย

2. ควรมีการให้ความรู้กับเด็กโดยจัดในลักษณะเกม เครื่องเล่น นิทรรศการในชุมชน ที่เด็กอาศัยอยู่ เพราะบ้านเป็นสถานที่ที่เด็กอาศัยอยู่ในช่วงเวลากลางวันรองจากโรงเรียน เด็กจะเล่นและมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนมากกว่าบุคคลต่างวัย ซึ่งถ้าหากจัดเป็นสิ่งที่ต่างๆ ที่เด็กได้สัมผัสก็จะทำให้เด็กได้รับความรู้พร้อมๆ กับความสนุกสนาน และอาจจะทำให้เด็กค่อยๆ รับรู้และจดจำอันตรายของบุหรี่ไปในที่สุด

3. สถานศึกษาและครูอาจารย์ ควรมีการจัดนิทรรศการหรือบอร์ดเกี่ยวกับโทษของบุหรี่อย่างต่อเนื่อง รวมถึงการปรับปรุงลักษณะการสอน จากเดิมที่ให้ครูยืนพูดหน้าห้องถึงผลเสียของการสูบบุหรี่ แรกๆ เด็กอาจสนใจ แต่ครั้งต่อๆ ไป เด็กอาจเบื่อ ครูอาจเปลี่ยนวิธีการนำเสนอ โดยสอดแทรกเข้าไปในวิชาต่าง ๆ เช่น ครูสอนวิชาคณิตศาสตร์อาจใช้ข้อมูลเกี่ยวกับบุหรี่เป็นตัวอย่างประกอบการสอนกราฟ หรือ เมื่อมีการสอนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ครูอาจหยิบยกหัวข้อ บุหรี่กับสิ่งแวดล้อม มาเป็นหัวข้อในการสอน หรือ ครูสอนบัญชี ก็อาจใช้เรื่องค่าใช้จ่าย หรือ ความสูญเสียที่เกิดจากการสูบบุหรี่มาเป็นตัวอย่างประกอบการสอน การสอดแทรกข้อมูลการณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ประกอบไปกับการสอน จะทำให้นักเรียนได้เรียนรู้วิชานั้น ๆ อีกทั้งได้รับข้อมูลการณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่โดยไม่รู้สึกลบไปด้วยในขณะเดียวกัน

^ ในระบบการศึกษา สื่อบุคคลที่มีอิทธิพลต่อเด็กอย่างมากก็คือ ครู ครูควรเป็นแบบอย่างที่ดีของศิษย์^๒ เพราะเมื่อเด็กเริ่มจากบ้านเข้าโรงเรียน เด็กจะอยู่ในระบบโรงเรียนไปอีกหลายปีจากวัยเด็กเข้าสู่วัยรุ่น ซึ่งเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต ถ้าเด็กได้รับความรัก ความอบอุ่นการเอาใจใส่ที่ดีจากบิดามารดา ครูก็จะเป็นผู้คอยเสริมย้ำพฤติกรรมที่ดีแก่เยาวชนต่อไป ถ้าหากเยาวชนไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ที่ดีจากพ่อแม่ ครูก็จะเป็นกลุ่มอ้างอิงที่ดีที่สุดของเขา การสอนเพียงอย่างเดียวไม่พอ ครูควรสื่อสารด้วยการเป็นตัวอย่างที่ดี คอยให้คำแนะนำ คำปรึกษา ครูจึงควรมีบทบาทในการณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ในสถานศึกษา โดยการชี้แนะ ให้ความรู้ถึงพิษภัยของบุหรี่ เพราะเยาวชนเป็นวัยที่ต้องการเหตุผลมากกว่าการห้ามแต่เพียงอย่างเดียว เยาวชนอยู่ในวัยที่อยากรู้

อยากเห็น และ เขาจะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วที่สุด ครู ควรมีส่วนกระตุ้นให้นักเรียนมีการแสดงออก มีการทำกิจกรรมเพื่อการรณรงค์ไม่สูบบุหรี่ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง วิธีการหนึ่งที่ขอเสนอ คือ การฝึกให้นักเรียนเป็นนักวิจัยสมัครเล่น ทำการวิจัยพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักเรียนในโรงเรียน ให้นักเรียนทำการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และอภิปรายผลการวิจัย โดยมีครูเป็นที่ปรึกษา คอยให้คำแนะนำ การสำรวจ อาจทำในหมู่นักเรียนที่โรงเรียนในหมู่บ้าน หรือผู้ปกครอง การทำเช่นนี้ จะทำให้เด็กได้รับความรู้เกี่ยวกับบุหรี่ และได้มีพฤติกรรมมีส่วนร่วมในการรณรงค์ฯ ด้วยในขณะเดียวกัน

4. บิดามารดา ควรจะให้เวลากับเด็กมากขึ้นในส่วนของการให้ความรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่ ถึงแม้ว่าในภาวะในปัจจุบันที่บิดามารดาต่างอ้างว่าไม่มีเวลา เพราะต้องทำงานหากินตัวเป็นเกลียว เพื่อความทะเยอทะยานอยากให้มีหน้ามีตาทัดเทียมกันในสังคม ทำให้ไม่มีเวลาให้กับลูกพ่อแม่หลายคนคิดว่าการให้เงินทองกับเขาน่าจะชดเชยกันได้เป็นความคิดที่ผิด เพราะบิดามารดาเป็นสื่อบุคคลที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อลูก โดยเฉพาะในวัยที่เขาเป็นเด็ก การให้ความรัก ความอบอุ่น ความใกล้ชิด คอยแนะนำสิ่งใดดี สิ่งใดไม่ดี และถือเป็นหน้าที่ของพ่อแม่ที่จะต้องเป็นผู้ให้ความรู้ที่เด็กจะเชื่อและทำตามได้สนิทใจ ความรัก ความอบอุ่น จากพ่อแม่เป็นเกราะป้องกันให้ลูกห่างจากอบายมุขและสิ่งเสพติดได้ดีที่สุด พ่อแม่ควรมีเวลาให้กับลูกมากขึ้นคอยให้คำปรึกษายามเมื่อเขาเกิดปัญหา และควรทำความเข้าใจสังคมของลูก บิดามารดาควรเป็นตัวอย่างที่ดีของลูก ด้วยการไม่สูบบุหรี่ และ ควรมีบทบาทในการให้ข่าวสารเรื่องโทษของบุหรี่แก่ลูก

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเด็กประถมปลาย จึงควรให้มีการศึกษาเปรียบเทียบเพิ่มเติมกับประชากรในวัยอื่น ๆ เช่น มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลายว่าจะมีความสนใจ และ พฤติกรรมการรับข่าวสารทั่วไป และ ข่าวสารการณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน หรือ แตกต่างกัน เพื่อประโยชน์ในการวางแผนการใช้สื่อต่อไป
2. ควรมีการศึกษาการรับข่าวสารการณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ของเยาวชน หรือเด็กทั่วไป โดยควรศึกษากลุ่มเยาวชนทั้งที่อยู่ในระบบการศึกษา และกลุ่มเยาวชนที่อยู่นอกระบบการศึกษา โดยเฉพาะเยาวชนที่อยู่นอกระบบการศึกษาที่มีโอกาสเสี่ยงต่อการถูกชักนำได้ง่าย
3. ควรมีการศึกษาพฤติกรรมการรับข่าวสารในหมู่สตรี เนื่องจากปัจจุบันจำนวนผู้สูบบุหรี่ที่เป็นสตรีมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในต่างประเทศ บริษัทผู้ผลิตพยายามเจาะตลาดผู้สูบบุหรี่ที่เป็นสตรีมากขึ้น จึงควรศึกษาพฤติกรรมการรับข่าวสารของสตรี โดยเฉพาะสตรีที่มีอาชีพบริการ อาบ อบ นวด ที่มีอัตราการสูบบุหรี่มากถึงร้อยละ 47.4 ของอาชีพอื่น ๆ เพื่อวางแผนการใช้สื่อเพื่อการรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ต่อไป

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- จิครา วสุวานิช. จิตวิทยาเด็ก. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2529.
- ชวรัตน์ เชิดชัย. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการสื่อสารมวลชน. กรุงเทพฯ : คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชนมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527.
- ประมะ สตะเวทิน. หลักนิเทศศาสตร์. กรุงเทพฯ : รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์, 2527
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช. เอกสารการสอนชุดวิชาหลักและทฤษฎีการสื่อสาร หน่วยที่ 1 - 8. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, 2532.
- สุรางค์ จันทน์เอม. จิตวิทยาเด็ก. กรุงเทพฯ : อักษรบัณฑิต, 2528.
- เสถียร เซษประทีป. ความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารกับการพัฒนา. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.
- อนันต์ธนา อังกินันท์. การผลิตและการใช้สื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2524

รายงานเอกสาร

- ชวนพิศ บุญยรัตเวช. "ปัญหาการสูบบุหรี่ในประชากรกลุ่มต่าง ๆ." เอกสารการสัมมนาเรื่อง สูบบุหรี่ในประเทศไทย. 24 พฤศจิกายน 2526.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ คณะ. "สื่อมวลชน ครอบครัวและวัยรุ่นไทย การวิจัยทางจิตวิทยา." วารสารเนชั่นเนว. 21 (เมษายน-พฤษภาคม 2530) : 14-19.
- ประภิด เวทีสารกกิจ. "โรงเรียนปลอดบุหรี่ กับวัยรุ่นคิดยาเสพติด." ใน เอกสารการสัมมนาเรื่อง ครูคือผู้สร้างสรรค์โรงเรียนปลอดบุหรี่ (อัคราณา).
- มยุรี คำประเสริฐ. "การใช้ประโยชน์จากสื่อมวลชนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในอำเภอ กระบุรี จังหวัดระนอง." รายงานประกาศนียบัตรอาสาสมัครชั้นบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, น.ป.ป.
- สุกัญญา ศิระวนิช. "อิทธิพลของสื่อต่อเด็กในกรุงเทพมหานคร." ในรายงานสรุปผลการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง การสื่อสารเพื่อเด็กและเยาวชนไทย. หน้า 140-141.รวบรวมและจัดพิมพ์โดย งาน วิบุรุษศรี. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เจริญผล, 2522.

สถิติแห่งชาติ, สำนักงาน. รายงานสรุปผลการสำรวจพฤติกรรมทางสุขภาพของประชากร พ.ศ.

2531 กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรไทย, 2531.

สถิติแห่งชาติ, สำนักงาน. รายงานการสำรวจเกี่ยวกับอนามัยและสวัสดิการ พ.ศ.2534

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรไทย, 2534.

วิทยานิพนธ์

ชนพล ไล้สุวรรณ. “ประสิทธิผลของเสียงตามสายที่มีต่อความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่นในรูปเทศบาล : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลเมืองสิงห์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.

รุจิรวรรณ ชูทองรัตน์. “ประสิทธิผลของการให้ความรู้โดยใช้สื่อบุคคลและภาพพลิกต่อการเพิ่มความรู้ และเปลี่ยนแปลงทัศนคติของหญิงมีครรภ์ที่มาบริการ ณ โรงพยาบาลศิริราช” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.

วชิราภรณ์ เรืองไพบูลย์. “ประสิทธิผลของสื่อในการให้ความรู้เรื่องภูมิคุ้มกันโรคแก่มารดาหลังคลอด : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงพยาบาลราชวิถี” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.

สุชาดา เมธีคุณากรณ์. “การศึกษาการรับข่าวสารการรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ของเยาวชน : ศึกษาเฉพาะกรณีสมาชิกชมรมเยาวชนปอดสะอาด มูลนิธิหมอชาวบ้าน” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.

ภาษาอังกฤษ

Books

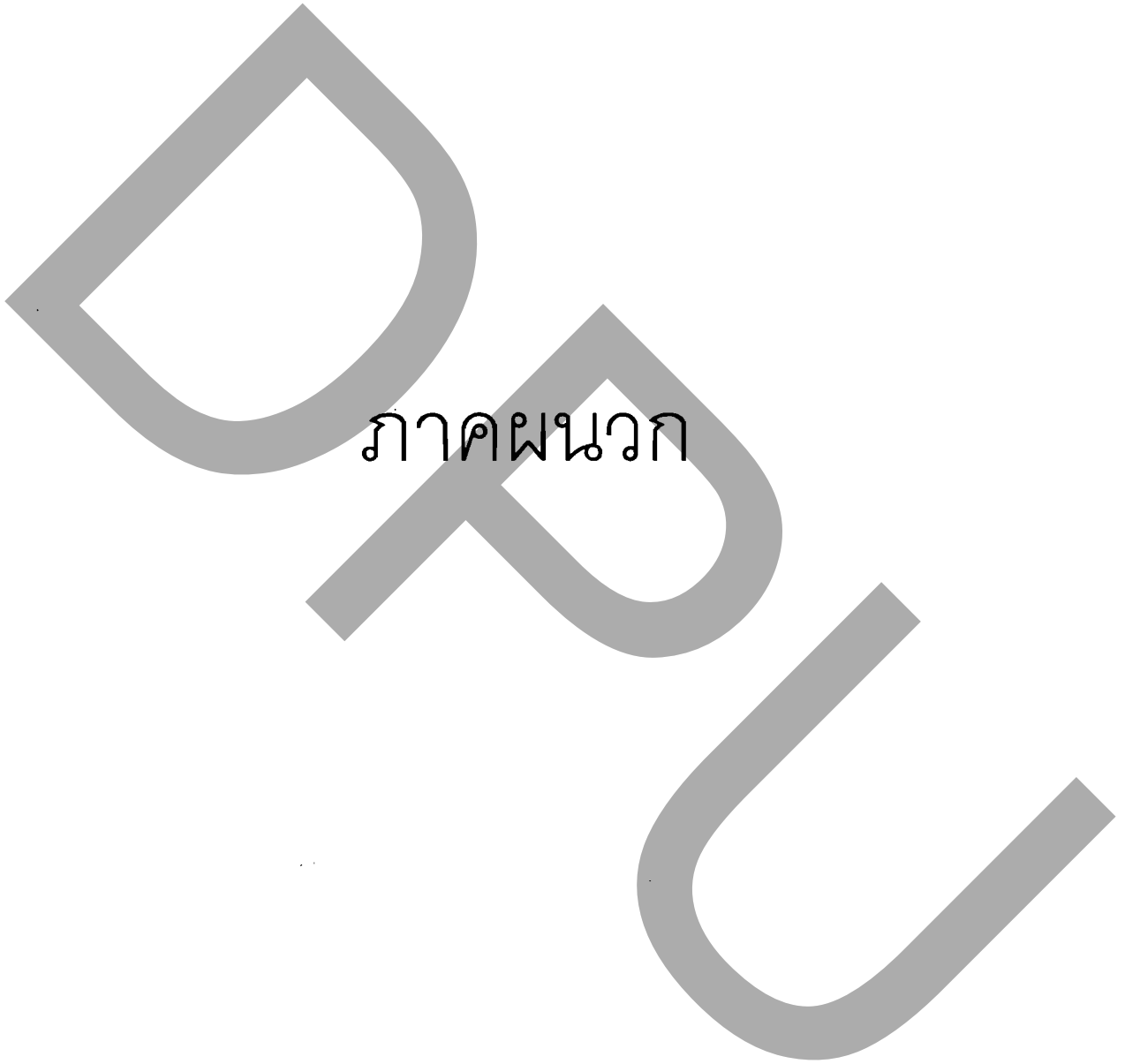
Allport, G.W.. *A Handbook of Social Psychology*. Worcester : Clark University Press, 1935.

Berlo, David K.. *The Process of Communication*. New York : Holt, 1960.

Bettinghaus, Erwin P.. *Persuasive Communication*. New York : Holt, 1968.

M. De Fleur. *Theories of mass Communication*. New York : David Mckay, 1970.

I.L. Janis and C.I. Hovland. *Personality and Persuasibility*. New Haven : Yale University Press, 1959.

ภาคผนวก

ตารางที่ 1

จำนวนบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไปทุบหูหรือเป็นประจํา จำแนกตามอายุที่เริ่มทุบหูหรือ

(หน่วยเป็นพัน)

อายุเริ่มทุบหูหรือ	ยอดรวม		ในเขตเทศบาล		นอกเขตเทศบาล				
	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง			
ยอดรวม	11,402.7	10,564.6	838.1	1,609.7	1,508.3	101.4	9,793.0	9,056.4	736.6
ต่ำกว่า 10	89.3	77.2	12.1	6.7	5.6	1.2	82.6	71.6	11.0
10-14	1,008.0	895.8	112.2	86.7	79.6	7.1	921.3	816.2	105.1
15-19	6,288.0	6,037.5	251.4	810.4	786.0	24.4	5,478.5	5,251.5	227.0
20-24	3,109.0	2,895.4	213.6	518.3	489.9	28.4	2,590.7	2,405.5	185.2
25-29	479.7	386.4	93.3	101.0	87.0	14.1	378.6	299.4	79.2
30-34	201.2	122.9	78.3	54.4	30.7	14.7	155.8	92.2	63.6
35-39	64.0	35.5	28.5	9.8	5.9	3.9	54.8	29.7	24.6
40 ปีขึ้นไป	81.3	34.6	46.7	15.0	7.8	7.2	66.2	26.8	39.5
ไม่ทราบ	81.3	79.4	1.9	16.4	15.9	0.5	64.9	63.5	1.4

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ตารางที่ 2

จำนวนบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไปที่ย้ายมาหรือ จำแนกตามอายุที่เริ่มสูบ และสถานที่เริ่มสูบ

(หน่วยเป็นพัน)

สถานที่เริ่มสูบ	รวม	อายุที่เริ่มสูบ									
		ต่ำกว่า 10	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40 ปีขึ้นไป	ไม่ทราบ	
ยอดรวม	13,951.7	112.7	1,226.0	7,416.3	3,910.7	657.7	299,979	93.3	132.4	102.6	
อยากทดลอง	4,195.8	35.5	434.5	2,290.7	1,126.9	106.5	.9	21.6	42.9	3.3	
เพื่อเข้าสังคม	1,090.6	0.2	26.4	456.5	424.6	106.4	43.1	10.9	15.9	7.3	
ไม่มีอะไรจะทำ	331.1	*	14.0	104.3	147.4	30.8	16.0	5.3	13.0	0.2	
ตามอย่างเพื่อนหรือเพื่อนชวนสูบ	6,279.1	18.4	471.3	3,706.3	1,719.0	225.2	66.5	25.7	20.8	25.9	
มีความเครียด วิตกกังวล	346.1	0.2	6.9	85.4	127.5	50.8	43.3	12.9	17.3	1.5	
เพื่อความโก้	256.9	*	18.4	179.4	49.2	6.4	2.6	0.1	*	0.8	
ตามอย่างผู้ใหญ่หรือดารา	391.7	25.1	87.4	207.1	53.6	9.0	4.9	2.2	0.3	1.9	
สาเหตุจากการทำงาน	477.3	16.1	84.2	216.2	103.1	30.8	15.6	4.3	7.0	-	
อื่น ๆ	473.7	17.2	80.1	143.5	145.1	34.9	26.5	10.3	14.9	1.0	
ไม่ทราบ	109.6	-	2.5	26.9	14.2	2.8	1.5	-	0.8	60.9	

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

* น้อยกว่า 0.05

แบบสอบถาม

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้ประกอบด้วยข้อคำถาม 3 ส่วน

ส่วนที่ 1	ข้อมูลทั่วไป
ส่วนที่ 2	ความรู้เกี่ยวกับบุหรื
ส่วนที่ 3	ทัศนคติที่มีต่อบุหรื

คำตอบที่ได้นี้จะถือเป็นความลับ จะไม่นำเสนอเป็นรายบุคคลและจะไม่มีผลต่อการเรียนของน้อง ๆ แต่ประการใด หากจะเป็นประโยชน์ต่อการหาแนวทางในการจัดทำโครงการต่าง ๆ เพื่อรณรงค์ไม่ให้สูบบุหรืต่อไป

พีไคร่ขอความร่วมมือจากน้องๆ ในการตอบแบบสอบถามทุกข้อ และตอบตรงตามความเป็นจริงมากที่สุด

และท้ายที่สุดพีไคร่ขอขอบคุณน้องๆ ทุกคนที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี

น.ส. จริยา โกสินทร์

นักศึกษาปริญญาโท สาขานิเทศศาสตร์ธุรกิจ

คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

เลขที่แบบสอบถาม _____

โรงเรียน _____

( ) ค.ญ/( ) ค.ช _____ นามสกุล _____ ชั้น _____ อายุ _____ ปี

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

- คำชี้แจง**
1. ให้นักทำเครื่องหมาย ลงในช่อง ( ) หน้าข้อความที่ต้องการ
  2. โปรดเติมข้อความลงในช่องว่าง _____ ให้สอดคล้องกับคำถาม และตรงตามความเป็นจริง

ก. ข้อมูลพื้นฐาน**1. สถานภาพสมรสของบิดามารดา**

( ) อยู่ร่วมกัน	( ) แยกกันอยู่	( ) หย่าร้าง
( ) บิดาเสียชีวิต	( ) มารดาเสียชีวิต	( ) อื่นๆ (ระบุ) .....

2. บ้านที่น้องอาศัยอยู่ อยู่ในชุมชนประเภทใด

( ) ย่านธุรกิจการค้า	( ) แหล่งที่พักอาศัย	( ) หมู่บ้านจัดสรรชานเมือง
( ) ชุมชนแออัด	( ) อื่นๆ (ระบุ)	

3. น้องมีบุคคลใกล้ชิดคนที่สูบบุหรี่หรือไม่

- ( ) ไม่มี
- ( ) มี ..... คือ
( ) บิดา	( ) มารดา	( ) เพื่อน
( ) พี่ชาย	( ) พี่สาว	( ) รุ่นพี่ที่เรียนโรงเรียนเดียวกัน
( ) ญาติ	( ) ครู	( ) อื่นๆ .....

4. น้องเคยถูกชักชวนให้ทดลองสูบบุหรี่บ้างหรือไม่

ไม่เคย

เคย ผู้ชักชวนคือ บิดา มารดา เพื่อน

พี่ชาย พี่สาว รุ่นพี่ที่เรียนโรงเรียนเดียวกัน

ญาติ ครู อื่นๆ .....

5. น้องเห็นคนสูบบุหรี่จากที่ไหนบ้าง ?

ที่บ้าน ในภาพยนตร์

ใน VDO ในโรงเรียน

ในหนังสือการ์ตูน

ข. พฤติกรรมการสื่อสารทั่วไป

6. น้องคุยโทรศัพท์หรือไม่

คุย

ไม่คุย (ข้ามไปตอบข้อ 12)

7. น้องคุยโทรศัพท์บ่อยครั้งแค่ไหน

ทุกวัน 1-3 วัน/สัปดาห์

4-5 วัน/สัปดาห์ เดือนละครั้ง

8. น้องอ่านหนังสือการ์ตูนหรือไม่

อ่าน

ไม่อ่าน (ข้ามไปตอบข้อ 15)

9. น้องอ่านหนังสือการ์ตูนบ่อยแค่ไหน

ทุกวัน 1-3 วัน/สัปดาห์

4-5 วัน/สัปดาห์ เดือนละครั้ง

10. น้องชอบดู VDO หรือไม่

- ชอบ
 ไม่ชอบ (ข้ามไปคอบข้อ 18)

11. น้องดู VDO บ่อยแค่ไหน

- ทุกวัน   1-3 วัน/สัปดาห์
 4-5 วัน/สัปดาห์   เดือนละครั้ง

ค. พฤติกรรมการสื่อสารเกี่ยวกับการสูบบุหรี่

12. น้องเคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่หรือไม่

- เคย   ไม่เคย

13. หากเคยน้องได้รับข่าวสารจาก

☐ โทรทัศน์	☐ วิทยุ
☐ หนังสือพิมพ์	☐ วารสาร/นิตยสาร
☐ โปสเตอร์	☐ บิลบอร์ด/ฉายาติ
☐ ครู/อาจารย์	☐ เพื่อน
☐ จดหมายข่าวจากมูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่	
☐ อื่นๆ (ระบุ) _____	

ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับบุหรี่

ให้น้องเลือกข้อความที่เห็นว่าถูกต้องที่สุด เพียงข้อเดียว

14. สารพิษในข้อใดที่มีอยู่ในควันบุหรี่

- ก. ไฮโครเจนซัลไฟด์
- ข. นิโคติน
- ค. ไฮโครเจนไซยาไนด์
- ง. ออกซิเจน

15. ข้อใดบ้างที่เกิดจากการสูบบุหรี่

- ก. มะเร็งกระเพาะอาหาร
- ข. มะเร็งผิวหนัง
- ค. มะเร็งปอด
- ง. โรคหัวใจ

16. พ.ร.บ. ควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2535 ห้ามขาย แดกเปลี่ยนให้บุหรี่แก่บุคคลอายุต่ำกว่า 18 ปี หากผู้ใดฝ่าฝืนจะต้องได้รับโทษอย่างไร

- ก. ปรับไม่เกิน 1,000 บาท
- ข. จำคุก 5 ปี
- ค. ปรับไม่เกิน 2,000 บาท
- ง. ปรับ 2,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

17. วันงดสูบบุหรี่โลกตรงกับวันใด

- ก. 1 พฤษภาคม
- ข. 31 พฤษภาคม
- ค. 1 มิถุนายน
- ง. 31 มิถุนายน

18. พ.ร.ค. คู่ครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ ฉบับวันที่ 1 ต.ค. 2535 ห้ามสูบบุหรี่อย่างเด็ดขาด ในสถานที่ใด
- ก. พิพิธภัณฑ์
  - ข. โรงเรียน
  - ค. โรงหนัง
  - ง. ห้างสรรพสินค้า
19. บุคคลที่สูบบุหรี่มักจะมีบุคลิกลักษณะเช่นไร
- ก. ร่าเริง แก่ช้ำ
  - ข. หน้าตาสดใส ไม่มีริ้วรอย
  - ค. หน้าตาหมองคล้ำ แก่เร็ว
  - ง. หน้าตาสดใส แก่ช้า
20. ระหว่างผู้สูบบุหรี่กับผู้ได้รับควันบุหรี่ ใครที่ได้รับอันตรายมากกว่ากัน
- ก. ผู้สูบบุหรี่
  - ข. ผู้ได้รับควันบุหรี่
  - ค. ได้รับเท่าๆ กัน
  - ง. ไม่ทราบ

ตอนที่ 3 ทักษะคิดที่มีต่อบุหรี

คำชี้แจง ให้นักจัดทำเครื่องหมาย ลงในช่องที่ตรงกับความรู้ที่ถูกต้องและความเห็นของน้องมากที่สุด

ข้อความ	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	กลางๆ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
21.การศุบบุหรีดีให้พี่					
22.การศุบบุหรีดีให้เป็นโรคมะเร็งปอด					
23.การศุบบุหรีดีได้คะแนนดี					
24.การศุบบุหรีดีได้กินปลอกฉิม					
25.การศุบบุหรีดีให้พี่พลัดถิ่นใจ					
26.การศุบบุหรีดีให้พี่สุขภาพ					
27.การศุบบุหรีดีเป็นการรบกวนผู้อื่น					
28.การศุบบุหรีดีให้พี่เลิกโบยตี					
29.การศุบบุหรีดีให้พี่ขี้ขลาด					
30.การศุบบุหรีดีให้พี่เป็นตุ๊กตุ๊ก					
31.การศุบบุหรีดีให้พี่ความร้อมมัน					
32.การศุบบุหรีดีให้พี่เป็นผู้ใหญ่					
33.การศุบบุหรีดีให้พี่จนจนรอบ					

สิบปีแห่งแรงใจ “ขอบคุณที่ไม่สูบบุหรี่”

โดย อภิญญา ตันทวีวงศ์

บุหรี่ยกกับคนไทย รู้จักกันมานานเท่าไรไม่มีใครทราบแน่ แต่หากจะสืบสาวไปในสายสัมพันธ์อันยาวนานเส้นนี้ คงไม่มีช่วงจังหวะไหน ที่จะเข้มข้นไปด้วยคำถาม ความหึกเหแห่งคลื่นทัศนะ และกระแสเปลี่ยนแปลงของค่านิยม ที่สังคมไทยมิให้แกการสูบบุหรี่มากเท่ากับ 10 ปีที่ผ่านมา

และยากจะปฏิเสธว่า หน่วยงานพัฒนาเอกชนเล็กๆ ภายใต้ม “มูลนิธิหมอมชาวบ้าน” ซึ่งมีคนทำงานเต็มตัวน้อยนิด ภายใต้อชื้อ “โครงการรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่” เป็นหนึ่งในปัจจัยกระตุ้นให้ค่านิยมดั้งเดิมที่คนไทยมิให้ต่อการสูบบุหรี่ต้องสั่นคลอน กระทั่งคลี่คลายมาสู่ตัวเลขของอัตราการสูบบุหรี่ที่ลดลงอย่างเห็นได้ชัด ในระยะครึ่งหลังแห่งทศวรรษแรกของงานรณรงค์

และที่ชัดเจนที่สุดก็คือ สายตาที่สังคมไทยมองบุหรี่ยได้แปรเปลี่ยนไปแล้วอย่างสิ้นเชิง

เรียนรู้บทเรียน นำสู่บทแรก

ช่วงนับจากปี 2523 ซึ่งองค์การอนามัยโลกประกาศเป็นปีแห่งการไม่สูบบุหรี่ และนำมาสู่ความตื่นตัวในการแสวงหาและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับผลพวงจากการสูบบุหรี่ต่อสุขภาพอย่างขนานใหญ่ ศ.น.พ.ประเวศ วะสี รองประธานมูลนิธิหมอมชาวบ้านขณะนั้น ซึ่งมีโอกาสได้ไปร่วมประชุมกับหน่วยงานนี้ในต่างประเทศโดยตลอด

จึงรับรู้ข้อมูลถึงเรื่อง
ของพิษภัยจาก
บุหรี่ยที่มีการ
ศึกษาใน
หลาย ๆ
ประเทศ ซึ่ง

แสดงแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกัน คือ บุหรี่ยได้กลายเป็นสาเหตุแห่งการเจ็บป่วยและเสียชีวิตที่ฉกาจฉรรรจยยิ่งขึ้นเรื่อยๆ ขณะเดียวกัน ด้วยระยะเวลาอันยาวนานถึง 20-30 ปี กว่าที่อาการของโรครกัยใช้เจ็บจะปรากฏทำให้ความตระหนักต่อภัยของบุหรี่ยต่อสุขภาพถูกละเลย มิได้รับการใส่ใจจริงจังมาโดยตลอด

ในปี 2528 ศ.น.พ.ประเวศ จึงได้เปรยกับกลุ่มคนทำงานในองค์กรพัฒนาเอกชนด้านสาธารณสุขว่า อยากให้ช่วยกันรณรงค์ให้คนไทยลดการสูบบุหรี่ยลง และสร้างค่านิยมที่ไม่สูบบุหรี่ยแก่คนรุ่นใหม่

จากจุดนั้น ทำให้มีการปรึกษาหารือและเห็นพ้องกันว่า ต้องมีการรณรงค์ในเรื่องนี้อย่างจริงจัง และต่อเนื่อง จึงมีการมอบหมายให้คณะกรรมการประสานงานองค์กรพัฒนาเอกชนด้านสาธารณสุข หรือ คปอ.ส. ศึกษา รวบรวมข้อมูล และประสานงานกับฝ่ายต่าง ๆ เพื่อจัดตั้งเป็นคณะทำงานขึ้น

ความเป็นรูปเป็นร่างเดินหน้าไปเป็นลำดับด้วยความร่วมมือของบุคคลและองค์กรที่สนใจ มีการยกร่าง จัดทำโครงการงาน กิจกรรม และจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมา โดยเชิญ ศ.น.พ.ประเวศ วะสี เป็นประธาน ศ.น.พ.อรรถสิทธิ์ เวชชาชีวะ อดีตคณบดีคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี และอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดลขณะนั้น ซึ่งเคยร่วมงานด้านวิชาการและพัฒนาวงการแพทย์ร่วมกับ ศ.น.พ.ประเวศ มานาน เป็นรองประธาน และยังมีแพทย์รุ่นใหม่ที่ต้องการเห็นการเคลื่อนไหวเชิงรุกในการรณรงค์ปัญหาบุหรี่ยอีก 2 คน คือ ศ.น.พ.ประกิต วาทีสาธกกิจ อายุรแพทย์ที่จับเกี่ยวกับโรครกัยอันทุกข์ทรมานที่เกิดจากบุหรี่ยมานานกว่าสิบปี และ ผศ.น.พ.ไพบุลย์ สุริยะวงศ์ไพศาล แพทย์ที่สนใจ

มติทางสังคมวัฒนธรรม ร่วมเป็นกรรมการ โดยมี บัณฑิต ฤทธิศักดิ์ ก้าวเข้ามาทำงานในฐานะเจ้าหน้าที่ประจำโครงการเต็มตัวคนแรก

หลังจากที่มีการหารือในที่ประชุมอย่างกว้างขวาง ชื่อ “โครงการรณรงค์ต่อต้านการสูบบุหรี่” ที่มีการเสนอผู้ที่ประชุมในครั้งแรกก็ได้ถูกปรับเปลี่ยนเสียใหม่เป็น “โครงการรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่” เพื่อนำเสนอความรู้สึกในเชิงบวก หลีกเลี่ยงปฏิกิริยาต่อต้านจากสังคมบางส่วน

แนวทางการรณรงค์เชิงบวกนี้ ได้ถูกยึดเป็นแนวทางหลักของโครงการรณรงค์ฯ ตลอด 10 ปีที่ผ่านมา และเป็นกลยุทธ์ส่วนสำคัญที่ทำให้กระแสการรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ไม่เคยขาดแคลนแนวร่วม

สิบปีกับหลายสิบโครงการ

จากหลักการที่ผู้ก่อตั้งร่วมกันกำหนดขึ้น 3 ข้อคือ

หนึ่ง มีความต่อเนื่อง

สอง มีข้อมูลวิชาการรองรับอย่างจริงจัง

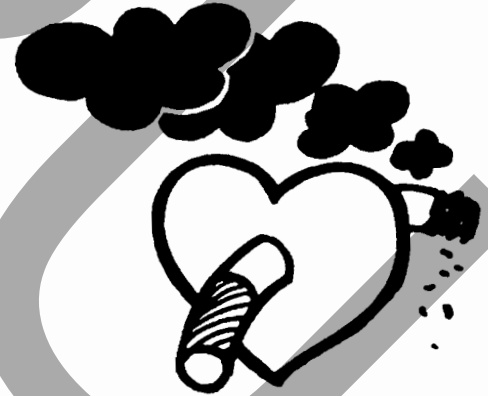
และสาม มีแผนงานรองรับอย่างเป็นระบบ

ร่วมกับคำนึงถึงกลุ่มเป้าหมาย 3 อันดับแรกที่ต้องการสื่อสารด้วย ได้แก่ สื่อมวลชน ผู้มีอำนาจตัดสินใจในภาครัฐ และโรงเรียน ในปี 2529 จึงได้กำเนิดผลงานชิ้นแรกเริ่มประเดิมโครงการในรูปของสื่อรณรงค์ 2 ชิ้นคือ การจัดพิมพ์สติ๊กเกอร์ “เขตปลอดบุหรี่” และจัดทำสไลด์ชุด “คนกับบุหรี่” โดยได้รับทุนสนับสนุนจากสโมสรโรดาร์คูสิต และผลปรากฏว่า สื่อทั้งสองชิ้นได้รับการตอบสนอง

อย่างดี เขตปลอดบุหรี่กลายเป็นสื่อหลักในการขออากาศบริสุทธิ์ในยุคปัจจุบัน และสไลด์ชุดแรกนี้ก็ได้ถูกถือไปเผยแพร่ออกไปมากกว่า 500 ชุด

สื่อมวลชน ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายแรกก็ให้ความสำคัญและคาดหวังกับการเริ่มต้นของโครงการรณรงค์ฯ อย่างกว้างขวาง เช่น ชุม คอลัมนิสต์ของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ และสนิทสุดา เอกชัยจากหน้าสารคดี “เอาท์ลุค” ของหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ ที่ต่างก็แสดงความเชื่อมั่นไว้ในข้อเขียนของตนว่า การเริ่มต้นครั้งนี้จะไม่เป็นเหมือนดัง “ไฟไหม้ฟาง”

ปลายปีถัดมา คือในเดือนตุลาคม 2530 การรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่เริ่มขยายผลกว้างไกลออกไปยิ่งขึ้น เมื่อโครงการรณรงค์ฯ ร่วมกับชมรมแพทย์ชนบท ซึ่งมี น.พ.ชูชัย ศุภวงศ์ เป็นประธานชมรมในขณะนั้น จัดงานวันรณรงค์จากทุกภาคของประเทศมุ่งสู่กรุงเทพมหานคร โดยวางเป้าหมายเพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงพิษภัยบุหรี่พร้อมกับคำรายชื่อแสดงประชามติเห็นด้วยการไม่สูบบุหรี่

รายชื่อที่นักกิจกรรมรวบรวมได้ 5,900,000 คน ได้ถูกมอบสู่มือ ชวน หลีกภัย ประธานสภาผู้แทนราษฎรในขณะนั้น เพื่อเป็นเครื่องยืนยันว่าคนไทยต้องการกฎหมายควบคุมการสูบบุหรี่และที่ให้ความคุ้มครองสุขภาพของส่วนรวมจากควันบุหรี่ โดยในขณะนั้น ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายในเรื่องดังกล่าว มีแต่เพียงข้อบัญญัติห้ามสูบบุหรี่ในโรงพยาบาลนตรีและรถโดยสารประจำทางเท่านั้น

ท่าทีของรัฐบาลในช่วงดังกล่าวต่อเรื่องของ

บุหรี่เต็มไปด้วยความสับสนยิ่ง ที่เห็นได้ชัดเจนก็คือ ในช่วงเดือนมกราคม 2531 รัฐบาลได้มีนโยบายขัดแย้งกัน โดยในทางหนึ่งได้ให้กระทรวงสาธารณสุขไปจัดทำร่างแผนงานควบคุมการบริโภคยาสูบ ขณะที่อีกทางหนึ่งได้อนุมัติให้มีการเพิ่มกำลังผลิตของโรงงานผลิตยาสูบเพิ่มขึ้น

ในปีถัดมา กระแสวิพากษ์วิจารณ์เรื่องของบุหรี่ในบ้านเราทวีความเข้มข้นสูงขึ้น เมื่อสหรัฐอเมริกาแสดงท่าทีเด็ดเดี่ยวว่าต้องการ “ง้าง” ตลาดบุหรี่ที่ไทยเคยปิดตายสำหรับบุหรี่นอกตลอดมา โดยการยื่นคำขาดให้รัฐบาลไทยยินยอมให้บุหรี่จากต่างประเทศเข้ามาวางขายในเมืองไทยได้อย่างถูกกฎหมาย

เหตุการณ์ดังที่เรียดในครั้งนี้นำไปสู่จุดหักเหสำคัญของโครงการรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ เพราะกลายเป็น “ปัญหาที่นำไปสู่โอกาส” ทำให้เกิดการรวมตัวกระชับแน่นระหว่างฝ่ายต่างๆ ที่ห่วงใยต่อสภาพแวดล้อมที่จะเกิดขึ้น ทั้งจากองค์กรในและนอกประเทศ โดยมีโครงการรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ ซึ่งในขณะนั้นมี ศ.น.พ.ประคิด วาทีสากรกิจรั้งตำแหน่งเลขาธิการ ร่วมเป็นหนึ่งในแกนหลัก

สถานการณ์ดังกล่าวทำให้ประเทศไทยจำเป็นต้องมีกฎหมายคุ้มครองสุขภาพประชาชนจากภัยบุหรี่ออกสะท้อนให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้น ส่งผลให้สื่อมวลชนหันมาให้ความสำคัญกับการเสนอข่าวและข้อมูลเกี่ยวกับพิษภัยบุหรี่ และกดดันให้รัฐบาลเร่งออกกฎหมายมาเตรียมรับมือกับความเปลี่ยนแปลงของตลาดบุหรี่ในประเทศโดยเร็ว

ปัจจัยเหล่านี้ทำให้ความตื่นตัวในเรื่องของบุหรี่ในระดับการเมืองเกิดขึ้นอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ และในที่สุดรัฐบาลก็ได้ยอมรับอย่างเป็นทางการว่า การรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ถือเป็นนโยบายข้อหนึ่ง

กล่าวได้ว่าการ “คลอด” พรบ.ควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ และพรบ.ว่าด้วยการสูบบุหรี่ ในที่สาธารณะ ออกมาเป็นผลสำเร็จในปี 2535 ภายใต้อายุ “อานันท์ 1” เป็นผลพวงโดยตรงจากการทำงานอย่างหนักจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในครั้งที่ไทยถูกบีบให้เปิดตลาดบุหรี่นอกในปี 2532 นั้นเอง

“ไม่ยี่ดติด ไม่หยุดนิ่ง” เคล็ดลับเบื้องหลังความสำเร็จ

หลังวิกฤติการณ์ผ่านพ้น ความเคลื่อนไหวในโลกถัดมาของโครงการรณรงค์ฯ ได้ปรับเปลี่ยนจากการผลักดันนโยบาย ซึ่งได้คลี่คลายออกมาเป็นกฎหมายทั้งสองฉบับดังกล่าว มาเป็นการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลแบบ “ซึมลึก” ทั้งในการเสริมสร้างค่านิยมใหม่ให้คนทุกวัยห่างไกลจากการสูบบุหรี่ และการสร้างเครือข่ายและขยายแนวร่วมในการรณรงค์ด้วยพื้นฐานความคิดว่า จิตสำนึกของคนในสังคม และมาตรการทางสังคม จะแปรทุกอย่างไปสู่การลงมือทำและหล่อหลอมพฤติกรรมของคนในสังคมขึ้นมา และสิ่งนี้จะดำรงอยู่ในสังคมไทยอย่างยั่งยืน

นับจากปี 2536 เป็นต้นมา กลุ่มเป้าหมายในการรณรงค์ได้ถูกกำหนดขึ้นใหม่ให้มีความชัดเจนและเฉพาะเจาะจงมากขึ้น เป็น 6 กลุ่ม คือ เด็ก เยาวชน ผู้หญิง พระภิกษุ สำนักงาน และคนที่อยากเลิกบุหรี่ โดยเนื้อหาในการรณรงค์ลักษณะกิจกรรม และสื่อที่ใช้แตกต่างกันออกไป

อย่างไรก็ตาม ใน 6 กลุ่มนี้ เด็กและเยาวชนถือเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญอันดับแรกสุดของโครงการรณรงค์ฯ เพราะถือว่าการป้องกันตั้งแต่แรกเริ่มจะช่วยสกัดกั้นปัญหาอื่นๆ ที่จะเกิดตามมาอย่างได้ผลที่สุด

ในการดำเนินงานนั้น ด้วยข้อจำกัดด้านงบประมาณ โครงการรณรงค์ฯ จึงพุ่งเป้าไปที่การ

รณรงค์ทางสื่อสารมวลชนเป็นหลัก ทำให้กิจกรรมของโครงการรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ในช่วงที่ผ่านมามีลักษณะเฉพาะตัวที่เด่นชัด นั่นคือ จะเป็นกิจกรรมที่สร้างสรรค์ขึ้นมาเพื่อให้สอดคล้องกับกระแสสังคมและไม่ขัดติดกับรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งตายตัว เช่น การจัดกิจกรรมที่เข้ากับวาระพิเศษต่างๆ เช่น วันพ่อ วันเด็ก วันวาเลนไทน์ จัดประกวดงานศิลปะ แข่งขันแดนแอโรบิก ฯลฯ ภายใต้นโยบายรณรงค์เชิญชวนให้ทุกคนห่างไกลจากบุหรี่

ด้วยความเป็นองค์กรที่ปลอดจากผลประโยชน์ในเชิงธุรกิจ จึงมีดารารหรือคนดังขวัญใจวัยรุ่นอาสาเป็นตัวแทนในการสื่อ "สาร" ที่ต้องการจะก่อให้เกิดเป็นกระแสค่านิยมใหม่ ทั้งในรูปแบบนางแบบ โปรสเคอร์ การให้สัมภาษณ์เผยแพร่แก่สื่อมวลชนต่างๆ โดยในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา มีคนดังๆ ที่อาสาเข้ามาช่วยโครงการรณรงค์ฯ กว่า 40 คน รวมทั้งยังได้รับความร่วมมือจากผู้ป่วยที่มีประสบการณ์ทนทุกข์ทรมานจากโรคที่มีสาเหตุจาก

บุหรี่ เปิดตัวมาช่วยกันยื่นข้อเสนอสังคมให้อยาประมาณต่อภัยจากการสูบบุหรี่ โดยที่หลายต่อหลายรายเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียง และมีศรัทธาสละเวลาและแรงกายมาร่วมในกิจกรรมต่างๆ สม่าเสมอ เช่น คุณดอกดิน กัญญามาลย์, คุณส.อาสนจินดา ผู้ล่องลับ และอีกมากมายหลายคนซึ่งส่วนหนึ่งเหลืออยู่เพียงชื่อในวันนี้

ตั้งแต่เริ่มต้นโครงการ เรื่องของการผลิตสื่อที่มีศักยภาพ เป็นสิ่งที่ได้รับความสำคัญมาโดยตลอด และสื่อในรูปแบบต่างๆ เหล่านี้จะถูกส่งผ่านไปยังช่องทางที่ทรงอิทธิพลต่อสังคมในยุคปัจจุบันที่สุด นั่นก็คือสื่อมวลชนแขนงต่างๆ โดยที่จะมีการสำรวจความ

เคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลาถึงช่องทางสื่อที่มีประสิทธิภาพสูงในการเผยแพร่ข่าวสารข้อมูล

ทุกวันนี้ สื่อและข่าวสารชิ้นใหม่ๆ ของทางโครงการฯ จะถูกส่งไปยังสื่อมวลชนครั้งละ 500-600 ราย โดยจะเป็นการส่งแบบเฉพาะเจาะจงตัวผู้รับเกือบทั้งหมด

สิ่งที่ค้นพบจากการทำงานมานานหนึ่งทศวรรษของโครงการการรณรงค์ฯ ก็คือ สื่อมวลชนและครอบครัวเป็นเสมือนน้ำมันชั้นดีที่คอยเป็นเรียวแรงให้งานขายนี้อืบหน้าไปด้วยดี

ขณะเดียวกัน ก็พบว่า การรณรงค์กับเด็กเป็นส่วนที่ประสบความสำเร็จสูงสุด และเป็นส่วนที่ได้ประโยชน์สองต่อ คือ นอกจากจะสัมพันธ์กับการทำให้พ่อแม่ผู้ปกครองเลิกบุหรี่สำเร็จมากต่อมากแล้ว ยังมีผลโดยตรงกับพฤติกรรมของเด็กกับการสูบบุหรี่ในอนาคต เมื่อเติบโตขึ้นแล้วด้วย

ด้วยแรงบันดาลใจและความมั่นใจจากการสนองตอบท่วมท้นจากเด็กๆ ต่อการรณรงค์ในช่วงแรก โครงการรณรงค์ฯ จึงมีกิจกรรมในระยะช่วงปีหลังที่คิดค้นเพื่อกลุ่มเป้าหมายสำคัญนี้เป็นการเฉพาะหลายโครงการ ไม่ว่าจะเป็น "โครงการเด็กคือดวงใจ" ซึ่งมุ่งผลิตสื่อหลากหลายที่มีเป้าหมายร่วมกันคือให้ทุกฝ่ายกินสภาพแวดล้อมที่ปลอดควันบุหรี่แก่เด็กๆ "โครงการครอบครัวปลอดบุหรี่" "คนรุ่นใหม่ไม่สนใจบุหรี่" และ "ชมรมเยาวชนปลอดสะอาด" ที่มีสมาชิก 18,000 คน หลังจากเริ่มโครงการเพียง 3 ปี

กระทู้นโยบายรัฐ

ภารกิจอีกด้านหนึ่งที่กระทำต่อเนื่องควบคู่มากับงานรณรงค์กับกลุ่มเป้าหมายก็คือ การเสนอแนะ และท้วงติงนโยบายของรัฐบาลชุดต่างๆ ที่ผ่านมาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของบุหรี่ เริ่มต้นตั้งแต่การรณรงค์ในช่วงแรก ระหว่างปี 2529-

2533 ซึ่งมีการรณรงค์คัดค้านการขายโรงงานยาสูบ เสนอให้รัฐบาลออกกฎหมายห้ามโฆษณาหรือรณรงค์คัดค้านการนำเข้าบุหรี่ต่างประเทศและที่ยืนยันตลอดมาในระยะหลังๆ ก็คือ ขอให้มีการเพิ่มราคาขายบุหรี่ให้สูงขึ้นอย่างสม่ำเสมออย่างเหมาะสมตามภาวะเงินเฟ้อ โดยการขึ้นภาษีบุหรี่เนื่องจากหลักฐานการวิจัยพบว่า จะมีผลเกี่ยวเนื่องให้วัยรุ่นที่จะเริ่มเข้ามาสูบบุหรี่มีจำนวนน้อยลง เพราะวัยรุ่นเป็นกลุ่มคนที่ยังไม่มีรายได้เป็นของตัวเอง

การผลักดันเรื่องมาตรการภาษี ซึ่งทางโครงการฯ กระทำมาโดยตลอดตั้งแต่ปี 2530 ประสบความสำเร็จ โดยรัฐบาลนำมาปฏิบัติเป็นครั้งแรกเมื่อปี 2537

ปัญหาหนึ่งที่น่าสนใจก็คือ บทบาทจากภาครัฐในการรณรงค์

ในด้านของการดำเนินการแล้วหากหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการควบคุมการสูบบุหรี่ได้มีการประสานงานกับองค์กรเอกชนอย่างใกล้ชิดแล้ว จะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการทำให้คนสูบบุหรี่ลดลงได้มาก โดยรัฐเน้นทำในสิ่งที่องค์กรเอกชนทำไม่ได้ ในขณะที่องค์กรเอกชนทำในสิ่งที่ระบบราชการทำไม่ค่อยได้ ถ้าทำได้เช่นนี้จะบังเกิดผลงานสูงสุด

งานที่กระทรวงสาธารณสุขควรเน้นคือการดูแลบังคับใช้กฎหมาย การประสานงานและสนับสนุนให้หน่วยงานอื่นๆ ทำกิจกรรมต่างๆ การกำหนดนโยบายที่ก้าวหน้ายิ่งขึ้น โดยที่ตัวเองไม่จำเป็นต้องลงไปทำกิจกรรมต่างๆ เสียเอง

ในขณะที่องค์กรเอกชนมีความคล่องตัวในเรื่องการทำกิจกรรมและการรณรงค์ ควรที่จะได้รับการสนับสนุนมากกว่านี้ แต่กระทรวงก็ไม่สามารถให้การสนับสนุนได้

วันนี้ยังมีปัญหา

แม้จะฝากผลงานไว้มากมายนับไม่ถ้วนตลอดช่วงหนึ่งทศวรรษที่ผ่านมา แต่ก็ยังมีปัญหาที่ยังรอการคลี่คลาย

นั่นคือ เรื่องของงบประมาณ

ตั้งแต่แรกเริ่ม โครงการรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ อาศัยเงินดำเนินโครงการจากมูลนิธิหมอชาวบ้าน ซึ่งเป็นองค์กรเล็กๆ ที่มีรัยส์ แต่ในช่วงระยะ 4 ปีหลัง ได้มีการปีโคโรเลียมแห่งประเทศไทยให้การสนับสนุนการดำเนินงาน เป็นจำนวนเงินปีละ 1 ล้านบาท และมีการเสนอโครงการรายปีของงบประมาณสนับสนุนจากกระทรวงสาธารณสุข ที่ประกาศเจียดงบประมาณส่วนหนึ่งให้แก่โครงการที่องค์กรพัฒนาเอกชนเสนอเข้ามาให้พิจารณา

หรือที่เรียกกันสั้นๆ ว่า “งบเอ็นจีโอ” ซึ่งงบประมาณมีน้อยเกินกว่าจะช่วยสนับสนุนงานขององค์กรต่างๆ ให้เติบโตขึ้นได้ อีกทั้งยังมีขั้นตอนที่เกี่ยวข้องเนืองนิตย์ และบางปีก็ไม่ได้รับการจัดสรร ทำให้ไม่มีความสม่ำเสมอ โครงการหลายๆ อย่างที่วางไว้ต้องปรับให้แคบลงอยู่เสมอ เพื่อให้เข้ากับงบประมาณ

ในกระเป๋า ทำให้พลาดผลเต็มเม็ดเต็มหน่วยที่น่าจะได้รับไปอย่างน่าเสียดาย เช่น สื่อบางชิ้นที่ผลิตขึ้นทำได้เพียงจำนวนจำกัด จนไม่มีโอกาสได้นำไปเผยแพร่ในที่ห่างไกล หรือมีจำนวนมากพอที่จะใช้ให้เกิดผลเต็มที่

ในปีนี้ ซึ่งเป็นปีที่ 10 ของการดำเนินโครงการรณรงค์ฯ มีสื่อรณรงค์หลายชิ้นที่ได้รับการคิดค้นสร้างสรรค์ โดยความร่วมมือของครีเอทีฟมีเอชหนึ่งของวงการโฆษณา ทว่าต้องเก็บไว้นิ่งๆ ในลิ้นชักอย่างน่าเสียดาย เพราะขาดทุนรอนที่จะนำมาผลิตให้ออกมาเป็นชิ้นงานสมดังความตั้งใจของผู้สร้างสรรค์ ด้วยเหตุผลจากเรื่องของทุนผลิตสื่อ

เป็นสำคัญ

ขณะที่การดำเนินงานขององค์กรพัฒนาเอกชนในต่างประเทศจะอาศัยทุนรอนจากการสนับสนุนของสาธารณชนทั่วไปเป็นหลัก แต่สำหรับบ้านเราสภาพดังกล่าวยังอยู่ห่างไกลเฉพาะกรณีของโครงการณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่เอง มีรายได้จากการบริจาคจากประชาชนเพียงร้อยละ 10 จากงบประมาณทั้งหมดเท่านั้น โดยผู้บริจาคส่วนใหญ่เป็นผู้วัยที่ทุกข์ทรมานเพราะบุหรี่

ขณะที่ในหลายประเทศ เช่น บางรัฐของออสเตรเลีย รัฐบาลมีนโยบายชัดเจนในการแบ่งเงินภาษีที่เก็บได้จากบุหรี่ส่วนหนึ่งเป็นอัตราแน่นอนเพื่อนำมาใช้สนับสนุนงานรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่เพื่อให้เท่าทันระดับปัญหาที่เป็นจริง แต่แนวคิดดังกล่าวยังไม่เป็นที่ยอมรับจากรัฐบาลไทย แม้จะมีการเสนอแนะจากหลายฝ่ายต่อผู้มีอำนาจตัดสินใจในรัฐบาลหลายต่อหลายชุดมาแล้วก็ตาม

เริ่มต้นทศวรรษใหม่ “กำลังใจยังเต็มร้อย”

ก้าวสู่ปีที่ 11 ในปี 2539 นี้ โครงการรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ คัดเลือกก้าวเดินออกจากร่มของ “มูลนิธิหมอชาวบ้าน” เพื่อเติบโตสู่ “มูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่” อย่างเต็มตัว ด้วยเหตุผลที่ต้องการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานให้สูงขึ้น

จากการสรุปบทเรียนที่ผ่านมา “มูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่” ยังคงยืนยันยึดที่จะทำงานเจาะลึกยังกลุ่มเด็กและเยาวชน โดยเน้นแนวทางรณรงค์คือสาธารณชนเช่นเดิม ขณะเดียวกันก็วางแผนเสริมสื่อเฉพาะ ที่ทำให้เข้าถึงกับกลุ่มคนได้ทั่วถึงยิ่งขึ้น โดยเน้นทั้งในแง่ของความหลากหลาย และมีปริมาณมากเพียงพอ ภายใต้กระบวนการผลิตสื่อที่มีขั้นตอนการวิเคราะห์วิจัยให้เข้าถึง

และจับรสนิยมกลุ่มเป้าหมายได้อย่างแท้จริงรวมอยู่ด้วย

โครงการที่กำลังคืบหน้าจะได้รับการสานต่อและโครงการสร้างสรรค์อีกมากยังรอकिनวันและโอกาสที่จะถูกเนรมิตให้เป็นจริงขึ้น แม้จะด้วยเงินกันกระเป่าเพียงน้อยนิด

หากไร้เสียซึ่ง “แรงใจ” และการสนับสนุนจากทุกส่วนของสังคม งานรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ก็คงไม่มีวันได้ถือกำเนิดเติบโต และดำรงอยู่ได้ในทศวรรษที่สอง และต่อๆ ไป

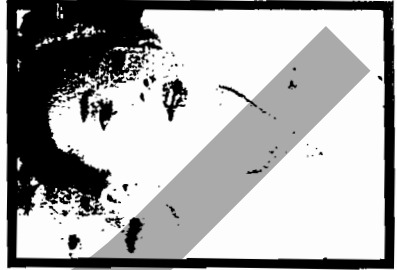
เลิกสูบบุหรี่ การวางแผนกำจัดบุหรี่

บ้านผมไม่มีใครสูบบุหรี่
แต่ผมรู้ว่า บุหรี่เป็นอันตราย
ต่อสุขภาพ ทำให้เป็นโรค
มะเร็งในออด ไก่กล้องเสียง
แล้วก็ยิ่งเสียเงินด้วย...
วันหนึ่งเขาไม่สูบบุหรี่ก็แล้ว
นี่สิเรียนชั้น ป.5

แม่ประเสริฐธรรมวิทยยา
คุณแม่ประสาเด็กได้เห็น
รอบุหรี่ แม่ไม่ไปได้สัมผัส
พบว่าเพื่อนแถวโรงเรียน
ก็หลยกลาหลงผิดสูบบุหรี่
มีลูกตา
แม่ศรีของพ่อประเท
ระเทศไทย พบว่า บุหรี่
อันตรายที่เขารู้จัก
คือมันไปสูยสุขภาพดีอัน
ที่เขารู้จัก เขาเรียน
ได้จน ด้วยเหตุนี้เขา
ก็สูบบุหรี่แล้วเขาก็
ดีก็ตามหลงผิดสูบบุหรี่
ของเขามองไม่เห็นกัน
ก็เลยหาสิ่งดีที่เป็นการไม่
สูบบุหรี่คือจะเลิกสูบบุหรี่

เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2540 ที่ผ่านมาก
จุดประกายได้มีออกเข้าไปถึงคต
การณีสไมล์บิตเซอร์คาราวานเคลื่อนที่
ให้ความรู้แก่เยาวชน ที่โรงเรียน
ประเสริฐธรรมวิทยยา ย่านถนนบรรทัด
ทอง และหลังจากที่เด็กชั้น ป.5 และ
ป.6 ผ่านการตรวจร่างกายโดยการมี
แล้ว ก็ได้พูดคุยกับเด็กบางรายเพื่อ
เป็นกรณีตัวอย่างในการละเลิก
แนวความคิดระหว่างเด็กกับบุหร

ค.ช.กมลบุตร ลาอานวนผล
(น็อค) อายุ 9 ขวบ นักเรียนชั้น ป.5
บอกว่า "ที่บ้านผมมีเงิน 4 คนคือ
พ่อ แม่ พี่ และผม แต่ไม่มีใครสูบบุหรี่
เพราะทุกคนเห็นว่าบุหรี่เป็นอันตราย
ต่อสุขภาพ ทำให้มีโรคของเรืงในมอด
กล้องเสียง ทำให้หัวใจล้มเหลว และยัง
เสียเงินอีก แต่ถ้าผมไปเจอคนสูบบุหรี่
ก็จะบอกให้เขาเลิกสูบบุหรี่ พร้อมกับ
อธิบายให้ฟังถึงโทษของมัน" เขาแสดง
ความมั่นใจและว่า ไม่ขอคบกับบุหร
นี่ซึ่งไม่ขอคบกับบุหร และบอกว่า
มีโครงการแบบนี้เป็นอีก

น้องปู้ค

น้องบู้ค

น้องสูค

เสียงสะท้อน 'ดนตรีไม่สูบบุหรี่'

ค.ช.ศิริลักษณ์ คุณสาร
สีพันงส์(น้องโมริ) ชั้น 10 ขวบ
ชั้น ป.5 บอกว่า ที่บ้านคุณพ่อชอบ
สูบบุหรี่ โดยบอกพ่อว่า สูบบุหรี่ไม่ดี
เป็นอันตรายต่อสุขภาพ มากเกินไป
บางทีต้องไม่เจาะกล่องเสียงก็ให้

"คุณพ่อสูบบุหรี่ได้ประมาณ 4 ปี

แล้ว บางครั้งก็สูบบุหรี่ในบ้านด้วย
แต่บางครั้งก็ออกไปสูบบุหรี่นอกบ้าน
ที่วันไหนคุณแม่บอก พยายามให้คน
พ่อเลิกสูบบุหรี่ เพราะมันเป็นอันตราย
ต่อร่างกาย และพ่อบุหรี่อย่างนี้ เพราะให้
ความรู้เรื่องบุหรี่อย่างนี้ เพราะให้
ความรู้และทราบที่ต่อทุกคน"

ค.ช.ผ่องทิพย์ แซ่ลิ้ม เด็กนักเรียน
ชั้น ป.6 เล่าว่า ที่บ้านตอนพ่อจะสูบ
บุหรี่มาก แม่ก็บอกพ่ออย่าสูบ แต่ด้วย
น้อยใจแล้ว

"ผมอายุ 40 กว่าปีแล้ว
แต่รู้สึกว่ามีแรงของ ผมค่อยออกไป
พอลึก บอกรู้ว่าเรารับรู้ถึงพิษภัย
สุขภาพไม่แข็งแรง เป็นมะเร็งในปอด
พอถึงเด็กในวัย 3-5 ปีก็สูบบุหรี่
พอโตขึ้นก็สูบบุหรี่ แล้วถึงผมก็
บอกรู้ว่าพิษภัยสุขภาพ ผมเลย
บอกรู้ว่าสูบบุหรี่แล้วมันเสีย
พ่อบุหรี่อย่างนี้แล้วมันเสียเงิน
สูบบุหรี่แล้วมันเสียสุขภาพ
บอกรู้ว่าสูบบุหรี่แล้วมันเสียเงิน
สูบบุหรี่แล้วมันเสียสุขภาพ"

สไมล์บิตเซอร์คาราวาน เด็กไม่สูบบุหรี่และเรียนรู้จากของจริง

ลิ้มและภรรยา เริ่มมาสูบบุหรี่ที่ก่อน
วัยจะ 75 และร้อยละ 95 ของบุหรี่ที่
อดีตโรซินและโคโคโคน ก็เริ่มจากการคิด
บุหรี่ก่อนแล้วเห็น นอกจากรู้ว่าการวิจัยยัง
พบกว่า บุหรี่ที่ติดบุหรี่ที่เขี่ยอย่างนี้เขี่ย
เอากลับสูดสูดสิ่งเสพติดที่ร้ายแรงกว่า
จะมีมากกว่า

'สไมล์บิตเซอร์คาราวาน'
หวังบอกถึงบุหรี่สำหรับเยาวชน

ข้อมูลที่จะช่วยให้เห็นถึง
ภาพของพฤติกรรมวัยรุ่นที่น่าวิตกได้
กำลังยึดมั่นบุหรี่เข้าไปในช่องปาก
แล้วพ่นควันออกมา เผลอเมื่อเห็น
สังคมตระหนักว่าของเขาคืออะไรกำลัง
สลายไปก็เลยสนใจ มีต่างจากวัยรุ่นที่
ที่ผู้ใหญ่ได้ และเบาะระพลาโยคน
หลังมีเมื่อได้ล้มลง

เมื่อ 6 ปีที่แล้วเคยมีการทำ
โครงการวิจัยเรื่องบุหรี่ของเด็ก
วัยรุ่น พบว่า เด็กนักเรียนชั้น ม.2
สูบบุหรี่มากที่สุด แต่ช่วงหลังกลับพบ
ว่าอายุของเด็กที่เริ่มสูบบุหรี่ลงไป
เรื่อยๆ

'สไมล์บิตเซอร์คาราวาน'
(Smoke Buster Caravan)
นับเป็นโครงการหนึ่งของมูลนิธิณรงค์
เพื่อการไม่สูบบุหรี่ ในการที่จะเปลี่ยน
แปลงพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน
และตระหนักถึงความสำคัญที่ไม่สูบบุหรี่
ให้เกิดขึ้น เมื่อผู้ใหญ่แรกทีเห็นไปสู
การติดบุหรี่ก็ควรเริ่มในช่วงอายุ
วัยรุ่น

บงกช กฤษภักดิ์ ผู้ช่วย
เลขาธิการมูลนิธิณรงค์เพื่อการไม่สู
บุหรี่ กล่าวว่า การตระหนักถึงความ
นิยมนักสูบบุหรี่ในหมู่เด็กและเยาวชน
จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการรณรงค์ให้
สังคมที่ตระหนักถึงพิษภัยสุขภาพของ
ผลิตภัณฑ์ที่ไม่สูบบุหรี่ รวมถึงสิ่ง
ที่เยาวชนวัยนี้สนใจอย่างใน
เรื่องนี้ เพื่อการไม่สูบบุหรี่
ที่มูลนิธิณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่

บุ๋นที่ดล่วนที่ฟัวชวอน

หลังการบูชา แม่บิดและเด็กหญิง เด็กโตตามถนน

เด็กโตตามถนน บูชาน้ำ

คือสิ่งที่ถือมาบูชาน้ำในหมู่บ้าน
อันเป็นที่เคารพบูชาของที่นี่
และมีความหมายอันสำคัญ
และมีความหมายอันสำคัญ

ที่บูชาน้ำในหมู่บ้าน
อันเป็นที่เคารพบูชาของที่นี่
และมีความหมายอันสำคัญ
และมีความหมายอันสำคัญ

เห็นเด็กเห็นของจริงและมีส่วนร่วม
ของชุมชนที่นี่สองร้อยปี ในทุก
ปีของชุมชนที่นี่สองร้อยปี ในทุก
ปีของชุมชนที่นี่สองร้อยปี ในทุก

ที่บูชาน้ำในหมู่บ้าน
อันเป็นที่เคารพบูชาของที่นี่
และมีความหมายอันสำคัญ
และมีความหมายอันสำคัญ

ที่บูชาน้ำในหมู่บ้าน
อันเป็นที่เคารพบูชาของที่นี่
และมีความหมายอันสำคัญ
และมีความหมายอันสำคัญ

ที่บูชาน้ำในหมู่บ้าน
อันเป็นที่เคารพบูชาของที่นี่
และมีความหมายอันสำคัญ
และมีความหมายอันสำคัญ

เยาวชนติดบุ๋นที่พร้าทง

คนหนุ่มสาว ติดการพนัน...
คนหนุ่มสาว ติดการพนัน...
คนหนุ่มสาว ติดการพนัน...

คนหนุ่มสาว ติดการพนัน...
คนหนุ่มสาว ติดการพนัน...
คนหนุ่มสาว ติดการพนัน...

คนหนุ่มสาว ติดการพนัน...
คนหนุ่มสาว ติดการพนัน...
คนหนุ่มสาว ติดการพนัน...

คนหนุ่มสาว ติดการพนัน...
คนหนุ่มสาว ติดการพนัน...
คนหนุ่มสาว ติดการพนัน...

ประวัติผู้เขียน

นางสาวจริยา โกสินทร์ เกิดเมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ.2511 สำเร็จชั้นปริญญาตรี จากมหาวิทยาลัยศรีปทุม เข้าศึกษาต่อมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ในปี พ.ศ. 2538 สำเร็จการศึกษานิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิเทศศาสตร์ธุรกิจ ในปี พ.ศ.2543